

Dr

evoslo

ČASOPIS SLOVENSKEGA RODOSLOVNEGA DRUŠTVA

<https://rodoslovje.si>

SRDroslovci

letnik 24
število 70
december 2019

**Naročanje genetskih
testov iz ZDA**

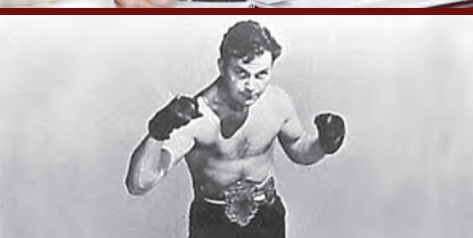
**Rodoslovni konferenci:
Rootstech in
myHeritage**

**Rodoslovne knjižne
novosti iz domačih logov**

**Boksarski šampion iz
Prekmurja**

Analiza: Etnična sestava Slovencev s slovenskim poreklom

Pri analizi etnične sestave 99 Slovencev z rodovniki najmanj do sredine 19. stoletja, ki so po izvoru, predniških priimkih in krajih slovenskega porekla, je bilo ugotovljena mešana etničnost v 96% primerov

Vsebina revije

- 3**   Uvodnik
- 4**   Analiza etnične sestave Slovencev s slovenskim poreklom
- 12**   In memoriam: Janez Toplišek
- 18**   Plečniki
- 21**   Priložnostna darila ob rodbinskih srečanjih
- 24**   Viceadmiral Mihael in stotnik Matija
- 26**   Ameriški boksar iz Velike Polane
- 28**   Naročanje genetskih testov iz ZDA
- 35**   Hišno ime in razkrinkani psevdonim
- 38**   O nastanku in pomenu priimka Golob
- 39**   O pomenu imena Ivan
- 40**   Moji zagorski sorodniki
- 42**   Z rodoslovne konference v Amsterdamu (My Heritage)
- 44**   Novosti v genetskem rodoslovju
- 49**   Z RootsTech konference
- 50**   Rodoslovna delavnica v Clevelandu
- 55**   Vzorčna rodbinska kronika: dve knjigi o rodbini Tuma
- 56**   Janez Toplišek: Rodoslovje
- 58**   Matej Hohkraut: Vrelci naše zgodovine
- 60**   Miha Rus: Slovo od Loga
- 62**   Tjaša Drnovšek: Moji predniki
- 64**   Ivan Mamić: Punoljetan
- 66**   Razstava rodovnikov
- 68**   Novi predsednik SRD Matej Hohkraut se predstavi
- 70**   Srečanje z ameriški Slovenci v Piranu
- 71**   Rodoslovje v sliki
- 72**   Kaj je QR koda in kako jo uporabljamo?

Uvodnik

Matej Hohkraut

V informacijski dobi se tudi Slovensko rodoslovno društvo spopada z dilemo množične uporabe informacijskih sredstev. Danes imamo na voljo veliko informacijskih kanalov, ki se med seboj razlikujejo, tako po dostopnosti, kot po ceni in nenazadnje po ciljni populaciji, ki jih uporablja. V društvu lahko rečemo, da smo v koraku s časom in dobro upravljamo z informacijskimi kanali, ki so nam na voljo. Rad bi izpostavil najpomembnejše in poudaril njihov pomen in smisel nadaljnje uporabe, kajti vsak od njih je pomemben in ključen za doseganje specifičnih ciljev, ki smo si jih zastavili pri doseganju našega poslanstva.

Najmlajši in v zadnjem času najbolj razširjen informacijski kanal predstavljajo t. i. socialna omrežja, ki združujejo ljudi podobnih interesov in preko kompleksnih analitičnih in matematičnih orodij poskušajo poleg javno znanih storitev svojim lastnikom, delničarjem zagotoviti dobiček s trženjem podatkov uporabnikov. Naše društvo upravlja z uradno društveno facebook stranjo, ki jo najdemo na povezavi <https://www.facebook.com/SRDrodoslovci>. Tako imenovano FB stran društva s pomočjo nekaterih kolegov upravlja kolegica Vlasta Knapič. Da bi si lažje predstavljali pomen te strani naj vam povem, da ima stran trenutno skoraj 1.200 sledilcev. Najbolj odmevne objave, kot so: Na današnjem zboru članov SRD je društvo dobilo nove organe (12.3.19 / 2.350 ogledov), Zbiranje članov SRD (12.3.19 / 2.350 ogledov), Objava društvenih predavanj na spletu (24.4.2019 / 1.450 ogledov), Prav je, da pogrešane osebe razglasijo za mrtve (18.4.2019 / 1.414 ogledov) in Zborovanje Slovenske ameriške unije SUA 2019 v Clevelandu (18.6.2019 / 1.300 ogledov). Medij, kot je Facebook, sicer omogoča hitro in strnjeno objavo novic, za kar je verjetno nepogrešljiv in kakor kažejo statistike tudi učinkovit, ni pa primeren za objavo besedil, ki so daljša in namenjena sistematičnemu večkratnemu pregledu.

spletna stran društva

facebook stran društva

Tu vsekakor bolj do izraza prihaja naša društvena spletna stran <https://rodoslovje.si/>, ki začetnikom ponuja zajetno število nasvetov, kako se lotiti začetnih korakov v rodoslovju. Besedila pa so sistematično razdeljena po sklopih. Spletna stran ponuja še dodatne vsebine, nekatere dostopne samo registriranim uporabnikom, druge pa samo članom društva. Izmed teh velja omeniti podrobnejša besedila na temo genetike v rodoslovju, dostop do referenčnih zbirk in spletnih povezav, ki jih prispevajo člani društva, video posnetkov društvenih predavanj, elektronske knjižnice rodoslovnih del in elektronskega arhiva vseh izvodov društvenega časopisa Drevesa. S spletno stranjo že od leta 2012 upravljam sam. Letos sem poskrbel tudi za njeno prenove, a vseeno lahko postrežem že s kar lepimi številkami obiska. Najbolj obiskani članki so: Matične knjige

(objavljeni decembra 2018 / preko 10.000 zadetkov), Pogosta vprašanja (objavljeno junija 2019 / preko 6.000 zadetkov), Imenoslovje in članek Napotki za začetnike (objavljeno decembra 2018 / preko 4.000 zadetkov). Na spletni strani je bilo letos registriranih 150 uporabnikov.

Čeprav na spletni strani objavljamo predvsem strokovno vsebino, je po mnenju rodoslovcev za objavo zahtevnejših daljših besedil, oz. strokovnih člankov, še vedno bolj primeren tiskan medij; torej društveni časopis. Dilema, kateri informacijski kanal je zastarel, kateri ustrezen in katero obliko sporočanja obdržati, v resnici ni upravičena. Z malce bolj podrobim vpogledom ugotovimo, da imajo vsi svoje prednosti in pomanjkljivosti, tako je prava pot samo najti ustrezno pot sporočanja za točno določen tip informacij in ciljno publiko.

Mislím, da je pred Drevesi še svetla bodočnost in veliko število izdanih izvodov. Z novo uredniško zasedbo revije bomo poskušali slediti sodobnim trendom založništva, tako po vsebinski, kot tudi oblikovni plati. Iskrena zahvala, čestitke in podpora kolegom, ki so prevzeli urednikovanje in kreiranje časopisa. Prepričan sem, da nam bo v prihodnje uspelo narediti naš časopis še bolj zanimiv in atraktivnejši za vse bralce.

Analiza etnične sestave Slovencev s slovenskim poreklom

Vlasta Knapič in
Jasmina Stanojević
(Slovensko rodoslovno društvo)

Pri analizi etnične sestave 99 Slovencev z rodovniki najmanj do sredine 19. stoletja, ki so po izvoru, predniških priimkih in krajih slovenskega porekla, je bilo ugotovljena mešana etničnost v 95 % primerov. Odstotek etničnosti je bil določen po testiranju atDNA in FamilyTree DNA modelu myOrigins (admixture). Vsi testirani Slovenci (99 vzorcev) imajo v povprečju 66 % delež podedovane dednine vzhodno-evropskih narodov, ki mu je najpogosteje primestana dednina iz jugovzhodne Evrope, nato iz zahodno in srednjeevropskih narodov, dednina Keltov oziroma drugih anglosaksonskih prednikov, nato dednina skandinavskih narodov ter dednina Ibercev. 54 % testiranih pa ima tudi manjše deleže neevropskih narodov, kjer so vrednosti med 1 % in 13 %. Po pogostosti padajoče neevropske etničnosti so: judovska, srednjevhodna, maloazijska (turška), bližnjevhodna, sibiriska, ameriška in tihomorska. Samo v 5 % model ni zaznal primesi drugih etničnosti.

Namen Slovenskega rodoslovnega društva je, da združuje poznavanje določene rodoslovne teme in spodbuja raziskave ne glede na to, ali gre za družinsko, znanstveno ali kakšno drugačno raziskovanje.¹ Tako je na interesnem področju genetske genealogije nastal projekt "Slovenski DNK bazen"² z namenom, da zbere testirane osebe slovenskega porekla na enem mestu, da bi s kritičnim številom morda nekoč utemeljili značilnosti slovenskih populacij in postavili Slovence med tipične etnične skupine Evrope tudi na genetskem temelju.

Za namen molekularno-genetskih rodoslovnih raziskav in populacijskega modeliranja se opiramo na genetske populacijske študije in pravila, ki jih uporabljajo profesionalni raziskovalci ter najširše uporabljeni modeli.³ Slovensko poreklo je treba dokumentirati vsaj do časa avstro-ogrskega cesarstva (pred letom 1918), praviloma pa so rodovniki napravljeni do 19. oziroma 18. stoletja.

Metode dela Rodovniki

V Sloveniji je primarne vire rodoslovnih informacij mogoče dobiti v civilnih in cerkvenih arhivih, kjer so ti večinoma še vedno na voljo v obliki izvirnih knjig, nastalih pred več kot 100 leti. Glavni registri, ki se uporabljajo za geneološke raziskave, so knjige rojstev, smrti in porok, v katere so odgovorni matičarji ali prej duhovniki vpisali življenjske dogodke prebivalcev župnije, ki so jim pripadali v določenem obdobju. Tako je treba za vsako osebo poznati obdobje v zgodovini, ustrezno upravno ali cerkveno teritorialno in hierarhično organizacijo, da poiščemo register v pravilnem arhivu, župniji in knjigi.⁴ Za kraje v Sloveniji so v elektronsko obliko preslikali le manjši del župnijskih knjig, pa tudi te še niso na voljo na spletu, kot so dostopne za sosednje države nekdanje Avstro-Ogrske.⁵

Za rodovnike, upoštevane v tej analizi, so podatke o prednikih testirane osebe pridobili in preverili posamezni rodoslovci ter jih objavili na zaprti spletni strani projekta

ta "Slovensko poreklo".⁶ Vsakemu vzorcu so praviloma pripisani podatki o priimkih posameznih linij in krajih, od koder izvirajo, ter najstarejša znana prednika v ravni materni in očetovi liniji, za katere so nekateri napravili tudi testiranje mitohondrijske DNK oziroma Y kromosoma, ki pozicionirata izvor linij tisočletja v preteklost.

Slovensko poreklo

Pri ugotavljanju slovenskega porekla za namen populacijskega modeliranja se opiramo na sorodne genetske populacijske študije.⁷ Slovensko poreklo je pripisano posamezniku, če so vsaj njegovi stari starši rojeni na ozemlju slovensko govorečega naroda, oziroma iz njega izhajajo. Če je posameznik rojen po letu 1965, se slovensko poreklo ugotavlja pri prastarih starših. Kot dodaten kriterij smo uporabili slovenski priimek⁸ in definirali kraj porekla. To ni nujno kraj rojstva posameznika. Kraj porekla za potrebe tega projekta je kraj bivanja staršev

1 SRD, statut

2 SRD, Slovenski DNK bazen

3 FamilyTreeDNA in GedMatch

4 Registrars of ex Diocese Graz-Seckau

5 Matricula

6 SRD, Family Tree DNA portal: the Slovenian origin

7 ISOGG

8 Toplišek in sod. Leksikon priimkov in hišnih imen

v času rojstva dajalca vzorca, če je znano, da je tu že prebivala rodbrina enega od staršev. Kraj porekla je lahko enak kraju rojstva, kar zlasti drži za starejše generacije prednikov, ki so se rojevali doma. Kot kraj porekla je določeno naselje s seznama uradne statistike v Sloveniji (6.036), ki je na spisku Statističnega urada RS in je s tem povezano v sedanjo občino (212), upravno enoto (60) in statistično regijo (12).⁹ Slovensko poreklo je lahko pripisano tudi Slovencem v izseljenstvu ali zamejstvu (Avstrijska Koroška, Goriška pokrajina, Tržaška pokrajina, Videmska pokrajina, Porabje, Hrvaška Istra), vključno s krajem porekla.

Genetika

Prva dva človeka, ki sta imela analizirano svojo sekvenco polnih genomov, sta bila James Watson in Craig Venter, dva briljantna ameriška znanstvenika evropskega porekla. To je bil dosežek znanosti komaj izpred dveh desetletij, iz leta 2000.¹⁰ Po tem času so znanstveniki napravili dovolj analiz genomov različnih svetovnih populacij, tako živih ljudi, kot ostankov izkopanin iz različnih obdobij človekove zgodovine in prazgodovine, da so ugotovili, da smo si ljudje med seboj enaki v 99,9 % genoma.

Tako pri današnjih testiranjih ne opravljajo polnega sekvenciranja genomov, ampak genotipizacijo razlik v genskem zapisu. Genotipizacija SNP je tehnični izraz za merjenje in primerjavo genetskih sprememb enojnih nukleotidnih polimorfizmov (SNP, Single Nucleotide Polymorphism) med dvema osebama – »sprememb v eni sami črki«. Kot je opisal Watson,¹¹ nukleotidi predstavljajo abecedo življenja, ki ima samo štiri črke: A (adenin), C (citozin), G (gvanin) in T (timin). Če se samo ena črka nadomesti z mutacijo na enem mestu

v verigi DNK, postane ta sprememba dedna – potomci bodo imeli na primer G na tem mestu namesto A. Te spremembe, polimorfizmi, se sicer lahko z več generacijami izgubijo, a so v določenem času označevalci sorodstva.

Tako analiza atDNA pokriva manj kot 0,1 % genoma, vendar smo

Preglednica 1: Pregled svetovnih referenčnih populacij v myOrigins (vir: Razib & Rui, Family Tree DNA myOrigins)

Armenian	German	Kuwaiti	Portuguese
Ashkenazi	Greek	Lithuanian	Punjabi
Austrian	Guatemalan	Masai	Sardinian
Bedouin	Gujarati	Maya	Saudi
British	Hungarian	Mbuti	Scottish
Bulgarian	Indian	Moroccan	Sephardic
Chukchi	Irish	Mozabite	Spanish
Czech	Italian	Nganassan	Sri Lankan
Dai Chinese	Japanese	Norwegian	Surui
Druze	Jordanian	Palestinian	Swedish
Dutch	Karitiana	Papuan	Turkish
Esan	Kinh	Peruvian	Ukrainian
Finnish	Korean	Pima	Yoruba
French	Koryak	Polish	

si vsi ljudje na Zemlji preko tega dela genoma različni in razločljivi. Analiza SNP je dovolj natančna, da lahko najde ujemačo sestrične in bratrance ter preslika njihove ujemačo sekvence na določen lokus kromosomov. Torej, če se oseba iz ZDA v takšnih SNP ujema z osebo iz Evrope, obstaja verjetnost, da sta sorodstveno povezana preko skupnega prednika do 8 generacij nazaj (IBD, Identical by Descent) ali pa sta rojaka z nekega ožjega geografskega območja (IBS, Identical by State), ki sta bila v sorodu tisoč in več let nazaj.

V tem prispevku bi nas zanimali IBS segmenti, ki bi bili značilni za slovenske populacije, vendar take analize zahtevajo vključitev populacijskih genetikov s profesionalnimi orodji. Za našo razpravo smo opravili analizo rezultatov modela myOrigins.¹²

Model myOrigins

Kompleksnost osebne zgodovine vsakega genoma FamilyTreeDNA myOrigins umešča v zgodovino človeštva od poselitve afriških ravnin pred 100.000 leti preko migracijskih tokov od tod na vse celine do današnjih narodov. Laboratorijska analiza atDNA omogoča razčleni-

tev podedovane etnične sestave posameznika po odstotkih z modelom myOrigins, ki primerja DNK posameznika z referenčnimi populacijami po vsem svetu, ki so jih določili v znanstvenih raziskavah zlasti arheoloških izkopanin, in segajo v obdobje zadnjih 50.000 let. Človeštvo so razdelili v 24 referenčnih gruč na temelju nabora referenčnih podatkov, pridobljenih iz zbirke analiziranih posameznikov in podatkov o njihovem poreklu po modelu paketa Admixture, ki upošteva tudi zgodovinske selitve in primesi drugih narodov.¹³

V prispevku so v razpravi opisane samo tiste gruče, ki se pojavljajo v genomu Slovencev s slovenskim poreklom.

Rezultati

Etnična podoba vsakega izmed nas je sestavljena iz genetskih populacij, ki jim pripadamo. V glavnem

⁹ SURS, Standardna klasifikacija teritorialnih enot

¹⁰ Venter, *A Life Decoded*

¹¹ Watson, *DNA The secret of life*

¹² Razib & Rui, *Family Tree DNA myOrigins*

¹³ Razib & Rui, *prav tam*

so te opredeljene kot geografske regije najvišje ravni. Vsaka genetska populacija se nato še bolj razdeli na t.i. populacijske gruče. Za vsako testirano osebo myOrigins prikaže genetske populacije v ustreznem odstotku etnične sestave, ki je odraz osebne predniške zgodovine. Analiza rodovnikov in rezultatov modela je narejena le na tistih vzorcih, pri katerih so vsaj vsi štirje stari starši ustrezali kriteriju z rodovnikom podprtega slovenskega porekla.

Razen petih vzorcev so vsi osta-

dnina Srednjega Vzhoda in iz Male Azije, ki jo danes pokriva Turčija.

Razprava

Če odmislimo sodobne migracije, lahko v grobem svet razdelimo na etnične skupine približno na nivoju kontinentov. Tako ima model myOrigins 2.0 (FamilyTree DNA) tudi oblikovane osnovne skupine: Afrika (African), Amerika (New World, mišljena je predkolumbovska populacija), Srednja/Južna Azija (Central/South Asian), Vzhodna Azija

za posamezne skupine in gruče. Te imajo »mehke« meje, ki se na zemljevidu lahko prekrivajo. Pri določanju obsega igra veliko vlogo statistika in referenčne populacije – tiste, ki jih vzamejo kot značilne za določeno območje, nato pa testirane osebe primerjajo z referenčnimi. Tako so lahko etnične komponente iste osebe prikazane na več načinov. Trenutna razdelitev ni prvotna (zato naziv myOrigins 2.0), prav gotovo pa ne tudi zadnja. Leta 2017 so skupine na novo določili in vse

Preglednica 2: *Etnična sestava 99 Slovencev z rodovniki najmanj do sredine 19. stoletja, ki so po priimkih in krajih slovenskega porekla, določena po testiranju atDNA in FamilyTree DNA modelu myOrigins (admixture).*

Etničnost (myOrigins):	Britska	Vzhodno-evropska	Skandinavska*	JV Evropa	Iberska	Zahodno-srednje evropska	Drugo**
Število oseb	34	99	29	82	12	46	56
Število oseb brez te etn.	65	0	70	17	87	53	43
Minimalna vrednost	1 %	22 %	1 %	1 %	1 %	3 %	1 %
Maksimalna vrednost	39 %	100 %	25 %	41 %	10 %	54 %	13 %
Povprečje	14 %	66 %	6 %	15 %	4 %	26 %	3 %
Mediana	12 %	62 %	2 %	14 %	3 %	29 %	2 %
Delež od vseh testiranih	34 %	100 %	29 %	83 %	12 %	46 %	57 %

* od tega 14 % Finska

** Po pogostosti padajoče: judovska, srednjeevropska, maloazijska (turška), bližnjeevropska, sibirski, ameriški, tibomorski

li vzorci mešanica več etničnosti (admixture). Vsi testirani Slovenci (100 %) imajo velik delež dednine vzhodnoevropskih narodov (v povprečju 65 %), ki mu je:

- v 83 % primerov primešan balkanski delež (jugovzhodna Evropa, vključno z Grčijo),
- v 46 % primerov dednina zahodno in srednjeevropskih narodov,
- v 34 % primerov dednina Keltov oziroma drugih anglosaksonskih prednikov (British),
- v 29 % primerov dednina skandinavskih narodov, vključno 14 % vseh s finsko dednino,
- v 12 % primerov pa dednina Ibercev.

Več kot polovica testiranih pa ima tudi manjše deleže neevropskih narodov, kjer so vrednosti med 1 % in 13 %. Med najpogostejšimi primesmi so v tej skupini Judje, tako Aškenazi kot Sefardi, sledi pa de-

(East Asian), Srednji vzhod (Middle Eastern), Evropa (European) in Judovska diaspora (Jewish Diaspora). Pri tem je judovska skupina izjema, ker je manj povezana z geografijo in bolj z znotrajrodnostjo judovske skupnosti. Pod tem nivojem pa opredelijo tudi ožje skupine, imenovane gruče (clusters). Pri tem je pomembno, da ozemlje posamezne gruče razumemo tako, kot ga določa model myOrigins 2.0. Naj nas ne zavede, da običajno ne bi postavili npr. Italije v jugovzhodno Evropo, da k Britanskemu otočju ne bi šteli francoske obale, ali da Srednjo Evropo običajno rišemo dlje proti vzhodu.

Lastniki vzorcev, ki so opravili avtosomalni test ali pa so na FamilyTree DNA prenesli svoj rezultat testiranja drugih ponudnikov, si lahko ogledajo na zemljevidu sveta barvne lise, ki označujejo območja

odstotke ponovno preračunali.¹⁴ V nadaljevanju bomo na kratko predstavili gruče,¹⁵ ki jih najdemo v testiranih Slovencih.

Evropske gruče

Vzhodna Evropa očitno opredeljuje Slovence, saj je navzoča pri vseh analiziranih vzorcih Slovencev z rodovnikom s povprečno 66 % te dednine (razpon je od 22–100 % v posameznem vzorcu: 5 vzorcev ima 100 %, naslednjih 8 nad 95 %). Geografsko obsega gruča približno slovanski svet, vključno s Slovenijo, vendar na jugu ne pokrije Dalmacije, južne BiH, Črne Gore, južne Srbije in Makedonije. Pokriva tudi vzhod Nemčije in večino Avstrije ter sega proti Baltiku. Rusija na zemljevidu ni vključena. Model myOrigins 2.0 poudarja povezanost

¹⁴ za podrobnosti glej sliko QR1

¹⁵ za podrobnosti glej sliko QR2

med Baltikom in jugom Evrope (trgovanje, reke kot plovne poti) ter omenja genetsko raznolikost gruče zaradi preseljevanj.

Jugovzhodna Evropa je primešana 83 % vzorcem s povprečno 15 % te komponente (razpon je od 1 % do 41 % v posameznem vzorcu, pri tem je vzorec na tej zgornji meji označen kot delno poreklo s Hrvaške; 16 vzorcev ima nad četrtino te dednine). Geografsko obsega na zahodu Italijo, na vzhodu Bolgarijo in Grčijo, vmes pa Balkan in tudi Slovenijo. Domnevno to populacijo označuje prihod kmetov z vzhoda (rodovitni polmeseč) v mlajši kameni dobi, znano pa je, da je bilo na tem območju precej preseljevanja. Nekoliko preseneča, da Italija nastopa skupaj z Balkanom in upamo, da bo mogoče populacije v naslednjih modelih razločiti. Genetska razmejitev med Italijo in slovensko Primorsko kot meja med romanskim in slovanskim svetom je nazorno prikazana z domačimi raziskavami.¹⁶

Zahodna in Srednja Evropa je primešana 46 % vzorcem s povprečno 26 % te dednine (razpon je od 3 % do 54 %). Geografsko sega od francoske obale Atlantika, Beneluksa, večine Nemčije, Švice, vse do Češke, Avstrije, Slovenije in delno Hrvaške; obsega tudi severno Italijo. Ne vključuje celotnega območja, ki si ga Slovenci predstavljamo kot Srednjo Evropo.¹⁷ Slika gruče na zemljevidu je zelo podobna ozemlju Frankovskega cesarstva v času Karla Velikega.¹⁸

Britska Evropa je primešana 34 % vzorcem s povprečno 14 % te dednine (razpon je od 1 % do 39 %, 10 vzorcev ima nad petino britske dednine, 22 vzorcev nad desetino

dedine). Poleg Britanskega otočja naselitev geografsko pokriva tudi zahodno obalo Evrope in nas opominja na zgodovinsko povezanost prebivalcev otočja s celino, v osnovi naseljeno že pred neolitikom in indoevropsko ekspanzijo, vendar z znanimi kasnejšimi priselitvami.

QR1:
FamilyTreeDNA
Learning Center
- myOrigins 2.0
Update

QR2:
FamilyTreeDNA
Learning Center -
Population Clusters
in myOrigins

Skandinavija (skupaj s Finsko) je primešana 29 % vzorcem s povprečno 6 % dednine (razpon od 1 % do 25 %, 7 vzorcev nad desetino dednine, 12 vzorcev nad dvajsetino dednine). Genetsko se ti testirani Slovenci ujemajo s testiranci z Danske, Norveške in Švedske. V tej analizi smo za poenostavitev izračunov (in zaradi majhnih odstotkov primesi) pridružili tudi Finsko, ki geografsko spada sem, kljub ločenemu genetskemu ozadju.

Finska (glej Skandinavija) ima specifično genetsko sliko, domnevno zato, ker so že dolgo izolirani na svojem odmaknjenem ozemlju in jih ne-indoevropski jezik še bolj loči od večine sosedov. 13 vzorcev Slovencev ima sledi finske populacije, ki jih je morda treba povezati z Madžari.

Iberija je primešana 12 % vzorcem s povprečno 4 % dednine (razpon od 1 % do 10 %, 12 vzorcev ima iberske sledi nad 2 %). Genetsko se testirani Slovenci ujemajo s testiranci iz Španije in Portugalske. Populacija naj bi nastala na klimatsko ugodnem območju v času zadnje ledene dobe. Znana je tudi povezanost Sredozemlja po morju od davnine do danes.

Neevropske gruče

Opisane so neevropske gruče, ki se pojavljajo med našimi vzorci v količini vsaj 2 %, saj so manjše vsebnosti dednine nezanesljive in so pri testiranju označene kot »šum«. Tako jih tudi tolmačimo, razen, če rodovnik

tega izvora izrecno ne potrjuje.

Skupina Bližnji oz. Srednji vzhod (Middle East). V slovenščini običajno govorimo o Bližnjem vzhodu, ko mislimo na vzhodni rob Sredozemlja. To je ožje pojmovanje. Bližnji vzhod v širšem smislu sovпада s Srednjim vzhodom.¹⁹ V modelu myOrigins je mišljeno širše območje.²⁰

- **Mala Azija (Asia Minor)** pomeni ujemke Slovencev s testiranci z območja današnje Turčije in Armenije.
- **Zahodni Bližnji vzhod (West Middle East)** lahko na kratko opišemo kot vzhodni rob Sredozemlja, ki obsega vzhodno mejo Egipta, Sinajski polotok, Izrael, Palestino, Libanon in del Sirije. Od tod se je širilo kmetovanje v Južno Evropo. V obeh primerih (z Malo Azijo) gre lahko za sledove kmetijske revolucije ali za kasnejše zgodovinske dogodke.

Skupina Judovska diaspora (Jewish Diaspora):

- **Aškenazi**²¹ so evropski Judje, največ vzhodnoevropski (tudi zahodna, srednja, in severna E.)
- **Sefardi**²² so iberski Judje, ki so bili po letu 1492 pregnani iz Španije. Blizu Slovenije so bili v Sarajevu.

Judje izvirajo z Bližnjega vzhoda. Rodoslovec brez znanega judovskega porekla naj razišče, ali ima res judovske prednike ali si z Judi le deli skupne prednike iz tisočletja starih bližnjevzhodnih populacij. Mi smo odkrili družino, v kateri ima otrok 13 % sefardske komponente, mati sploh nič judovske, oče pa samo 4 % sefardske. Kako je do tega prišlo in katera številka je bolj realna, bi zahtevalo podroben pregled, kar presega namen tega članka.

V sledovih pod 2 % se pojavijo tudi etničnosti:

- **Severna Afrika** (Sredozemlje je povezano že od predrimskih ča-

16 Zupan & Glavač

17 https://sl.wikipedia.org/wiki/Srednja_Evropa

18 https://sl.wikipedia.org/wiki/Frankovsko_cesarstvo

19 https://sl.wikipedia.org/wiki/Srednji_vzhod

20 https://sl.wikipedia.org/wiki/Bli%C5%BE-nji_vzhod

21 <https://sl.wikipedia.org/wiki/A%C5%A1kenazi>

22 https://sl.wikipedia.org/wiki/Sefardski_Judje

sov do danes)

- **Južna Azija** (geografsko je to okvirno Indija; indoevropska sled)
- **Sibirija, Severovzhodna Azija, Južna Amerika** (kamenodobna naselitev Amerike je potekala iz Azije, ameriških staroselcev pa v Evropo ni prišlo veliko; zato domnevamo, da gre za skupne prednike iz Azije); znani so vdori plemen z vzhoda: Huni,²³ Mongoli²⁴ ipd.
- **Oceanija**²⁵ (verjetno zelo stara sled, ta populacija naj bi zapustila Afriko pred 40-50.000 leti).

Omejitve

Naš vzorec ni idealen, saj nismo izbirali in testirali naključnih oseb iz večje slovenske populacije, ampak smo vabili k sodelovanju rodoslovce, ki so naročili genetski test (atDNA). Vzorcev še ni dovolj, da bi lahko načrtno skrbeli za primerno regionalno zastopanost. Zato smo pri obdelavi samo izločili neustrezne vzorce glede na izvor starih staršev, preostale pa obdelali.

Natančnost testa je omejena in lahko se zgodi, da pri posamezniku napačno določi komponento dednine zaradi podobnosti evropskih populacij, zlasti sosednjih. Pri analizi primernih vzorcev smo naleteli na računske anomalije v smislu, da ima otrok komponento, ki je nobeden od staršev nima. Ker ves genetski material dobimo od staršev (od vsakega 50 %), bi bilo treba to upoštevati.

Kljub neidealnemu vzorcu in omejitvam etničnega modela smo dobili smiselne rezultate glede na zarisana ozemlja populacijskih gruč. Slovenija leži na presečišču vzhodne, zahodne in srednje Evrope ter jugovzhodne Evrope. To so tudi najpogostejše tri gruče pri Slovencih, s tem da so prav vsi testiranci nosilci vzhodnoevropske komponente. Če napravimo kratek

izračun za te tri gruče (Preglednica 2), povprečni testiranec slovenskega porekla nosi v sebi 90 % genetskega materiala treh gruč, ki se geografsko stikajo na ozemlju Slovenije, 10 % pa je drugih primesi.

Pričakujemo lahko, da bodo etnični modeli v prihodnje izboljšani, saj se vrstijo študije na avtosomalnih podatkih, npr. za Britansko otočje,²⁶ Italijo²⁷ (poleg sodobnih vzorcev so uporabili tudi podatke iz prazgodovine) in kakšna je struktura populacije na Finskem.²⁸

Statistično značilne razlike med slovenskimi pokrajinami so bile že najdene pri mtDNA haploskupini J1c.²⁹ Zato bi pričakovali, da bi se našle tudi avtosomalne razlike, če bi analizirali vzorce s poreklom iz posameznih pokrajin.

Zaključki

Da je ugotavljanje etnične sestave posameznika lahko sredstvo za boj proti rasni in etnični nestrpnosti, potrjuje aktualna akcija enega od največjih ponudnikov testov, ki je podpisal pogodbo z narodnostno pestrim nizozemskim nogometnim klubom Ajax.³⁰ Po vsem svetu je v zgodovini prihajalo do mešanja ljudstev različnega porekla, še pogosteje pa se to dogaja v modernem času. Posebej na frekventnem slovenskem ozemlju, ki je geografsko umeščeno med Alpe, Jadransko morje, Panonsko nižino in Dinarsko gorovje, je dokumentiran prehod različnih populacij v različnih zgodovinskih obdobjih. Tako ne preseneča ugotovitev, da ima 95 % Slovencev mešano etnično sestavo.

Rezultati uporabljenega modela se ujemajo tudi z zaključki raziskovalcev, ki so pri analizi genetske povezanosti med različnimi populacijami ugotovili, da je slovenski genski sklad močno povezan z zahodno-slovanskimi populacijami in naj bi izhajal iz skupnega predsloven-

skega prebivalstva v regiji Srednje Evrope.³¹ Presenetljivo so dali v to gručo ozemlja od Francije, Belgije, Nizozemske, Luksemburga, Švice, Avstrije, Češke in Nemčije, model pa kaže pri polovici testiranih vzorcev skoraj tretjino zahodno-srednjeevropske dednine (media na 29 %). Tudi v nedavni raziskavi z analizo primesi (admixture) in gruč (clusters) so bili slovenski posamezniki bolj povezani s prebivalstvom severne in vzhodne Evrope kot s prebivalci južne Evrope, čeprav so ti geografsko bližje.³²

V vsakem od analiziranih vzorcev je precej velik delež predslovenskih označevalcev iz vzhodne Evrope: od 22 % do 100 %. Najbrž je v tej etničnosti treba iskati značilne označevalce za prvobitne Slovence. Avtorji modela pravijo, da je genska raznolikost v tej regiji velika, kar ni nenavadno za tako veliko območje, ki vključuje tudi prostrane stepe med vzhodno Evropo in Rusijo, Malo Azijo in vzhodnim Bližnjim vzhodom. Genska povezanost prebivalstva znotraj te gruče se je oblikovala z uporabo rečnih trgovskih poti iz Skandinavije in Baltskega morja do Črnega morja in Carigrada preko Volge, Dnepra, Dnestra in Donave, ki vzhodno Evropo povezujejo s Skandinavijo in Sibirijo. Ko so se prvobitni Slovenci selili iz vzhodne Evrope proti današnjemu ozemlju, so v dolinah naleteli na romansko prebivalstvo, na romanizirane Kelte in ostanke drugih plemen, ki so jih očitno asimilirali.

Železnodobni halštatska kultura (okoli 800-475 pr. n. št.) in latenska kultura (okoli 500-50 pr. n. št.), ki se je razvila iz nje, se zdaj obravnavata kot prakeltski oziroma keltski kulturi.³³ Arheološka najdišča teh kultur na naših tleh so posredni dokaz, da so genetski deleži, ki se v modelu ujemajo z britskimi populacijami, dednina Noriškega kraljestva, ki so ga na našem ozemlju vzpostavili Kelti, oziroma drugih keltskih ple-

²³ <https://sl.wikipedia.org/wiki/Huni>

²⁴ <https://sl.wikipedia.org/wiki/Mongoli>

²⁵ https://en.wikipedia.org/wiki/Early_human_migrations

²⁶ Byrne in sod.

²⁷ Raveane in sod.

²⁸ Kerminen in sod.

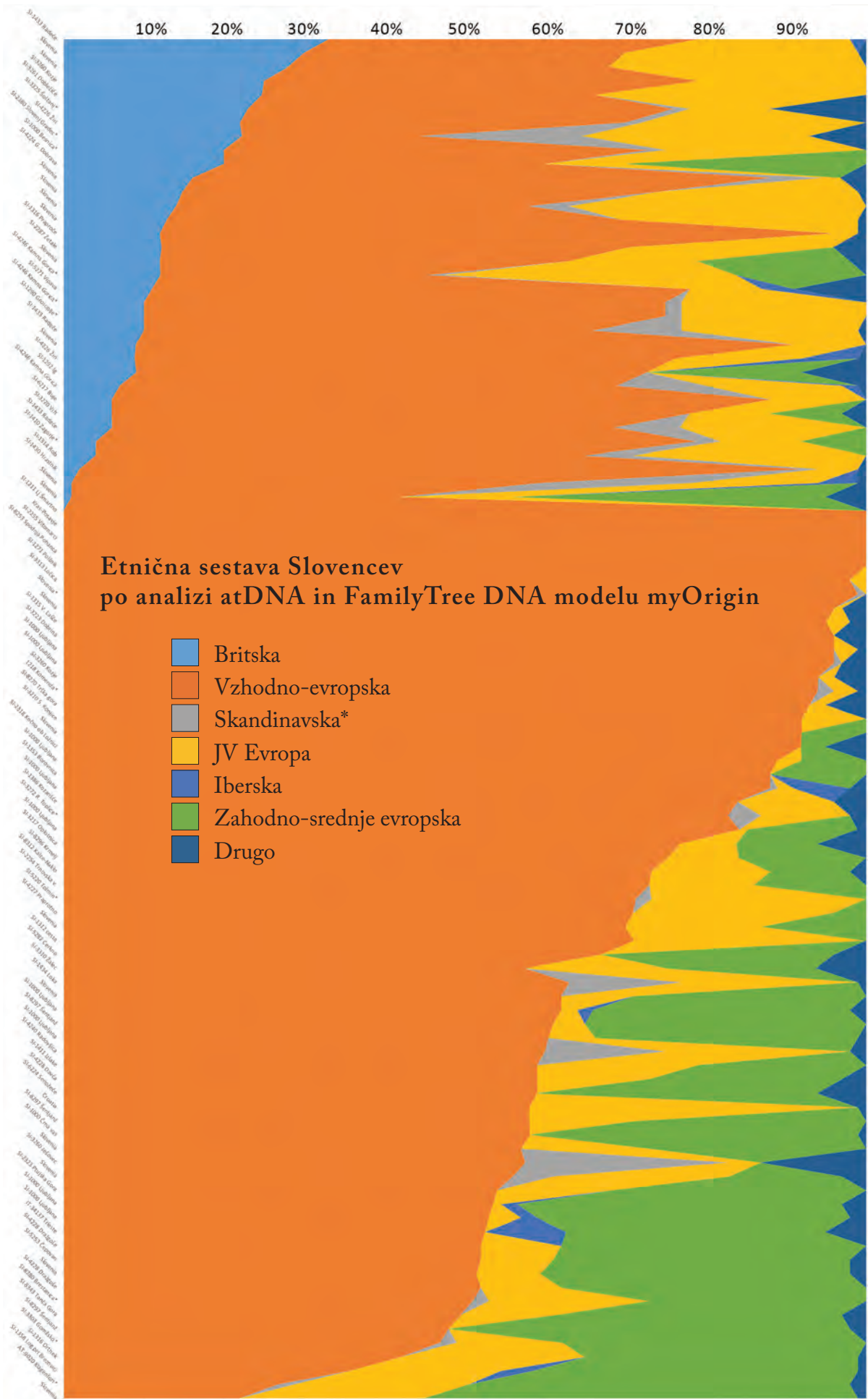
²⁹ Zupan in sod (2016)

³⁰ MyHeritage Blog

³¹ Zupan in sod. *The paternal perspective*

³² Delsler in sod. *Genetic Landscape of Slovenians*

³³ Wikipedia

men. Kar tretjina vzorcev ima britske označevalce, nekateri tudi v tretjinskem deležu (mediana 12 %). Če k tem prištejemo še 12 % vzorcev, ki imajo iberske označevalce (mediana 3 %), keltska etničnost skoraj dosega delež jugovzhodne Evrope oziroma balkanske etničnosti (mediana 14 %) v Slovencih. Kraji porekla nosilcev britskih označevalcev pa so zlasti v hribovitih predelih pod Alpami, na Krasu in v porečju Save in

Savinje, kjer najdemo tudi precej ledinskih imen, ki etimološko izvirajo iz besede Lah, kot so prvobitni Slovenci imenovali romanizirane Kelte (Lahomno, Laško, Lahov Graben, Lahomnica, Lahinja, itd.).³⁴

Na splošno lahko zaključimo, da glede na znana zgodovinska dejstva uporabljen model primerno uvršča slovenske vzorce v etnične skupine Evrope. Manjka pa mu natančnejša

opredelitev narodov znotraj gruči, ki bi upoštevala še jezikovne in kulturne elemente. Tu pa je prostor tudi za povečanje števila testiranih vzorcev v projektu »Slovenski DNK bazen - Slovensko poreklo« in s tem možnost za opredelitev Slovencev kot referenčne evropske populacije.

³⁴ Snoj, *Slovanstvo v slovenskem jeziku*

Najstarejši človeški fosili, najdeni izven Afrike

Evropska celina je bila priča mnogim epizodam človeških migracij, ki so jih sprožile klimatske in druge razmere. Najnovejše raziskave o teh starodavnih migracijah nakazujejo, da so obstajale tri glavne skupine ljudi, ki so trajno vplivale na današnje Zemljane evropskega porekla:

- lovci in nabiralci, ki so v Evropo prišli pred 45.000 leti,
- prvi kmetovalci, ki so v Evropo prišli pred 8.000 do 7.000 leti in
- železnodobni osvajalci iz časovnega obdobja od 3.000-1.000 let pred našim štetjem.

Testiranje atDNA pri Family Tree DNA pokaže tudi na oceno deleža dednine teh prazgodovinskih ljudstev. Vsak testiranec jih prejme prikazane na geografski karti v deležih dednine vsake od skupin, ki jih še vedno nosimo. Te deleže določijo s primerjavo na genome arheoloških fosilnih izkopanin, ki so tudi opisane.

Ko v teh najzgodnejših obdobjih govorimo o človeku, mislimo na anatomsko moderne ljudi, kot smo mi. Najdba 300.000 let starih fosilov iz Maroka (Jebel Irhoud) je dokazala, da se je Homo sapiens razvil vsaj 100.000 let prej, kot so mislili. Maroški fosili so skupaj z nekoliko mlajšimi najdbami na etiopskih najdiščih Herto in Omo Kibish podrli staro predstavo, da je naša vrsta nastala šele v zadnjih 200.000 letih.¹

Znanstveniki niso enakega mnenja, kdaj so anatomsko moderni ljudje zapustili afriško celino in se razširili po Evraziji. Konvencionalno razmišljanje je desetletja določalo datum našega prvega izseljevanja pred 60.000 do 40.000 leti. Toda nove najdbe fosilov in artefaktov 20. stoletja v Izraelu so pokazale, da so bili anatomsko moderni ljudje v tej regiji že pred 115.000 leti. Na Kitajskem številna mesta najdb nakazujejo, da so sodobni ljudje morda dosegli Vzhodno Azijo pred 80.000 do 120.000 leti, v Avstraliji pa je na tisoče artefaktov, za katere domnevajo, da pripadajo sodobnim ljudem, ki so tja prispeli pred 65.000 leti.²

Delna čeljustna kost in zobje človeka iz jame Misliya v Izraelu so približno tako stari kot človeški fosili iz najdišč Herto in Omo Kibish v Etiopiji, vendar precej mlajši od fosilov, opisanih leta 2017 iz jame Jebel Irhoud v Maroku. (Avtor: Rolf Quam, Univerza Binghamton)

¹ Tarlach, Gemma. *Oldest Human Fossils Outside Africa Push Back Our Timeline...Again.* Discover Magazine Blog | January 25, 2018

² Hershkovitz, Israel et al. *The earliest modern humans outside Africa.* Science, 26 Jan 2018: Vol. 359, Issue 6374, pp. 456-459, DOI: 10.1126/science.aap8369

Viri in literatura

- Byrne in sod. Byrne, Ross, Martiniano, Rui, Cassidy, Lara, Carrigan, Matthew, Hellenthal, Garrett, Hardiman, Orla, Bradley, Daniel, McLaughlin, Russell. Insular Celtic population structure and genomic footprints of migration. *PLOS Genetics* 2018. 14. e1007152. 10.1371/journal.pgen.1007152.
- Family Tree DNA portal: Slovenian origin. Project group of Family Finder matches. Slovenian Genealogy Society Ljubljana (Slovensko rodoslovno društvo). <https://www.familytreedna.com/groups/slovenianorigin/about>
- FamilyTreeDNA in GedMatch. [GEDmatch] Tools for DNA and Genealogy Research. <https://www.gedmatch.com/login1.php>
- Delser in sod. Genetic Landscape. Delser, Pierpaolo Maisano, Metka Ravnik-Glavač, Paolo Gasparini, Damjan Glavač, Massimo Mezzavilla. Genetic Landscape of Slovenians: Past Admixture and Natural Selection Pattern. *Front. Genet.*, 19 November 2018 | <https://doi.org/10.3389/fgene.2018.00551>
- ISOGG. International Society of Genetic Genealogy, Autosomal DNA testing comparison chart. <https://isogg.org/wiki>
- Kerminen in sod. Kerminen, Sini; Havulinna, Aki; Hellenthal, Garrett; Martin, Alicia; Sarin, Antti-Pekka; Perola, Markus; Palotie, Aarno; Salomaa, Veikko; Daly, Mark; Ripatti, Samuli; Pirinen, Matti. Fine-Scale Genetic Structure in Finland. *G3-Genes Genomes Genetics*. (2017)7. 3459-3468. 10.1534/g3.117.300217. https://www.researchgate.net/publication/320508863_Fine-Scale_Genetic_Structure_in_Finland
- Matricula – the online church registers database. Kirchenbücher (Tauf-, Trauungs- und Sterbebücher), auch Matriken oder Matrikel genannt, aus Österreich, Bosnien und Herzegowina, Deutschland, Luxemburg und Serbien, Diözesanarchiv St. Pölten & ICARUS – International Centre for Archival Research, <http://data.matricula-online.eu/de/>
- MyHeritage Blog. Talya. Dutch Soccer Players Are About to Uncover Their Roots. DNA, MyHeritage News, September 9, 2019. <https://blog.myheritage.com/2019/09/dutch-soccer-players-are-about-to-uncover-their-roots/>
- Raveane in sod. Raveane, A et al. "Population structure of modern-day Italians reveals patterns of ancient and archaic ancestries in Southern Europe." *Science advances* vol. 5,9 eaaw3492. 4 Sep. 2019, doi:10.1126/sciadv.aaw3492 <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC6726452/>
- Razib & Rui, 2014, Family Tree DNA myOrigins. Razib, Khan and Rui, H. myOrigins Methodology Whitepaper. Family Tree DNA 2014. Updated 13. Sept. 2017 <https://www.familytreedna.com/learn/family-finder-autosomal-testing/myorigins-family-finder-autosomal-testing/myorigins-methodology/>
- Registrars of ex Diocese Graz-Seckau. Diözesanarchiv Graz (graško-sekavske škofija). Matriken Digital - Digitalne matrike <http://matriken.graz-seckau.at/de>
- Snoj, Slovanstvo v slovenskem jeziku. Snoj, Marko. Slovanstvo v slovenskem jeziku, literaturi in kulturi. Slovenska zemljepisna imena v luči etimologije. Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša, ZRC SAZU, Ljubljana; <https://centerslo.si/wp-content/uploads/2015/10/Snoj.pdf>
- SRD, Slovenski DNK bazen. Projekt Slovenski DNK bazen. Slovensko rodoslovno društvo. Ur. Vlasta Knapič, 2. junij 2019, <https://www.rodoslovje.si/index.php/slovenski-dnk>
- SRD, statut. Pravila Slovenskega rodoslovnega društva. Namen in cilji društva. Slovensko rodoslovno društvo, Šempas, 24. april 2019, <https://www.rodoslovje.si/index.php/about-us>
- SURS, Standardna klasifikacija teritorialnih enot, <http://www.stat.si/dokument/8557/SKTE-pojasnilo-slo.pdf>
- Titl, Julij: Kelti in Slovenci. Ostanke keltske kulture in civilizacije na Slovenskem. Koper 2004: Samozaložba, 136 s.
- Toplišek in sod., Leksikon priimkov. Toplišek, Janez in sod. Leksikon priimkov in hišnih imen. <https://www.rodoslovje.com>
- Venter, A Life Decoded. Venter, J. Craig, 2009. A Life Decoded: My Genome: My Life, The Viking Press: New York | Genom mojega življenja. Prevod Samo Kuščer, Modrijan založba, d.o.o., Ljubljana, 2009, 408 s.
- Watson, The secret of life. Watson, D. James, Andrew Berry. DNA. The secret of life. DNA Show LLC, Random house, 2003 | DNK – Skrivnost življenja. Prevod Nikolaj Pečenko, Modrijan založba, d.o.o., Ljubljana, 2007, 456 s.
- Wikipedija. Kelti. Iz Wikipedije, proste enciklopedije <https://sl.wikipedia.org/wiki/Kelti>
- Zupan & Glavač. Zupan, Andrej, Damjan Glavač. Genetska struktura slovenske populacije, kot jo razkrivajo polimorfizmi kromosoma Y in mitohondrijske DNA. *Drevesa letnik* 20, št. 1, november 2013 <http://www.hawlina.com/srd/genetika.pdf>
- Zupan in sod (2013). The paternal perspective of the Slovenian population. Zupan A., Vrabc K, Glavač D. The paternal perspective of the Slovenian population and its relationship with other populations. *Ann Hum Biol.* 2013 Nov-Dec;40(6):515-26. doi: 10.3109/03014460.2013.813584
- Zupan in sod (2016). Zupan A, Hauptman N, Glavač D. The maternal perspective for five Slovenian regions: The importance of regional sampling. *Ann Hum Biol.* 2016;43(1):57-66. doi: 10.3109/03014460.2015.1006678.

Janez Toplišek (1941–2019)

Mikro Ada

Poslovali smo se od Janeza Topliška, enega od ustanoviteljev Slovenskega rodoslovnega društva, avtorja obsežnega rodoslovnega priročnika in urednika spletne strani z zgodovinskim imenikom župnij in z leksikonom priimkov.

Pravnik, informatik in rodoslovec Janez Toplišek, rojen 24. oktobra 1941 v Brežicah, je umrl 15. januarja 2019 v Trzinu in bil pokopan v Mengšu. Oče Maks, ded Janez in praded Anton izvirajo iz Raven pri Zdolah nad Krškim, mati Mirolava r. Potisk v Kočevju pa je po ženski liniji tudi štajerskega porekla (babica Uršula r. Hojnik iz Poljčan-Stanovsko, prababica Apolonija r. Brglez iz Slovenske Bistrice-Drumlažno).

Janez Toplišek je končal srednjo ekonomsko šolo v Trbovljah in diplomiral na pravni fakulteti v Zagrebu. Opravil je pravosodni izpit, a je celotno pravniško kariero delal v gospodarstvu, na področju inženiringa, informatike in državne uprave. Leta 1996, ko osebni računalnik še niti ni bil del običajne opreme delovnih mest in so po podjetjih, inštitutih in javni upravi šele nastajale

prve mreže, je v Kranju magistriral na temo elektronskega poslovanja.

Pravo in informatika

Z računalniki in informatiko se je Toplišek srečal že ob samem začetku njihove uporabe v našem prostoru med letoma 1986/87, ko se je zaposlil v informacijskem centru podjetja Mikro Ada, ki se je ukvarjalo s prodajo uporabne programske opreme in nudilo tečaje zanjo. Kot direktor Mikro Ade je za osebne računalnike, ki so bili zanimivi za izobraževalno in raziskovalno mrežo ter časopisno-založniške hiše, poskrbel, da so uporabniki dobili priročnike in tečaj upravljanja računalnika z grafičnim vmesnikom in tiskalnikom s programsko opremo za obdelavo besedil in zbirk podatkov.

Toplišek je bil priznan kot odličen pravnik, ki je razpravljal tako na področju pravoznanstva, kot pisal uporabne strokovne priročnike. Pravna stroka mu priznava pionirstvo v slovenski pravni informatiki in komunikacijskem sistemu za pravnike. Na Dnevih slovenskih pravnikov v Portorožu je skupaj z

Anton Tomazič vizionar-
sko vodil prve začetne računalni-
ške delavnice in seznanjal pravno
stroko z uporabo pravnih pravil v
virtualnem prostoru. Toplišček je
vodil prvo sekcijo za informatiko v
društvu pravnikov v gospodarstvu,¹
ki je leta 1986 poslala zveznemu
izvršnemu svetu v Beograd predlog
za umik prepovedi uvoza osebnih
računalnikov. Izvozno-uvozni posli
blaga državnega pomena (npr. me-
dicinske opreme, opreme za vojsko
in policijo) so bili namreč regulira-
ni. Ekskluzivno pravico za
uvoz priljubljenih Macin-
tosh računalnikov je imelo
le eno podjetje s sedežem
v Zagrebu, od koder je
pokrivalo celotno Jugo-
slavijo. Vse do leta 1989
se trg ni sprostil. V tistih
prelomnih časih slovenske pomla-
di 1988/89 se je Toplišček s svojim
pravnim in informacijskim znanjem
angažiral tudi okoli procesa proti
četverici² in se dokazal kot izjemen
organizator, inovator in pokončen
človek.

Leta 1988 je bil Toplišček sousta-
novitelj prvega podjetja za zagota-
vljanje spletnih pravnih in poslov-
nih informacij v Sloveniji – IUS
software d.o.o., ki je razvilo specia-
lizirane sodobne izdelke in storitve,
kot so IUS-Info, FinD-Info in IN-
SOLV-Info. Pravni informacijski
portal IUS-Info uporabljajo vse
državne institucije in lokalna sam-
mouprava, vsa sodišča, večji gospo-
darski subjekti, univerze, odvetniki
in odvetniške družbe, knjižnice ter
pomembne evropske institucije. Ja-
nez Toplišček je utiral pot svobodni
gospodarski pobudi in odgovoru na
vprašanje, čigava last so zakoni in
kdo jih lahko trži. Čeprav avtorstvo
zakonodaje pripada državi, v kate-
ri ta nastaja, jo razlaga, komentarji,
stvarna kazala in prenos na elek-
tronski medij naredijo dostopnejšo
uporabnikom. To dodano vrednost
trži npr. portal FinD-Info s področ-

ja financ in davkov strokovnjakom
s finančnega in davčnega področja,
računovodskim servisom in dru-
gim, ki se srečujejo s finančno, raču-
novodsko in davčno problematiko.
Janez Toplišček je za 131 zakonov, ki
so izšli v tiskani različici v več sto
strani obsegajočih knjigah, avtorsko
pripravil stvarno kazalo in jih ure-
dil za elektronski vir.³ Dela segajo
na različna pravna področja, kot
so: ustava (20), pravoznanstvo (9),
obligacijsko pravo (28), kazensko
pravo in kazniva dejanja (25), de-
lovno pravo (11), trgovske
družbe (8) in drugo, samo
posamična kazala pa lahko
obsegajo več deset strani.

V času, ko je bil pomoč-
nik direktorja Kemijskega
inštituta Ljubljana, je svo-
je magistrsko delo o elek-
tronskem poslovanju izdal tudi v
monografiji.⁴ V njej je sistematično
in pregledno preučil pomembnejša
vprašanja elektronskega podpisa,
identifikacije, predvsem pa najva-
žnejša pravna vprašanja glede ob-
vladovanja tveganj elektronskega
poslovanja, varstva elektronskih
osebnih podatkov in varstva za-
sebnosti kot tudi avtorsko-pravna
vprašanja ter tako postavil temelje
nove pravne panoge – prava elek-
tronskega poslovanja.⁵ Obravnaval
je vprašanja, ki so še danes,
po dveh desetletjih, izje-
mno aktualna. V svoji ino-
vativnosti je znanje črpal
pri njegovem izvoru – kot
edini slovenski pravnik je
bil npr. član svetovne mre-
že kibernetičnih pravnikov.⁶
Pri prenosu znanja med
kolege pa je kot vedno poskrbel za
navedbo virov, izjemno dobro za-
snovan slovar in pojmovnik novih
izrazov, prenesenih iz angleščine ter
seveda, za natančno stvarno kazalo.

Rodoslovje

V začetku devetdesetih let prej-

³ <https://plus.cobiss.si/opac7/bib/search/>

⁴ <http://www.pasadena.si/knjiga/40/>

⁵ <https://www.prvnapraksa.si/>

⁶ https://en.wikipedia.org/wiki/IT_law

šnjega stoletja se je Janez pričel za-
nimati za rodoslovje. Tudi na tem
področju je pri nas oral ledino sku-
paj s Petrom Hawlino in še nekaj
raziskovalci družinske in lokalne
zgodovine, ki so se dobivali nekaj
časa v obliki krožka, nato pa leta
1995 ustanovili Slovensko rodo-
slovno društvo. Toplišček je pripravil
pravila delovanja društva in pričel
vzpostavljati spletno stran, ki delu-
je še danes kot kašipot do njegovih
glavnih rodoslovnih del.

Bil je eden najbolj aktivnih čla-
nov društva, tako na rednih sestan-
kih članov, kot pri izvedbi skupnih
projektov, ki jih je največkrat sam
zastavil, koordiniral in pripeljal do
uporabnega izdelka za ostale rodo-
slovce. Tako je leta 2006 pridobil od
Statističnega urada Republike Slo-
venije takratno stanje pogostnosti
in distribucije priimkov po stati-
stičnih regijah in pričel na podlagi
te zbirke s sodelavci in imenoslov-
nimi strokovnjaki dodajati razlage
pomena in izvora imen, arhivska
odkritja različic zapisa in domačih
imen, tako da je nastal spletni 'Le-
ksikon priimkov in hišnih imen'.⁷

Leta 2011 je objavil spletni 'Zgo-
dovinski imenik župnij',⁸ ki je nas-
tal iz popisa župnij rimokatoliške
Cerkve in vodnika po arhivskem
gradivu škofijskih arhivov iz leta
1972. Ustvaril je za rodo-
slovca izjemno dragocen
pripomoček, ki mu poma-
ga ugotoviti zgodovinsko
pripadnost posameznega
kraja v določenem času
župniji, večjemu kraju in
grajski gospodi ter pre-
gledati, katere matične in
pastoralne knjige ter drugi viri so
morda na voljo v določeni župni-
ji, oziroma v arhivu, da sploh lah-
ko začne z iskanjem podatkov. Pri
župniji so našeta naselja, ki so bila
leta 1939 v njeni pristojnosti, in
njene podružnične cerkve. Preprost
in učinkovit pristop iskanja kraja
poizvedbe po abecednem redu nji-

Kaj je IUS-IN-
FO?

Topliščkova
rodoslovna spletna
stran

¹ <http://www.pravnisko-drustvo.si/>

² <https://www.delo.si/novice/slovenija/19-oble-tnica-procesa-proti-cetverici.html>

⁷ <https://www.rodoslovje.com>

⁸ <https://www2.arnes.si/~rzjtopl/ziz/ziz.htm>

hovich slovenskih imen je zahteval le uporabo brskalnika Internet Explorer in prosto dostopnega programa Acrobat Reader za branje spletne knjige. Zadnja leta je pričel k posameznim župnijam pripisovati še pogostejše priimke v kraju, oz. v župniji, ki so jih izpisali rodoslovci za župljane izpred 100-200 let najpogosteje iz popisa Status animarum in jih poimenoval za domorodne priimke.

Leta 2017 je zbral glavne nasvete za začetnike v rodoslovju v knjižici 'Arhivski priročnik za rodoslovce'.⁹ Čeprav izdano v samozaložbi v nekaj sto tiskanih izvodih in v elektronski obliki, je pri prenosu znanja med kolege, tako kot vedno, poskrbel za navodbo virov, dobro zasnovan slovar in pojmovnik novih izrazov, tokrat prenesenih iz nemščine in latinščine, ter zopet tudi za natančno stvarno kazalo, ki nas vodi skozi latinsko-slovenski in nemško-slovenski slovar, slovensko izrazoslovje na področju rodoslovja, osebna imena, izpisana v gotici (nemški kurenti 18. stol.), primere najpogostejših slovenskih priimkov, izpisanih v gotici, abecedi gotice in bohoričice (16.-19. stol.), stara imena mesecev, preglednico starih mer z današnjo vrednostjo in tako naprej.

S predavanji in dopisnimi izmenjavami mnenj je plodno sodeloval doma in v sosednjih državah. Žal se je ohranil le posnetek predavanja na tretji Hrvaški rodoslovni konferenci, kjer je predstavljal slovenske zbirke podatkov in njihovo uporabo za rodoslovje, začevši s telefonskim imenikom Slovenije iz časa, ko je bila objava telefonske številke še obvezna. S članki je prispeval svoja dognanja v društveno revijo Drevesa, nato pa leta 2004 izdal priročnik Rodoslovje, ki je prenovljen in

razširjen izšel še leta 2018.¹⁰ Kako temeljito in strokovno je to delo pripravljeno, najbolje pove recenzija knjige Rodoslovje zgodovinarja prof. dr. Borisa Golca, ki je delo označil kot obogatitev slovenske rodoslovne in tudi zgodovinske vede. To pa je bilo tudi njegovo zadnje objavljeno delo, preden mu je zastalo srce. Uspel je imeti predstavitev knjige v trzinskem glasilu Odsev,¹¹ na matičnem društvu v Ljubljani in sekciji v Velenju, načrtovana predstavitev v marcu 2019 pa bo ostala neizvršena. Sicer ta in vsi njegovi drugi priročniki ter spletne in elektronske postavitve živijo svoje življenje, v katerem nosijo avtorjevo ime s seboj k vsakemu bralcu, ki ga odkriva-

nje znanja pritegne k branju. Tako bo Janez Toplišek ostal v spominu številnih pravnikov in rodoslovcev še mnogo generacij kot napreden in inovativen mož, ki je pravila stroke, v kateri je deloval, ustvarjal vse svoje življenje. V spominu tistih, ki so bili v krogu prijateljev in družine, pa bo živel tudi kot najboljši tovariš, mož, oče in ded. Nad vse delaven, do vseh bližnjih pozoren in ljubeč, prizadet ob krivicah, prepričan v svoj prav. Njegov odhod je za vse bližnje neodumljiv, boleč, komaj sprejemljiv.

Tako zlahka je v rodovnik vpisati ime, priimek, datum in kraja rojstva, datum in kraj smrti. Ko pa je treba to storiti za drago osebo, težko postane le črka na papirju, še težje je le bit v elektronskem mediju. A kot je citiral Topliškov prijatelj ob zadnjem slovesu Jean-Paula Sartra, tu zaključujem: »Spomini so edini raj, iz katerega nihče ne more biti izgnan. Janez se je preselil v ta raj, raj našega spomina.«

zapis in obdelava: Vlasta Knapič

¹⁰ <https://www.rodoslovje.si/index.php/novice/7-prenovljen-topliskov-vodnik-po-rodoslovju>

¹¹ http://www.trzin.info/assets/odsev/odsev_2018/odsev-2018novembernet.pdf

Pravo, drugo avtorstvo

- Obligacijsko pravo (28)
- Kazensko pravo. Kazniva dejanja (25)
- Ustave. Zakonodajne skupščine. Nacionalne skupščine (20)
- Delovno pravo (11)
- Pravo. Pravoznanstvo (9)
- Trgovske družbe (8)
- Pravni postopek. Sodni uslužbenci in organizacija sodstva (7)
- Gospodarsko pravo. Pravo gospodarskih družb (4)
- Sodelovanje zaposlenega. Soodločanje. Delovna demokracija na delovnem mestu. Partnerski odnos zaposlenih pri načrtovanju in nadzoru (3)
- Mednarodno pravo (3)
- Kaznovanje. Izvršitev kazni. Preprečevanje kaznivih dejanj. Svarilo (3)
- Informacije. Informiranje. Informacijski sistemi (3)
- Računalniška znanost in tehnologija. Računalništvo. Obdelava podatkov (2)
- Davki. Dajatve (2)
- Vrste in oblike prava (2)
- Civilno pravo (2)
- Financiranje. Kapitalizacija. Poslovne finance (2)
- Računalniška izmenjava podatkov – Avtorsko pravo (2)
- Osebnih računalniki, programi (2)
- Internet (1)
- Menedžment (1)
- Družbene vede (1)
- Politične stranke in gibanja (1)
- Združeno delo (1)
- Teorija in organizacija dela. Odnosi med podjetji in zaposlenimi. Ergonomija (1)
- Oblike organiziranja in sodelovanja v gospodarstvu (1)
- Denar. Valuta (1)
- Trg vrednostnih papirjev. Denarni trg. Kapitalski trg. Zasebno skrbništvo, upraviteljstvo (1)
- Trg. Tržne analize. Ponudba in povpraševanje. Konkurenca (1)
- Osebe in stvari v mednarodnem pravu (1)
- Temeljne pravice. Človekove pravice. Pravice in dolžnosti državljana (1)
- Posebne veje prava (socialno pravo, pravo varstva okolja, nuklearno pravo) (1)
- Javna uprava (1)
- Stanovanje. Nastanitve. Stanovanjska politika (1)
- Zavarovalstvo. Skupno kritje z delitvijo tveganja (1)
- Vzgoja in izobraževanje. Šolstvo. Pouk (1)
- Visoko šolstvo. Univerzitetni študij. Akademski študij (1)
- Ekologija. Varstvo naravnih virov. Ogrožanje okolja in njegovo varstvo (1)
- Matematika (1)
- Cestni transport. Cestni promet (1)
- osebni računalniki (1)

⁹ <http://www2.arnes.si/~rzjtopl/rod/razno/Arhivski%20prirocnik%209-2018%20vzorec.pdf>

Janez Toplišek , 1941-2019, skozi bibliografijo po predmetu obravnave kot avtor in urednik

Vrsta in število del: V primeru avtorstva to ni navedeno pred naslovom dela; navedeno je, kdaj je bil Janez Toplišek soavtor ali prevajalec; kadar je pred naslovom dela navedeno »drugo avtorstvo« to pomeni: stvarno kazalo izdelal Janez Toplišek in/ali urednik Janez Toplišek; priprava za elektronski vir.

Rodoslovje

Rodoslovje, Genealogija (3)

- Rodoslovje : vodnik po poteh naših prednikov : kako izdelati družinski rodovnik.- Toplišek, Janez, 1941-2019, priročnik, 2., prenovljena izd. - Ljubljana : Lingula, 2018, 464 s.; ISBN 978-961-288-337-9
- Iskanje avtohtonih prebivalcev s pomočjo sodobnih rodoslovnih virov.- članek – sestavni del Drevesa : bilten slovenskih rodoslovcev. ISSN 1318-6221. - Letn. 2, št. 11 (nov. 1995), str. 38-39
- Prevajalec: Možnosti rodoslovnih raziskav na Madžarskem : s posebnim ozirom na zahodno Madžarsko.- Kover, Gabor, članek – sestavni del | madžarski | Drevesa : bilten slovenskih rodoslovcev. ISSN 1318-6221. - Letn. 8, št. 3 (nov. 2001), str. 40-42

Biografske in sorodne študije. Osebne biografije in skupinske biografije (1)

- Iskanje avtohtonih prebivalcev s pomočjo sodobnih rodoslovnih virov.- članek – sestavni del vira Drevesa : bilten slovenskih rodoslovcev. ISSN 1318-6221. - Letn. 2, št. 11 (nov. 1995), str. 38-39

Genealogija (17)

- Arhivski priročnik za rodoslovce.- priročnik [S.l. : J. Toplišek], 2017, 92 s.; COBISS.SI-ID: 1944693
- Rodoslovje : genealogija kot znanost in hobi : [kako izdelati rodovnik, priporočila za rodoslovno delo, kje najti rodoslovne vire].- priročnik, Trzin : samozal. J. Toplišek, 2004, 360 s.; ISBN 961-236-695-0
- Generacije v rodoslovju.- članek – sestavni del vira: Drevesa : bilten slovenskih rodoslovcev. ISSN 1318-6221. - Letn. 23, št. 1 (dec. 2016), str. 28-31
- Register izseljencev.- članek – sestavni del vira: Drevesa : bilten slovenskih rodoslovcev. ISSN 1318-6221. - Letn. 23, št. 1 (dec. 2016), str. 34-35
- Primerjalno rodoslovje : Francija.- članek – sestavni del vira: Drevesa : bilten slovenskih rodoslovcev. ISSN 1318-6221. - Letn. 18, št. 1 (jul. 2011), str. 4-12
- Ko pospravljate podstrešje, ne vrzite vsega v peč : pogovor z mag. Janezom Topliškom o rodoslovju na Slovenskem.- članek – sestavni del vira: Delo. ISSN 0350-7521. - Leto 47, št. 4 (6. jan. 2005), str. 17
- Drugo avtorstvo: Vodilni v rodoslovnih raziskavah.- Azmann, Harald W., članek – sestavni del vira: Drevesa : bilten slovenskih rodoslovcev. ISSN 1318-6221. - Letn. 8, št. 3 (nov. 2001), str. 61-62
- Soavtor: Trenutno najstarejši slovenski rodovnik?- Kobi, Lojze; Toplišek, Janez, 1941-2019, članek – sestavni del vira: Drevesa : bilten slovenskih rodoslovcev. ISSN 1318-6221. - Letn. 8, št. 1/2 (jun. 2001), str. 34-36
- Krajevni rodoslovni viri.- članek – sestavni del vira: Drevesa : bilten slovenskih rodoslovcev. ISSN 1318-6221. - Leto 7, št. 1/2 (jul. 2000), str. 19
- Kakšne so naše rodoslovne zbirke? : rezultati ankete 2000.- članek – sestavni del vira Drevesa : bilten slovenskih rodoslovcev. ISSN 1318-6221. - Letn. 7, št. 3/4 (dec. 2000), str. 31-36
- Kolikšne so naše zbirke : redna letna anketa med člani SRD.- članek – sestavni del vira: Drevesa : bilten slovenskih rodoslovcev. ISSN 1318-6221. - Letn. 6, št. 1/4 (dec. 1999), str. 43-44
- Kerini v okolici Leskovca pri Krškem.- članek – sestavni del vira: Trte : časopis Društva Kerini & Stritarji. ISSN 1318-895X. - Št. 14 (maj 1999), str. 4-5
- Kakšne so naše zbirke : rezultati ankete marec-april 1998.- članek – sestavni del vira: Drevesa : bilten slovenskih rodoslovcev. ISSN 1318-6221. - Letn. 5, št. 1/2 (maj 1998), str. 36-37
- Varnostno kopiranje rodoslovnih podatkov.- članek – sestavni del vira: Drevesa : bilten slovenskih rodoslovcev. ISSN 1318-6221. - 3, št. 3/4 (1996), str. 21-22
- Sodobni pripomočki pri rodoslovnem raziskovanju.- članek – sestavni del vira: Drevesa : bilten slovenskih rodoslovcev. ISSN 1318-6221. - Letn. 2, št. 2 (feb. 1995), str. 15-19
- Uporaba skenerja pri rodoslovnem delu.- članek – sestavni del vira: Drevesa : bilten slovenskih rodoslovcev.

ISSN 1318-6221. - Letn. 2, št. 3 (mar. 1995), str. 17-20

Pisave (1)

- Branje pisane gotice.- članek – sestavni del Drevesa : bilten slovenskih rodoslovcev. ISSN 1318-6221. - Leto 7, št. 1/2 (jul. 2000), str. 13-14

Računalniško programiranje. Računalniški programi (1)

- Zakaj se nova verzija programa Brother's Keeper (BK) tako počasi uveljavlja?.- članek – sestavni del Drevesa : bilten slovenskih rodoslovcev. ISSN 1318-6221. - Letn. 8, št. 4 (dec. 2001), str. 29-31

Besedoslovje. Etimologija. Besedotvorje (1)

- O izvoru priimka Toplišek; članek – sestavni del Drevesa : bilten slovenskih rodoslovcev. ISSN 1318-6221. - Letn. 8, št. 4 (dec. 2001), str. 22-25

Slovenščina (1)

- Anton Martin Slomšek - zbirna tabela družinskih priimkov.- Drevesa : bilten slovenskih rodoslovcev. ISSN 1318-6221. - Letn. 7, št. 3/4 (dec. 2000), str. 40-41

Arhivistika. Arhivi (1)

- Štolninski zapisnik v rodoslovnih raziskavah.- Drevesa : bilten slovenskih rodoslovcev. ISSN 1318-6221. - Letn. 19, št. 1 (jul. 2012), str. 22-25

Družinsko pravo (1)

- Ženitveni zapisnik, članek – sestavni del: Drevesa : bilten slovenskih rodoslovcev. ISSN 1318-6221. - Letn. 9, št. 2 (okt. 2002), str. 22-24

Policija. Vzdrževanje javnega reda in miru. Nadzor nad javno moralo (1)

- Matični register : sodobna zakonska ureditev (tudi po zaslugi Slovenskega rodoslovnega društva) članek – sestavni del Drevesa : bilten slovenskih rodoslovcev. ISSN 1318-6221. - Letn. 10, št. 1 (jun. 2003), str. 24-27

Prikaz števila izdanih del Janeza Topliška po letih izida.

vrsta vsebine	vrsta gradiva	jezik
zakonodaja (131)	knjiga (152)	slovenski (196)
priročnik (5)	tiskana knjiga (150)	angleški (2)
magistrsko delo (1)	e-knjiga (2)	madžarski (1)
zbornik (1)	članek, sestavni del (46)	srbski (1)
		tiskani članek (46)

Rodoslovje ob zaostrenih predpisih o varstvu osebnih podatkov

Vlasta Knapič

Leta 2016 sprejeta 'Splošna uredba o varstvu podatkov' je uredila obvladovanje tveganj pri varstvu osebnih podatkov za celotno Evropsko Unijo. Za njeno dokončno izvrševanje je v postopku sprejema nov zakon o varstvu osebnih podatkov, ki močno zadeva rodoslovno dejavnost.

Predlog Zakona o varstvu osebnih podatkov 2019

V Sloveniji sicer splošna uredba o varstvu podatkov (EU) 2016/679 velja neposredno, a se je v nekaterih delih ne da uporabljati, dokler ni spremenjen tudi nacionalni zakon. Predlog sprememb zakona sta podali že dve vladi, obakrat s precej neugodnimi določbami za rodoslovje. Marca 2018 vložen predlog Zakona o varstvu osebnih podatkov (ZVOP-2) naj bi bil sprejet po nujnem postopku, a je bil zaradi številnih pripomb o nedoslednosti in neskladnih ureditvah umaknjen. Nadomestil ga je nov predlog zakona ZVOP-2, dan v javno razpravo avgusta 2019.

Na prestroge določbe za varstvo podatkov umrlih oseb in za dostop do podatkov za raziskave in publicistične namene je pripombe podalo tudi Slovensko rodoslovno društvo. Iz predloga novega besedila ni videti, da bi bile upoštevane, zakon pa vsak rodoslovni podatek, za katerega nimamo privolitve (celo za umrle), prepoveduje. In predpiše kaznovanje.

Rodoslovje je namreč zbiranje osebnih podatkov. Praviloma zgodovinskih, a tudi živčih ljudi, ki želijo imeti rodovnike, s tem pa pogtejejo v zbirko podatkov tudi vse svoje sorodnike. Vrste podatkov in problematiko smo rodoslovci resno obravnavali že po sedanjih predpisih.¹

Tako EU uredba kot predlog ZVOP-2 varstvo pravic posameznikov določata za obdelavo osebnih podatkov z avtomatiziranimi sredstvi in za ročno obdelavo. Pri SRD je tveganje za zlorabo oseb-

nih podatkov majhno, saj obdeluje zbrane osebne podatke zlasti ročno, oziroma neavtomatizirano in hranijo osebne podatke kot del zgodovinsko-rodoslovne zbirke (rodovniki, družinska drevesa). Ker je SRD registrirano prostovoljno združenje ljubiteljev in raziskovalcev na področju rodoslovja, ima zakonit interes zbirati in hraniti določene osebne podatke, ki se nanašajo na družinsko zgodovino in poreklo posameznikov, dokler ti ne postanejo arhivski in javno dostopni.

Zakonodajalcu smo predlagali, da bi pri obdelavi osebnih podatkov v rodoslovne namene dodal izjemo za rodoslovje o hrambi osebnih podatkov. Po uredbi se osebni podatki hranijo le toliko časa, kolikor je potrebno za raziskavo, upravljavec pa bi moral določiti roke za izbris podatkov. Seveda pa mora SRD poskrbeti za varno hranjenje in preverjanje varnosti podatkov. Sprejeti bi bilo treba vse smiselne ukrepe za popravek ali izbris netočnih osebnih podatkov. Osebne podatke bi bilo treba obdelovati na način, ki zagotavlja ustrezno varnost in zaupnost osebnih podatkov, tudi za preprečitev nedovoljenega dostopa do osebnih podatkov ali uporabe osebnih podatkov in opreme za obdelavo.

SRD je določilo pooblaščenost osebno za varstvo osebnih podatkov (e-naslov: dpo.srd@rodoslovje.si) in o tem obvestilo Informacijskega pooblaščenca. Kot zahtevajo predpisi, urejamo tudi dokumentacijo zbirk in pravila dostopa. Pristojnemu ministrstvu smo ponudili sodelovanje pri iskanju rešitev, da bi ZVOP-2 omogočil zakonito zgodovinsko-rodoslovne raziskave ljubiteljskim

in profesionalnim rodoslovcem, a nismo prejeli odgovora. Če ne bo rešitve v tem zakonu, jo bo treba poiskati v drugem.

Za rodoslovno-raziskovalne namene se pravice zasebnosti in pravice iz splošne uredbe o varstvu podatkov (*lex generalis*) v zvezi z znanstveno-raziskovalnimi, zgodovinsko-raziskovalnimi in statističnimi področji izvršujejo v skladu z zakoni, ki urejajo ta področja kot *lex specialis*:

- Zakon o pogrebni in pokopališki dejavnosti – ZPPDej
- Zakon o varstvu dokumentarnega in arhivskega gradiva ter arhivih – ZVDAGA
- Zakon o matičnem registru – ZMatR.

Vlada v novem predlogu ZVOP-2 uporablja uvodne odstavke uredbe kot pooblastilne, tako da ravno ta rodoslovna vprašanja posebej ureja in zaostreje v zakonu (npr. glede obdelave nekaterih posebnih vrst osebnih podatkov oziroma njim podobnih osebnih podatkov, osebnih podatkov umrlih oseb, ali obdelav v znanstveno-raziskovalne, zgodovinsko-raziskovalne oz. arhivske namene).

Zakon naj bi tako implementiral uredbo glede na okoliščine stanja ali razvoja varstva osebnih podatkov v Sloveniji, ki je po mnenju vlade očitno nerazvito, da ga poskuša na ta način regulirati. Zagrožene so hude kazni, predpisane po Splošni uredbi EU, primerne za spletne informacijske gigante: 10 do 20 milijonov evrov. Za rodoslovje nič dobrega.

¹ Novakovič, N. Rodoslovje in varstvo osebnih podatkov. Drevesa, letnik 3, št. 3–4, november 1996

Plečniki

Marija Jana Prelec

Foto: Lojze Gostiša

O arhitektu Jožefu Plečniku je njegovo delo raziskano do podrobnosti, manj pa so raziskani njegovi predniki. Dolgo so bili v medijih le njegovi podatki o rojstvu v Ljubljani, o očetu mizarju, tudi iz Ljubljane. Enkrat pa se je nekomu zapisalo, da je njegov rod iz Hotedršice. Takrat se je začela moja radovednost o rodu Plečnik.

Moj oče, Janez, tudi Ivan, Prelec je bil vojak v prvi svetovni vojni. Tam se je spoznal z Janezom Plečnikom, bratrancom slovitega arhitekta, Jožefom. Bratranca, ki sta se oba izučila za mizarja, sta bila sinova dvojčkov Marka in Jurija Plečnika.

Oče in Janez Plečnik sta bila istih let in podobnega mišljenja, predvsem pa vojna tovariša, »kriegskamerada« in sta tudi po vojni ostala dobra prijatelja. Plečnik, rojen leta 1890, je bil mizar in ko je moj oče po končani prvi vojni v Ljubljani sezidal hišo, je naročil pohištvo prav pri Plečniku. Plečnik je živel v Hotedršici, ki je bila mejna vas ob jugoslovansko-italijanski meji, nastali po Rapalski pogodbi. Bil je sposoben in delaven obrtnik. Znal je z lesom. Uporabljal je les iz svojih gozdov, ki jih je imel na obeh straneh nove državne meje. Kot dvola-

stnik je imel dovoljenje, da je svobodno hodil po posestvu čez mejo. Bil je bister in iznajdljiv mož. Tajne prehode čez mejo je znal organizirati tudi za zanesljive prijatelje, kot je bil moj oče. Bila sem še otrok, a se spominjam takega prehoda.

Moji starši so zaradi političnih razmer iz rodne Vipave morali oditi v Jugoslavijo in tam dobili državljanstvo. Sorodniki, bližnji, bratje in sestre so ostali na Vipavskem. Seveda so jih želeli kdaj obiskati, tudi z otroki.

In tako smo odšli najprej v Hotedršico, kjer smo pri Plečniku prenočili. Zjutraj smo si naredili predpasnike in eden s koso, drugi z grabljami ali motiko šli po stezi za vodičem, enim od Plečnikove družine, ki nas je prepeljal čez mejo tako daleč, da nas obmejna patrolja ni mogla več videti. Tam smo se razšli, on pa je vse orodje odnesel nazaj domov. Mi

pa po stezah in poteh do avtobusne postaje ali železnice. Tiste čase smo vsi veliko pešali.

Plečnik je bil bister, sposoben mož, a zelo delaven, kar garač. Trdo je delal od zgodnjega jutra do noči. Delali so tudi vsi v družini - žena, hlapec, pomočnik in otroci. Pohištvo je bilo iz lesa s končno polituro, kar je bilo težko delo. Potrebne so bile ure in ure drgnjenja in glajenja, da se je pohištvo na koncu prav bleščalo. Prvo pohištvo, ki ga je naredil za mojega očeta, je zdaj staro okoli 90 let. Izdelano je s toliko okrasja, utorov, rož v plitvem reliefu, da si težko predstavljamo izdelavo vseh teh vdolbinic in izboklin, ročno izdelanih in natančno poliranih. Iz leta v leto je več vredno. Ima že muzejsko vrednost.

Živel je Plečnik dobro. Kako si je dobival naročila za pohištvo, ne vem. Spominjam se pa, da se je pogosto oglasil pri nas. Če je v pozni večerni uri pozvonilo, je bil Plečnik. Brž je bilo treba pripraviti ležišče v kuhinji, kjer je prespal. Tisti dan je pripeljal v Ljubljano pohištvo za enega ali dva naročnika. Pripeljal je z vozom s konjsko vprego, spremljal pa ga je pomočnik z imenom Frido. Najprej je peljal pohištvo h naročniku, kjer sta ga s Fridom prenesla in postavila v naročnikovo stanovanje, ga še po potrebi kaj popravila, zloščila kako prasko ali pojasnila način čiščenja in podobne stvari. Potem je Frido konje in voz odpeljal h Figovcu, kjer so za oboje poskrbeli, Frido pa je povečerjal običajni »telerflajš« in tam prenočil.

Plečnik je ostal pri naročniku, ki mu je pripeljano plačal po pogodbi; le-to sta jo s kupcem bila že prej naredila. Ker je bila že pozna ura, je šel Plečnik še h Figovcu na večerjo, ni pa mogel denarja položiti na banko, ker so bile te že zaprte. Z veliko vsoto denarja v žepu ni hotel prenočevati pri Figovcu, da ga ne bi okradli. Previdnost je mati modrosti. Zato je prišel k nam, kjer je bil brez teh skrbi in je po napornem dnevu hitro zaspal. Ko je prišel, so

mu iz žepov štrlela razna orodja, kladivo, klešče, žblji, pile in kdo ve kaj še. Zjutraj se je zgodaj poslovil, da sta se s Fridom odpeljala nazaj v Hotedrščico.

V Hotedrščici je bil Plečnik ugleđen mož z veljavo. Vsaj enkrat, če ne večkrat, je bil izvoljen za župana. Bil je krščansko vzgojen, kar je prenesel tudi na potomce. Otroci so ga vikali. Garaško delo, ki ga je nalagal vsej družini, mu je vzelo tri otroke in ženo, staro komaj 35 let. Takrat se je začela druga svetovna vojna. Vojno je srečno preživel, z malo manj zaslužka, a si je znal pomagati.

Omara, ki jo je izdelal mizar Janez Plečnik, (1890-1980)

Brez žene ni bil dolgo. Našel si je drugo in imel še tri otroke, od teh dva med vojno.

Ko se je vojna bližala koncu in je že kazalo, da bodo zmagali komunisti, je vedel, da bo pri komunistih slabo zapisan. Dobro je premislil, kako in kaj. Ni čakal zasedbe partizanov. Sam je pobegnil najprej čez mejo v Avstrijo, kjer je bil v begunskem taborišču do leta 1949. S pomočjo slovenske družine je odšel v ZDA, Ohio, New Middletown, kjer je leta 1955 dobil ameriško državljanstvo. Ker je bil za sprejem v ZDA prestar, si je dal narediti ponarejen rojstni

Viri:

- Lastni spomini Marije Jane Prelec
- Svetovni splet, FamilySearch <https://www.familysearch.org/en/>
- Saša Bojc: Srečanje v Vatikanu. - objavljeno v časopisu Delo 28. septembra 2019, stran 32,

list, z vpisom, da je pet let mlajši. Kako se je prepeljal v Ameriko, ne vem. Je pa ušel gotovi smrti. Družina je ostala v Jugoslaviji. Od otrok vem, da je ena hči šla v samostan za usmiljenko, odšla v Beograd, kjer je bila sprejeta z odprtimi rokami. Druga hči se je poročila. Sin, že polnoleten, je odslužil vojake, naredil srednjo tehnično, se zaposlil in zaradi sposobnosti takoj postal vodja. Kasneje je tudi on odšel v Ameriko. Žena z majhnima dvema otrokom je šla legalno za možem. Imela sta še enega otroka Pavla, ki se je rodil v Ameriki. Tako vitalen je bil Plečnik, takrat star 66 let.

Trajalo je nekaj časa, da so se pojvne razmere toliko umirile in izboljšale in je oče dobil od Plečnika prvo pismo. Iz njega je bilo razvidno, da je takoj, ko je prišel v Ameriko, začel izdelovati lesene hiše in v kratkem že imel tovarno za izdelavo takih hiš. Znanje o lesu, ki ga je imel ogromno, je hitro vnovčil in spet obogatel. Tudi njegov sin, ki je po nekaj letih odšel za njim čez lužo, je osnoval drugo tako tovarno. Preden je odšel, se je še k nam prišel posloviti. Spomnim se ga, da je bil zelo samozavesten in optimističen. Vajeti svojega življenja je držal krepko v svojih rokah.

*Članek v časopisu
Delo o pranečakinji arhitekta
Plečnika*

Rodovnik rodu Plečnik

Najstarejši zapis :

1. Jurij Plečnik, ★1684 v Hotedršici, †21. 12. 1754 v Hotedršici

-
2. Gregor Plečnik, ★1723, †2. 6. 1790, žena Marjeta Leskovec
 3. Marko Plečnik, ★13. 4. 1772
 4. Jurij Plečnik, ★13. 4. 1772

Rod Marka Plečnika:

1. Marko Plečnik, ★13. 4. 1772, Hotedršica, žena Marija Grom
 2. Janez Plečnik, ★29. 11. 1802, žena Neža Tomazin
 3. Andrej Plečnik, ★29. 11. 1835, žena Helena Molka
 4. Jože Plečnik, ★23. 1. 1872, †7. 1. 1957, Ljubljana, arhitekt

Rod Jurija Plečnika:

1. Jurij Plečnik, ★13. 4. 1772, Hotedršica, žena Elizabeta Merlak
 2. Janez Plečnik, ★19. 5. 1813, †29.09.1887, žena Elizabeta Derenčin
 3. Matija Plečnik, ★23. 2. 1852, †31.03.1925, žena Marija Grom
 4. Janez Plečnik, ★23. 5. 1890, Hotedršica, †02.04.1980, ZDA, mizar

Rod Janeza Plečnika ★23. 5. 1890:

prva žena Ivana Mihevc

otroci:

- Janez Plečnik, ★15. 9. 1927, †29. 9. 1927
 Marija Plečnik, ★12. 9. 1928, †28. 5. 1929
 Ivana Plečnik, ★19. 8. 1929.
 Matija Plečnik, ★20. 9. 1930, Hotedršica, †24.02.2007, ZDA žena Linda Doljak
 Marija Plečnik, ★4. 4. 1932
 Jožefa (Žefka) Plečnik, ★12. 3. 1934, por. Pugelj
 Frančiška Plečnik, ★24. 2. 1940
 Franc Plečnik, ★18. 8. 1941, +18.08.1941

druga žena Ljudmila Petkovšek, ★22. 9. 1918, Ravnik 16, poroka 4. 3. 1943.

otroci:

- Janez Plečnik, ★4. 10. 1944
 Jože Plečnik, ★17. 12. 1945
 Pavel Plečnik, ★ v ZDA 1956

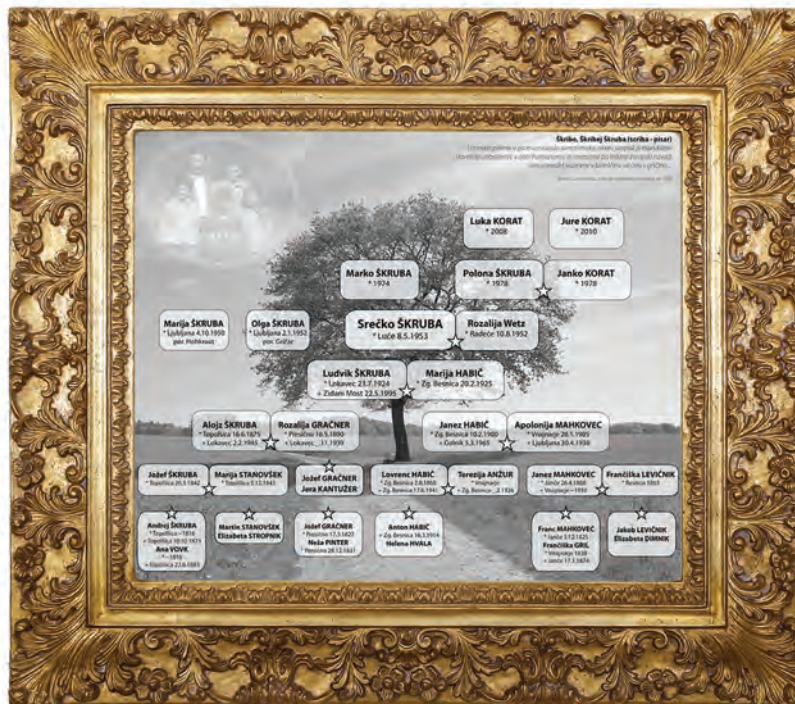
Priložnostna darila ob rodbinskih srečanjih

Matej Hohkraud

Družinsko drevo

Povod za rodbinska srečanja je največkrat izdelano rodbinsko drevo ali kronika. Ali pa ravno obratno, v primeru, da se rodbina namerava zbrati na skupne dogodku, se pogosto izrazi želja, da se naredi drevo ali napiše kronika.

Družinsko drevo vsaj za generacije prstov na eni roki lahko izdelamo dokaj hitro in s pomočjo znancev in starejših predstavnikov rodbine. Takšno drevo bi zajemalo generacijo naših otrok in tja do naših prastaršev, ki jih po navadi če že ne osebno pa vsaj po imenih tudi poznamo. Večina rodoslovcev za izris družinskega drevesa uporabi kar rodoslovni program, ki ga po navadi uporabljajo za zapisovanje raziskanih podatkov. Takšen izpis zadovolji povprečnega uporabnika, lahko pa z malce truda ali pomoči naših bližnjih, ki jim poznavanje računalniških grafičnih programov ni tuje, pridemo do zavidljivih rezultatov

Čeprav je rodoslovje veda, ki se ukvarja in posveča raziskovanju krvno povezanih skupin ljudi, so aktivnosti rodoslovcev večji del povezane z individualnim delom v arhivih ali doma za računalnikom. Občasne so priložnosti, ko za nadaljevanje raziskovanja obiščemo svojece, morda celo daljne sorodnike ali njihove znance. Prav poseben dogodek za vsakega rodoslovca pa je rodbinsko srečanje, ne samo v raziskovalnem smislu, temveč tudi sociološkem. Skoraj samoumevno je, da ob rodbinskih srečanjih vsak 'družinski' rodoslovec doživi t.i. svojih pet minut slave in je ob takem dogodku s svojim vedenjem in poznavanjem rodbinske zgodovine in dogodkov v središču pozornosti. Prav tako, če ne še bolj, pa je za nadaljnje utrjevanje rodbinskih vezi in krepitev pripadnosti pomembno, da se člani rodbine z njo čimbolj poistovetijo.

Primarno pripadnost rodoslov-

ci spodbujamo predvsem s svojim raziskovanjem in predajanjem naših ugotovitev tudi drugim, vsekakor pa ni zanemarljivo, da poskušamo ta naš primarni cilj doseči tudi z drugimi dejavnostmi, ali pa za dosego cilja v aktivnosti vključiti tudi naše bližnje, ki imajo morda talente, ki jih sami osebno nismo povsem razvili.

Sam sem spremljevalnim aktivnostim rodoslovja vedno dajal velik pomen in jih vključeval v proces raziskav rodoslovja že od samega začetka, njihovi sadovi pa so največkrat bili predstavljeni in deležni pozornosti prav ob rodbinskih srečanjih in ob zaključkih posameznih raziskovalnih aktivnosti. V članku bom poskušal predstaviti nekaj idej, ki so bile realizirane skozi leta mojega ukvarjanja z rodoslovjem in tako tudi druge rodoslovce vzpodbuditi k vključevanju ustvarjalnih aktivnosti v rodoslovje.

Okvirna cena:

Tisk na fotopapir
(60x90cm)
Okvir

~22€

~50€

Okvirna cena:

V primeru, da zanemarimo strošek dela papirja in blaga, zastonj

Foto: Ana Tia Hohkraut

Košček lipe

Priložnostna darila so lahko tudi izdelki, ki nam jih ni potrebno kupovati in jih lahko izdelamo povsem sami. Eno takšnih daril je bilo košček lipe na srečanju Slanškov iz Kopitnika. Na sedaj zapuščeni Slanškovi domačiji še danes raste preko 300 leta stara lipa. Ob čiščenju okolice lipe smo debelejšje veje narezali na kolute in jih posušili v mikrovalovni pečici. S tem smo koščke na hitro posušili in preprečili kasnejše pokanje lesa ob postopnem izsuševanju. Koščke smo lično zapakirali v doma sešite lanene vrečke in jim dodali listek s spremnim besedilom.

Grb in pečatnik

Identiteta in obstoj rodbin je ključnega pomena za nastanek in obstoj grboslovja. Čeprav so grbe v večji meri v prejšnjem stoletju zamenjali t.i. logotipi, rodoslovci še danes radi sežemo po izdelavi družinskega/rodbinskega grba. Z malce znanja družinski grb lahko ustvarimo sami ali se obrnemo na društvo Heraldica Slovenica.

Grb kot likovni simbol lahko uporabimo na različnih predmetih, naj omenim samo izdelavo nakita kot je pečatni prstan, kot ornament na ročno izdelanem (stavbnem) pohištvu, keramiki, steklu ipd.

modeling: Uroš Hohkraut

Foto: Matej Hohkraut

Vrček

Grb upodobljen na vrčku ni rodbinski, temveč priložnostni grb, ki je nastal ob izidu rodbinske knjige. Vrček za pivo simbolizira tradicijo okolja iz katerega izhaja rodbina (Laško).

Okvirna cena:

Tisk grba na keramiko
~15€

Izdelava pečatnika (kamen)
500–2000€

Foto: Aleš Kreže

Majice in značke

Majice, predvsem s kratkimi rokavi so priljubljen medij za izkazovanje osebnih stališč in pripadnosti. Ker je potisk majic danes zelo razširjen, tehnologije pa omogočajo hitro in poceni proizvodnjo se tiskanja priložnostnih majic poslužujemo ob različnih dogodkih. Seveda so to lahko tudi družinska srečanja. Motivika je seveda skoraj neomejena (družinski grb, podobe prednikov, krajevna motivika, ipd.), poleg tega pa lahko uporabimo tudi različne barve majic za razlikovanje med posameznimi vejami rodbine.

Okvirna cena:

Potisk in majica 10–15€

Tisk oz. izrez nalepke 2–5€

Značke z osebnimi imeni na rodbinskih srečanjih so dobrodošel pripomoček in rešujejo marsikatero nevšečnost, oz. nerodno situacijo. Pogled na ime značke nam lahko hitro osveži spomin in povezavo imena z obrazom osebe. Če so značke še domiselno in likovno lepo oblikovane nam lahko služijo kot spomin na slovesen dogodek.

Podstavki za hrano

Pred leti, ko smo organizirali družinsko srečanje, smo prišli do vprašanja, kako bi udeležencem predstavili zapis vseh prednikov, ki bi ga lahko brez večjih težav pregledovali že na samem srečanju, poleg tega pa bi bil trajen spomin tudi po izteklem dogodku. Domislili smo se, da seznam članov rodbine izpišemo na A3 listu in ga plastificiramo. Plastificiran list je poleg tega služil kot pladenj za kosilo na samem srečanju družine.

Foto: Debora Batagelj

Okvirna cena:

Tisk in plastificiranje

~3€/kos

Foto: Ana Tia Hofbauer

Rodbinska kronika

je zahtevnejši projekt, ki zahteva večletno raziskovanje in zbiranje gradiva. Ne le matičnih podatkov oseb, temveč tudi slikovnega gradiva in ostalih podatkov vezanih na rodbino, o kateri raziskujemo. Sama realizacija v obliki tiskovine danes ne zahteva poglobljenih znanj, saj kroniko lahko oblikujemo v namenskih programih namiznega založništva, jo natisnemo na domačem laserskem tiskalniku in jo odnesemo v vezavo v knjigoveznicu, kot to počnejo danes vsi diplomanti s svojimi diplomami. Za lepši izgled končnega izdelka se lahko poslužimo storitev t.i. fotoknjig, ki jih danes ponujajo preko interneta namenska podjetja kot tudi večji trgovski centri.

Okvirna cena:

Tisk knjige glede na število strani in tip vezave

20–120€/kos

POZOR: Lepo darilo je lahko tudi fotoknjiga, ki nastane kot zbirka utrinkov na rodbinskem srečanju. V vsaki rodbine se najde kakšen ljubiteljski, če ne že pol profesionalni fotograf, če se z njim dogovorimo, da sistematično zajame podobe vseh udeležencev dogodka, ne samo, da imamo lep spomin, rodoslovec si na takšen način lahko dokumentira tudi podobe vseh članov rodbine, ki so prisotni.

Viceadmiral Mihael in stotnik Matija

Tino Mamić

Foto: Tino Mamić

V Gorenjah in Lokavcu se ohranja ustno izročilo, da je bil pod Čavnom rojen Mihael Bizjak, ki je postal avstro-ogrski viceadmiral. Admiral je najvišji čin v vojaški mornarici, viceadmiral ali podadmiral pa je takoj pod njim. Njegovi sorodniki vedo povedati, da je po upokojitvi z družino živel v Trstu, ohranjena pa je tudi njegova fotografija v slovesni uniformi.

Šli smo po sledovih, ki nam jih je pokazal Bizjakov daljni sorodnik Andrej Čoha iz Šturij. Vedel je za njegove štiri otroke in za pripoved, da naj bi ukazal potopiti avstro-ogrsko vojaško ladjo Viribus Unitis, da le-ta ne bi padla v roke italijanski vojski. Čoha se je že obrnil na več naslovov arhivov in muzejev in ugotovil, da Bizjaka na potopljeni ladji ni bilo.

Ustno izročilo v zgodovini ni najbolj verodostojno, saj se vanj velikokrat prikradejo napake in mitološke poenostavitve. To se je zelo hitro izkazalo tudi pri viceadmiralu iz Gorenj.

Najprej smo naleteli na veliko težavo, saj v literaturi ni nikjer nobene viceadmirala Mihaela Bizjaka. Iskali smo tudi Vizjake, Vescjace, Vissiace, Besiace in še mnoge druge izpeljanke priimka, ki jih najdemo po svetu. Našli smo sicer dva kontraadmirala (gre za čin tik za viceadmiralom) Bizjaka, vendar je bilo

enemu ime Alfonz, drugemu pa Julij. V nemški literaturi sta navedena pod priimkom Wissiak. Oba sta bila glede na slovensko strokovno literaturo rojena v Postojni. Ker bi se lahko zgodilo, da v krstni knjigi najdemo, da je kod od njiju imel dve imeni, denimo Julij-Mihael, smo se podali v Škofjjski arhiv v Koper. A v matičnih knjigah nismo našli ne enega ne drugega. Nihče od njiju se torej ni rodil v Postojni.

Potem smo se lotili iskanja Mihaelovega krsta. Spet brez uspeha. Več ur brskanja po matičnih knjigah je

pokazalo, da v Gorenjah ni bil rojen noben Mihael. S pomočjo oblikovalca in muzealca Borisa Blažka, ki dela v Goriškem Muzeju, smo ugotovili, da ne gre za Mihaela, ampak za – Matijo.

Pri Renejvih

Matija Bizjak je bil rojen očetu Janezu Bizjaku (1793-1877) in materi Mariji Brecej (1798-1875) iz Žapuš. Bil je njun prvi od desetih otrok, rojenih na naslovu Gorenje 98, kjer se je po domače reklo Renejvi oziroma Krečičevi.

V almanahih avstro-ogrske vojske, kjer so objavljena imena vseh častnikov, smo potem iskali Matijo Bizjaka. Našli smo dva. S pomočjo rojstnih podatkov smo ugotovili, kateri je pravi. A čin je bil daleč nižji od viceadmiralskega. Pred upokojitvijo, leta 1915, je bil na ladji poveljnik v strojnici s činom stotnika.

Ugotoviti je bilo treba le še, kaj pomeni visoko pokrivalo na fotografiji. Obrnili smo se na Park vojaške zgodovine, kjer so naša vprašanja napotili na Pavla Carja, bančnega poslovneža in informatika, ki je izjemen poznavalec vojaških uniform. Avtor knjige, *Slovinci - junaki avstrijskih armad in njihova odlikovanja*, nam je zelo hitro odgovoril. "Matija Bizjak je bil mornariški uradnik – nekoč smo temu rekli 'civilno lice u službi JNA'. Bil je vodja stroja 1. stopnje, kar bi ustrezalo činu stotnika v pehoti. Na fotografiji ima na glavi dvorogelnjik za mornariške uradnike. Tudi epolete na ramenih so seveda uradniške.

Odkod napake

Zgodovinska resnica je tako precej daleč od tistega, kar je govorilo ustno izročilo. Tudi stotnik je kajpada ugleden čin, a vendarle precej nižji od viceadmiralskega. Zakaj je prišlo do takih napak pri pripovedovanju? Mihael in Matija sta rahlo podobni imeni. Slovenci smo imeli znanega viceadmirala slovenskega rodu Tegetthoffa. V enciklopedijah pa najdemo dva kontraadmirala s priimkom Bizjak. Vse to se je v pripovedovanju očitno malce pomešalo.

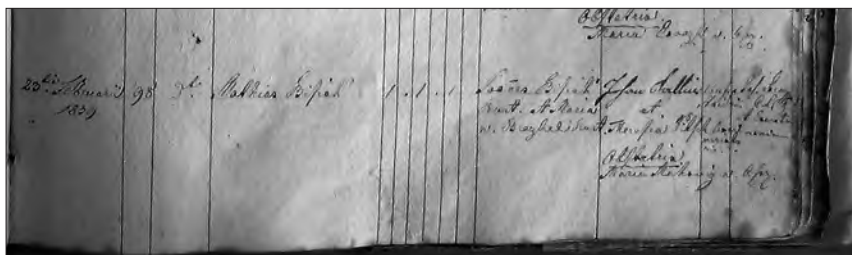
Fotografija Matije Bizjaka v paradni stotniški uniformi

Med pisanjem tega članka je za raziskavo izvedel tudi lokavški rojak in znani umetnik Evgen Bavčar. Mudil se je namreč v Parku vojaške zgodovine v Pivki. Takoj mi je napisal pismo: »Danes sem se na zelo prijeten način srečal z vami.

kot viceadmirala. Kot sem izvedel danes, pa je bil bolj visok državni uradnik. Ta zadeva me zelo zanima, saj je moja pokojna mama Avgusta Schlegl Bavčar bila za guvernanto pri Matiju Bizjaku. Že kot otroku mi je pripovedovala, o 'ta starem', kot je ona rekla. Do nje so bili zelo prijazni, je rekla. In tako mi je še kot otroku posredovala marsikatero zgodbo. Preko nje sem izvedel za tragedijo križarke Viribus Unitis. Sliko te ladje je imela na domu tudi neka Bizjakova sorodnica. Mama pa jo je videla pri njenih gospodarjih v Trstu, ki so živeli v via Crispi. Pripovedovala mi je tudi zgodbo nekega avstrijskega podmorniškega častnika. Ta je ohromel, ker se je prehitro dvignil iz potapljajoče se podmornice. Mama je poznala njegovo ženo, gospo Ebelhart, ki je s tem častnikom srečno živela dve leti in mu potem ostala zvesta še dvajset let, ga negovala in skrbela zanj. Samo poleti je za kak mesec šla k sorodnikom na Dunaj, da si je malo odpočila. Za mamjo je bil to primer prave ljubeče ženske.« Fotograf in esejist Evgen Bavčar, ki je v svet spravil ime Borisa Pahorja, je tako na posebej prisrčen način dodal kamenček v mozaik nenavadne zgodbe o mornariškem stotniku Bizjaku iz Gorenj pri Lokavcu.

Tri odlikovanja

Čeprav ni postal ravno viceadmiral, pa je Bizjak vendarle zelo veliko dosegel. Stotniški čin ni ravno od muh. A tu so še odlikovanja. V vojaškem šematizmu, almanahu vseh avstrijskih častnikov za leto 1914 piše, da je bil odlikovan z jubilejno bronasto medaljo (1898) in vojaškim križcem (1908) cesarja Franca Jožefa. Leta 1913 pa je dobil še spominski križ za sodelovanje v mobilizaciji ob balkanski krizi. Fotografijo takega sorodnika v paradni uniformi je zato kar lepo imeti na zidu, mar ne?

Krstni vpis Bizjaka. Matično knjigo hrani Skofjjski arhiv Koper.

Admiralski klubuk bi bil obšit z 10 cm široko zlato borto, ki je seveda zato ne moreš zgrešiti, saj je tako široka,« je pojasnil Car.

Bil sem namreč pri gospodu Janku Boštjančiču v njegovi veliki hiši slovenskega vojnega spomina. Naneslo je tudi na Bizjaka, ki so ga omenjali

Ameriški bokсар iz Velike Polane

dr. Dejan Süč

Za razliko od Združenih držav Amerike, v Sloveniji le redko poznajo ime Dicka Evansa, enega najboljših bokсарjev sveta v dvajsetih in tridesetih letih dvajsetega stoletja. Postal je uspešen po sprejetju Walkerjevega zakona, ki je legaliziral boksanje bo celotnih ZDA in uredil plačilo tako za zmagovalca kot poraženca dvoboja. Ravno Dick Evans je bil eden prvih profesionalnih bokсарjev, ki so svojo pot začeli v enem od središč boksanja v ZDA, Youngstownu, Ohio. Po naročilu stranke iz Združenih držav, ki je v ožjem družinskem drevesu imela tudi omenjenega bokсарja, sem se posvetil iskanju resničnega izvora bokсарjeve družine.

Dick Evans

KO: 45%
Zmag: 39
Porazov: 21

Po nekaj splošnih informacijah mi je naročnik povedal, da bi naj Dick Evans v Ameriko prišel z območja nekdanje Avstro-Ogrske, ki je postalo po prvi svetovni vojni del Jugoslavije. Po hitrem pregledu sem ugotovil, da večina virov Dicka Evansa navaja kot bokсарja, ki se je kot otrok preselil z Madžarske,¹ svoj bokсарski debi doživel 13. januarja 1920 in s knockoutom porazil Battlinga Romaina. Zatem je v karieri odboksal 67 dvobojev, od teh je kar v tridesetih zmagal s knockoutom.

Dvakrat je boksal tudi v legendarnem Madison Square Gardnu. Z boksanjem je zaključil 8. avgusta 1935.

Ko sem šel pregledat ladijske pise potnikov, ki so prispeli v ZDA, sem s presenečenjem ugotovil, da Dick Evans v resnici nikoli ni prišel z Madžarske v ZDA, vsaj pod tem imenom ne.

V bazi bokсарjev BoxRec² sem nato ugotovil, da je bilo ime Dick Evans le njegov alias in da se je za res imenoval Gyula Ebenspanger,

¹ Snyder, Craig. *The boxers of Youngstown, Ohio: Boxing Capital of the World*. New York, 2018.

² *Boxing's Official Record Keeper*. Za podrobnosti glej sliko QR1

z datumom rojstva 17. aprila 1903. Ko sem pregledal popise potnikov, ki so prispeli z ladjo v ZDA, sem našel Gyulo Ebenspangerja, ki je z ladjo S. S. George Washington 9. marca 1912 prispel iz Bremna. Glede na zapis je imel Gyula ob prispetju 9 let in je v ZDA prispel s starši, Maxom Ebenspangerjem, materjo Charloto ter bratom Ernestom.³

Podatek sam po sebi ni bil tako zanimiv kot dejstvo, da je Gyulin oče, Max kot kraj bivanja navedel kraj Muraszombat ali kot se kraj imenuje danes, Mursko Soboto. Kot kontaktno osebo v državi, iz katere je prišel, pa je navedel očeta Samuela Ebenspangerja iz kraja Adriancz (danes Odranci) v nekdanji ogrski županiji Zala.

Družina Ebenspanger je torej prišla iz Murske Sobote. Toda to še vedno ni z gotovostjo potrjevalo, da gre za istega Gyulo, ki je kasneje postal Dick Evans. Na podlagi zapisa o smrti boksarja dne 29. junija 1922 ter številke socialnega zavarovanja, ki se je ujemala z datumom njegove smrti, sem ugotovil, da se je Gyula oziroma Julius, rodil 17. aprila 1903, kar ustreza tudi zapisu s popisa potnikov, ki navaja, da je bil Gyula rojen leta 1903, ter zapisu v bazi BoxRec.

Istovetnost Dicka Evansa in Gyule Ebenspangerja, ki bi naj bil rojen v okolici Murske Sobote ali Odrancih, kjer je živel njegov ded, bi tako nedvoumno potrdil le zapis o rojstvu v matični knjigi. Ker tega zapisa v civilnih matičnih knji-

85 szám.
Kelt: *Turusskán*
1903 (ezet *Kilencvenháromadik*) évi
Április hó *19* (*kilenc* *kilencadik*) nappán.
Megjelent az alulírott anyakönyvező elől
az alább megnevezett által
a kinek állása (foglalkozása):
lakóhelye:
s a kinek *az alulírott anyakönyvező*
személy *ezu* *született*
és bejelentette a következő születést:
esaládi és utóneve: *Ebenspanger Miklós*
vallása: *izraelita*
állása (foglalkozása): *hidvezető utólov*
lakóhelye: *Fogyfalva*
születéshelye: *Adriancz*
életkora: *32* (*harminchármin*) éves.
esaládi és utóneve: *Ebenspanger Miklós* *született*
Charlotta
vallása: *román katolikus*
állása (foglalkozása):
lakóhelye: *Fogyfalva*
születéshelye: *Adriancz*
életkora: *24* (*huszonegy*) éves.
helye: *Fogyfalva*
ideje: *1903* (ezet *Kilencvenhárom*)
évi *Április* hó *17* (*kilenc*
nappának délután *8* (*nyolc*) órája.
neme: *fiú*; vallása: *izraelita*
utóneve: *Gyula*
Megjegyzés:
Felolvastatván:
helybenhagyatott és aláíratott:
Vinczky Ferenc *Ebenspanger Miklós*
Az első példánnyal való megegyezés hiteltel.
Kelt *Turusskán* 1903 évi *Április* hó *19* nappán
Vinczky Ferenc

Rojstni list Gyule Ebenspangerja, rojenega dne 17. aprila 1903 v Veliki Polani.

gah Murske Sobote in okoliških krajev nisem našel, sem se odločil pregledati še matične knjige ostalih uradov v Prekmurju. Tako sem našel rojstni list judovskega fantka Gyule Ebenspangerja, rojenega dne 17. aprila 1903 v Veliki Polani, sina

Mikse Ebenspangerja ter Sarolte Hirschl.

Boksar Dick Evans je bil tako brez dvoma rojen v Veliki Polani.

Vir: <http://www.clarelibrary.ie>

QR1: statistika Dicka Evansa na BoxRec.com

QR2: Popis potnikov na ladji S.S. George Washington

³ *Popis potnikov na ladji S.S. George Washington, na poti iz Bremna v New York, z dne 9. marca 1912. Za podrobnosti glej sliko QR2.*

Naročanje genetskih testov iz ZDA

Vlasta Knapic

Foto: smarterhobby.com

Spletno naročanje genetskih testov v tujini se lahko zaplete pri sprejemu kompletov za vzorčenje, ker gre formalno za 'uvoz blaga', katerega vrednost je precej nižja od računa za testiranje. To pa vpliva na odmero carinskih dajatev. Zaplete se lahko tudi pri odpošiljanju odvzetih vzorcev, saj gre formalno za 'izvoz blaga', ki potrebuje carinsko deklaracijo. Poglejmo, kako pravilno speljati postopke, ko enkrat izberemo test in ponudnika.

Rodoslovja si sploh ne predstavljamo več brez vključevanja genetike, saj nam prej ali slej zmanjka dokumentov za raziskovanje. Ko so pred dvema desetletjema prvič določili celoten genom človeka, so za to potrebovali svetovni projekt, sodelovanje več 10 laboratorijev in cela nadstropja računalnikov. Sicer so napovedovali, da bodo sčasoma postale analize zmogljivejše in testi dostopnejši. V letu 2019 pa nam številni laboratoriji, povezani z bioinformatiki, ponujajo določanje zapisa dela ali celotnega genoma po dostopni ceni za posameznika. Nekaj podjetij deluje sicer tudi v Sloveniji in drugod po Evropi, vendar se je komercialno testiranje in razvoj orodij za razbiranje analizi-

ranih podatkov razmahnilo zlasti v Združenih državah Amerike.

Testi za genetsko rodoslovje

Tudi za genetsko rodoslovje naročamo analize v ZDA. Slovensko rodoslovno društvo (SRD) po večletnih primerjavah storitev priporoča zlasti ponudnika FamilyTreeDNA kot vodilnega izvajalca testiranja in raziskovanja na področju genetskega rodoslovja. Ne le, da je pionir na tem področju (deluje od leta 2000), temveč je tudi edino podjetje, ki je izključno namenjeno genetski genealogiji, z najširšim razponom testov (poleg atDNA testa, ki ga imajo vsi ponudniki,

še analiza Y-DNA in mtDNA) in orodij za analizo ujemkov. Uporabniški profil, ki ga ob naročilu testov odprejo za vsakega naročnika, je za uporabnika brezplačen, plačljive so le nadgradnje testov. Profil je opremljen z zmogljivimi orodji, ki omogočajo enostavne primerjave genetskih sorodnikov in ujemkov po kromosomih, ter poleg uvoza rodovnika (GEDCOM) in vpisa predniških priimkov še geolociranje najstarejših prednikov v direktni ženski in moški liniji. Tako opremljeni rezultati umeščajo posameznika v vse bolj pravilno določen prostorski in etnični okvir populacij, kar daje novo dimenzijo

QR1: GAP 2.0
Home Page,
Family Tree DNA
portal

pri iskanju porekla. Naše zaupanje so pridobili tudi z upoštevanjem evropskih pravil o varstvu osebnih podatkov, saj je pri genetskih podatkih ta vidik še posebej pomemben. FamilyTreeDNA pa omogoča še grupiranje analiziranih vzorcev v projektne skupine. Slovenski vzorci se tako lahko pridružijo zlasti skupini 'Slovenian origin', kjer članom pomagamo s postopki in odgovori na vprašanja.¹

Kogar zanimajo drugi ponudniki testiranja in druge vrste testov (npr. za zdravje, prehrano), jih bo zlahka našel na svetovnem spletu. Kot zanimivega ponudnika atDNA testiranja (od letos tudi zaradi zdravja) naj omenim le rodoslovno podjetje MyHeritage, ki za testiranje uporablja isti laboratorij kot FamilyTreeDNA.² Testiranje 22 telesnih (avtosomalnih) kromosomov in kromosoma X opravljajo na približno 700.000 SNP-jih (eno-nukleotidnih polimorfizmih ali spremembah na eni točki genetske kode od skupnih treh milijard baznih parov). Tako lahko rezultate testiranja med FamilyTreeDNA in MyHeritage med seboj tudi prenašamo ter uporabljamo orodja in velike podatkovne zbirke obeh. Velikost zbirke podatkov pri ponudniku igra ključno vlogo, da lahko najdemo neznane sorodnike in jih potem dokumentiramo, ali pa v pomanjkanju dokumentov preverjamo, če sta dva z enakim priimkom ali naslovom tudi res v sorodu.

Ko se enkrat odločimo za vrsto testa in izberemo ponudnika, se pojavi vprašanje glede pravilnega naročanja kompletov za odvzem vzorcev ustne sluznice za analizo v ameriškem laboratoriju, saj se vse več članom Slovenskega rodoslovnega društva zapleta s pošiljkami. Gre namreč za poslovanje s 'tretjo državo', ki ni članica Evropske unije, zato poštna pošiljka zapade pod uvozno-izvozne postopke nadzo-

ra carinskega organa.³ Poleg tega gre za pošiljanje 'blaga' in ne samo dokumentov.

Naročanje testiranja

Vsi ponudniki imajo na svojih spletnih straneh urejeno naročanje, kjer kupec izbere vrsto testa, vpiše svoje ime, priimek, poštni naslov in vplača celotno ceno testiranja in poštnine (slednja znaša npr. 13 USD). Glede na vrsto in obseg naročene analize ta stane od 70 do 700 USD. Laboratorij nato v dveh tednih pošlje naročniku komplet za vzorčenje, ki vsebuje dve plastični epruveti s pufersko tekočino in dve

kontrolni točki. Kar nekaj kolegom se je zgodilo, da so jim v carinskem postopku hoteli odmeriti carino glede na vrednost vplačane analize, ne pa deklarirane vrednosti blaga v pošiljki, ko je šlo za paket 5 ali več vzorcev. Zadnji primer je kolega rešil tako, da je pridobil posebno izjavo laboratorija o vrednosti vzorca, čeprav je bila ta vpisana na spremljajočem carinskem dokumentu. Na tej izjavi je bilo posebej poudarjeno tudi, da vzorec ni nevaren in vsebuje človeško slino za DNK analizo za genetsko rodoslovje.

Carinski organ ima namreč varovalno vlogo, da v EU ne vstopi-

Genealogy by Genetics, Ltd.
1445 North Loop west, Suite 820
Houston, TX 77008
Phone: (713) 868-1438 Fax: (832) 201-7147

FAX/EMAIL FORM

From: Max Blankfeld Date: 08/18/2019
To: US Customs/USDA Ref: See below
Attn.: Customs Subject: M153798

The sample in question is non-hazardous, non-infectious human saliva sample to obtain DNA for the National Geographic — Genographic Project or for Family Tree genetic genealogy, which traces the migration of humankind. The sample collection kit has a value of \$2.00 dollars.

Thank you

Max Blankfeld
VP Operations
Family Tree DNA

FamilyTreeDNA

Izjava 'izvoznika', da vzorec ni nevaren in vsebuje človeško slino za DNK analizo za National Geographic – Genographic projekt ali za Family Tree genetsko rodoslovje. Komplet za odvzem vzorca je vreden \$2 dolarja. (Hrani: Martin Kovačič)

sterilni plastični paličici za odvzem sline, vse zapakirano v kartonski škatli. Laboratorij za pošiljanje v Evropo izpolni carinsko izjavo, na kateri opiše vsebino in določi vrednost tega blaga, ki je, denimo, dva dolarja.

Zaplete se lahko v primeru naročanja več kompletov za vzorčenje hkrati, ko prispe vse skupaj v večjem paketu in zbudi pozornost na mejni

jo nevarni predmeti ali snovi. Zato na določenem deležu pošiljk izva-ja tudi fizične preglede vsebine in preveri, če je ta skladna z opisom in izjavo na spremljajočem dokumentu. Uvoznik pošiljke mora tudi dokazati legitimnost pridobljenega blaga – običajno s predložitvijo računa. Tu pa nastopi težava, da je na računu navedena vrednost laboratorijske analize, ki pa lahko presega prag za odmero carine na uvoženo blago.

¹ GAP 2.0 Home Page, Family Tree DNA portal; Za podrobnosti glej sliko QR1

² Genealogy by Genetics, Ltd./ Gene by Gene, Ltd., https://en.wikipedia.org/wiki/Gene_by_Gene

³ Carinski organ https://www.fu.gov.si/carina/podrocja/postni_promet/

Ko se tako preverjanje na meji zgodi, mora uvoznik, to je naročnik pošiljke, imeti tudi svojega zastopnika (te storitve opravljajo špedicije, uvozno-izvozna podjetja), ki izpelje vložitev vloge za carinski pregled. Četudi je zaradi nizke vrednosti blaga pošiljka oproščena plačila carine, uvoznik plača strošek špedicije (npr. za vlogo 8 EUR). Za pisemske in paketne pošiljke opravlja špedicijske storitve Carinska pošta (oddelek Pošte Slovenije), ki je pooblaščen tudi za sproščanje pošiljk majhnih vrednosti (22 do 150 evrov).

Temu bi se najbrž lahko izognili, če bi carinsko izjavo ob oddaji pošiljke bolje opisal že pošiljatelj v ZDA. Pogrešamo zlasti kodo carinske nomenklature, ki jo carinski organi, oziroma njihovi informacijski sistemi edino prepoznavajo, in pa pravo vrednost poslanega blaga. Vse blago je v EU namreč razvrščeno s temi KN kodami oziroma globalno s HS kodami v kategorije tveganja in s tem že na podlagi nadzora dokumentov odbrano za fizični pregled ob uvozu ali pa neposredno prepuščeno prejemniku.

Pošiljanje vzorca v Ameriko

Ko naročnik odzame vzorec ustne sluznice in ga z deli vzorčnih palčk v epruveh in v priloženi kuverti odpošlje nazaj v ameriški laboratorij, mu v kuvertu doda dokument – lastnoročno podpisano izjavo dajalca vzorca, da soglaša z laboratorijsko analizo in obdelavo podatkov. Brez tega dokumenta laboratorij FT-DNA vzorca ne vzame v testiranje.

Pošiljatelj mora biti pozoren na še en dokument, ki ga poštni uslužbenec prilepi na zunanjo stran kuverte in spremlja pošiljko pri izvozu. To je spremnica s carinsko izjavo, ki je potrebna, ker je prejemnik pošiljke izven EU. Pošta Slovenije je namreč leta 2018 začela uporabljati pravila Konvencije Svetovne poštne zveze, ki zahtevajo ločevanje pošiljk glede na vsebino, in sicer na pošiljke

z dokumenti ter pošiljke z blagom. Za pošiljke z blagom so tudi uvedli spremnico (obrazec eCN23),⁴ ki enotno opiše blagovno pošiljko za tujino. Izpolnimo jo elektronsko z zahtevanimi podatki in pri tem v postopku prejmemo kodo, s katero lahko sledimo pošiljki na njeni poti do naslovnika.⁵ Dostop do teh podatkov imajo imenovani izvajalci prenosa pošiljk in carinski organi v naslovni državi.

Ko na portalu Pošte Slovenije elektronsko izpolnjujemo carinsko izjavo, izberemo »Pismo s sledenjem« in med možnostmi za blagovne pošiljke »Vrnjeno blago«, kar se potem zabeleži tudi na spremni dokument. Če boste na spletu sami izpolnili in potrdili izpolnjeni obrazec, boste na svoj elektronski naslov prejeli potrditev storitve s kodo za sledenje pošiljki. Obrazec si sicer doma lahko natisnete, a je bolje, da ga ne nalepite na pošiljko. Služi vam le za informacijo o kodi pošiljke, ki pa jo lahko na pošto prinesete tudi na mobilnem telefonu. Ko namreč pošiljko s kodo oddate na katerikoli pošti, bodo v sistemu potrdili še fizični sprejem pošiljke in strošek storitve, natisnili obrazec ter ga nalepili skupaj z varovalnim ovojem na pošiljko, vam pa kot potrdilo izročili njegov dvojniki.

Dobro je, če pošiljko opišemo čim bolj natančno, saj je tako verjetnost, da bo pravočasno in brez zapletov prispela na cilj, večja. Izjava na tem obrazcu je potrebna za hitro obdelavo pošiljke pri carinskem organu naslovne države, zato je nujno, da opišemo blago v angleščini in opremimo s kodo carinske nomenklature. Ne pozabimo, da pošiljamo zgolj plastične epruvete (plastic tubes) v vrednosti dveh dolarjev nabavne vrednosti plus vrednosti pošiljanja vzorca. Naš 'izvoz' opredelimo kot »vračilo blaga«, katerega poreklo so ZDA. V carinskih postopkih je vedno koristno, če bi vsak vpisal pravilno carinsko kodo in pravilno

⁴ Portal Uvoz-izvoz Pošte Slovenije <https://uvoz-izvoz.posta.si/sl/export>

⁵ Sledenje pošiljk: <https://sledenje.posta.si/>

izpolnil izjavo. Uspešno dostavljene pošiljke z vzorci so na CN23 obrazcu imele HS kodo 39 26 00 (Drugi proizvodi iz plastičnih mas).⁶

Ker so v pisemskih pošiljkah že potovale kužne vsebine in gre v naših pošiljkah za biološki vzorec, je treba dodati izjavo, da vsebina ni nevarna ali prepovedana. Na primer: »Pošiljka ne vsebuje predmeta karantene ali drugih omejitev / No object of quarantine or other restrictions«. Pri MyHeritage je taka izjava napisana že na hrbtni strani priložene kuverte za pošiljanje vzorca.⁷ Sicer pa se ta kuverta za mednarodno pošiljanje ne more uporabiti, ker je premajhna.

Pošiljatelj bioloških vzorcev v ZDA mora namreč vedeti tudi, da originalne, kompletu za vzorčenje priložene kuverte, niso dovolj velike, da bi jih Pošta Slovenije sprejela kot izvozno pošiljko. Na hrbtno stran te kuverte namreč ni mogoče nalepiti predpisane carinske izjave, saj ta presega velikost A5. Zato je najbolje originalne obložene kuverte vložiti v večjo, A4 kuvertu in jo poslati čez ocean.

Foto: eater.com

Ob upoštevanju teh napotkov upamo, da bo naš vzorec, ki s seboj nosi toliko dragocenih informacij, hitro in varno prispel v laboratorij in da bodo tam iz njega pridobili DNK za analizo. Že tako je DNK v vzorcu podvržena razgradnji in kontaminaciji, če pa se tedne in mesece valja po skladiščnih prostorih in prevoznih sredstvih, ki se pregrevajo, je tveganje, da bo analiza neuspešna, še večje.

⁶ TARIC posvetovanje, Evropska komisija DG TAXUD: https://ec.europa.eu/taxation_customs/dds2/taric

⁷ Contains cheek swabs from a healthy human not known or suspected to have infectious substances.

Izkušnje uporabnikov z naročanjem DNK testov za rodoslovje

Martin Kovačič, Kranj:

Pri FTDNA sem avgusta 2019 naročil pet testov in za samo izvedbo testov so mi poslali pet kompletov: sterilne vatirane palčke in prazne epruvete, kamor se shrani odvzet vzorec.

Paket je bil zaradi bolj ličnega pakiranja v škatlicah dokaj velik, vendar vseeno z oznako, da je vreden en dolar, kar ni daleč od resnice.

Na pošti se je seveda carina odločila vzeti paket pod drobnogled. Ker je bil edini dokument o pošiljki potrdilo o plačanem računu (nekaj preko 300 €), je bilo carinikom nemogoče obrazložiti, da je vrednost same pošiljke praktično nična in da je v tem znesku pravzaprav plačana storitev, ki se bo opravila v ZDA. Zato so mi hoteli zaračunati carino, ki se plača za vse uvožene izdelke v vrednosti nekaj čez 20 €.

Tukaj moram pohvaliti ponudnika testov, da se je na moj problem odzval tako rekoč v nekaj minutah in mi priskrbel pisno izjavo o vrednosti – za vsak paket eno. Na podlagi teh dokumentov mi je Carinska pošta potem pošiljko tudi sprostila ob plačilu stroškov postopka v vrednosti okoli 8 €. Če se vam zgodi kaj podobnega, takoj kontaktirajte ponudnika in ne komunicirajte preveč s Carinsko pošto, ker takorekoč vsako komunikacijo zaračunajo!

Peter Hawlina, Lipica:

Ob spomladanski akciji sem za manj izkušene v poslovanju s tuji- no naročil kar sedem FamilyFinder kompletov. Pa sem dobil dopis od carinske pošte. Ponižno in potre- žljivo sem jim hotel dopovedati, da so v pošiljki vatirane palčke za soudeležence v genetskih raziskavah. Te palčke se sicer dobi po 200 pakirane od Tosame... Plačali smo

analizo, ki je pa ne bomo »uvozili«. Najmanj pet izmenjav mailov sem imel z uslužbencem, ki je vztrajal, da izpolnim nekakšno obsežno carinsko prijavo in povedal, da bo carina s stroški znašala nad 100 evrov. Moj zadnji odgovor je bil, da naj pošiljko kar vrne, jaz pa bom FTDNA prosil, da pošlje po dva ali tri nadomestne komplete na tri naslove. Kdo je že slišal, da naj bi bile te pošiljke predmet carinjenja? Jaz nisem. Doslej sem za skoraj vse »moje« testirance naročal in zalagal jaz. Naročal sem po dva, tri in največ pet kompletov naenkrat. Zdaj pa sedem.

Ta zaplet mi je vzel nekaj ur, postopek testiranja pa se je že v začetku zavlekel za več kot en mesec.

Jasmina Stanojević, Ljubljana:

Za sledenje pošiljk uporabljam pri nas naslov: <https://sledenje.posta.si> in v Ameriki <https://www.stamps.com/shipstatus>.

V praksi se niso pretočile vedno vse informacije mednarodno, tako da ena ali druga stran lahko ve več o isti pošiljki.

Sproti je treba preverjati tudi na profilu FTDNA, kaj se dogaja z vzorcem. Ko je pošiljka uradno dostavljena, je stvar lahko še v poštini vreči in traja nekaj dni, da jo zazna laboratorij kot sprejeto z nekim datumom. Ko si dobil številko serije, ki gre v obdelavo (batch number), šele začneš držati pesti, da se bo procedura srečno zaključila.

Imam pozitivno izkušnjo z glavnim poštnim centrom (Ljubljana, na Viču), kjer sem se uspela dogovoriti, da na originalno kuverto od FTDNA prilepijo zeleni list, da je vrednost pošiljke dolar ali dva, in da gre za genealogy sample/rodoslovni vzorec.

Uspela sem razložiti, kaj želim: ni

šlo kot paket (prvič je premajhno, drugič ni potrebe za plačevanje visoke poštnine), ampak kot priporočeno pismo, ki je hkrati postalo pošiljka s carinsko deklaracijo premajhne vrednosti za ocarinjenje (in zagotovili so, da bo šlo z letalom). Je pa bilo to pred spremembami predpisov 2018. Potovalo je običajno okoli dva tedna.

Jože Lamovšek, Šentjanž:

Novembra 2018 sem si pustil odvzeti vzorec, ki ga je moja sestrična odposlala v originalni kuverti FamilyTreeDNA. Ta je prispela skupaj s kompletom za vzorčenje in je imela že natisnjen naslov. Poštna uslužbenka na eni od pošt v Ljubljani ji pošiljke ni hotela odpremiti kot paket blaga, ker so dobili nova navodila in je bila kuverta premajhnih dimenzij. Vztrajala je, da zapakira to kuverto v večjo škatlo, potem pa jo bo prevzela kot paket blaga. Sicer pa je kot alternativo ponudila odpremo kuverte kot pismenske pošiljke. V časovni stiski je tako kuverta dobila zgolj majhno zeleno nalepko in bila odposlana kot pismo.

Na profilu FTDNA sem ves čas gledal, kdaj bo pošiljka prispela v laboratorij, saj ta datum vpišejo v profil. Pa je ni bilo decembra, pa ne januarja, tako da smo februarja 2019 urgirali na FTDNA, da se je pošiljka očitno izgubila in naj pošljejo nadomestni komplet za vzorčenje.

Ravno ko smo prejeli nov komplet in odposlali vzorec, so prvo pošiljko našli (najbrž med neodprtimi novoletnimi čestitkami). Testiranje prve ni uspelo, saj se naj bi DNK preveč poškodovala in je niso mogli izolirati iz vzorca. A tudi drugi vzorec ni dal rezultata, DNK niso mogli izolirati. Morda je bilo krivo, da

nisem pazil na časovni razmik med uživanjem hrane in vzorčenjem. Pa smo na pobudo laboratorija 21. junija 2019 vplačali še 50 dolarjev, da so nam tretjič poslali komplet za vzorčenje.

Tokrat je bil vzorec odposlan s pošte v Žalcu, kjer je uslužbenka prijazno izpolnila obrazec za carino. Vzorec je bil skupaj s še enim zapakiran v originalno kartonasto škatlico, ki so jih letos pričeli uporabljati za komplete tudi pri FTDNA, ta pa je bila vložena v originalni nepremočljivi ovoj, ki je prispel s tretjim kompletom, ter nato vse skupaj še v veliko kuverto. Sestrična ni imela časa slediti pošiljki, a nemalo smo bili vsi presenečeni, ko se je taista pošiljka vrnila iz Amerike avgusta zopet na njen naslov. Očitno niso pogledali v škatlico, kjer so bili odvzeti vzorci, in so samo prelepili originalni nepremočljivi ovoj z novim trakom in ga zopet odposlali z isto carinsko izjavo.

Po posvetu z laboratorijem, kjer so trdili, da četudi pošiljka potuje devet tednov po svetu, se DNK ne pokvari, je sestrična še enkrat poslala vzorec nazaj v laboratorij. Sama je na internetu izpolnila carinski obrazec in vseskozi sledila pošiljki, dokler niso v petek, 13. septembra 2019, vpisali v profil, da je vzorec v testiranju. Tokrat sem dočakal rezultate, čeprav nisem bil prepričan, ali jih bom res dobil.

Uroš Ocepek, Trbovlje:

Preteklo poletje me je prevzela vročica iskanja prednikov in raziskovanja lastnega DNK. Zato sem pri FTDNA naročil paket, in sicer dne, 27. 7. 2018. Pred tem sem že naročil pri MyHeritage-u, pri katerem ni bilo težav in je vse potekalo gladko ter hitro. Pri FTDNA-ju pa sem se nekoliko načakal. Pošiljanje je potekalo preko storitev DHL. Ker je od naročila preteklo 11 dni,

sem 7. avgusta preveril, kje se nahaja moj paket in dobil podatek, da je obstal v Frankfurtu – tam je obtičal nekaj dni. Nato sem stanje preveril ponovno 13. avgusta in izvedel, da je paket nadaljeval potovanje proti mojemu naslovu. Paket sem z DHL-om dobil 14. avgusta. Torej je od naročila do prejetja paketa preteklo 18 dni. Rezultate avtosomnega testa pa sem prejel 23. septembra (po 58 dneh od naročila). Kljub temu, da sem vzorec DNK-ja poslal na isti naslov (laboratorij), kot ga ima MyHeritage, je preteklo nekoliko več vode, da sem dobil rezultate.

Foto: thewincutter.com

Pred dnevi je kolegica prav tako naročila FTDNA test, ki se je ustavitil na slovenski carini in nevede plačala 25 € in še stroške carinjenja. Seveda, ko je že vse poravnala, me je kontaktirala. Sam nisem vedel, da so tudi drugi rodoslovci imeli težave s prejemanjem FTDNA testov, saj v mojem primeru ni bilo težav, razen časovnega čakanja, kar v resnici ni problem, saj ni bilo potrebno še dodatno plačevati slovenske carine.

Sem pa s FTDNA veliko pridobil. Spoznal sem sorodnike, ki sem jih že rodoslovno potrdil, pa tudi nekaj sorodnikov, s katerimi še vedno vneto iščemo skupne prednike. So pa bili ravno ti (novi) sorodniki ključni, da sem se pridružil Slovenskemu rodoslovnemu društvu in pa tudi, da so me seznanili z ekipo, s katero smo realizirali prvo slovensko občinsko drevo – Drevo Občine Zagorje ob Savi.

Tolmačenje carinskih dajatev¹

Generalni finančni urad Finančne uprave Republike Slovenije o carinski vrednosti blaga:

Prejeli smo vprašanje o carinski vrednosti blaga pri uvozu, seta za odvzem vzorca DNK (vatirani paličici in plastični posodici). Prejemnik blaga je plačal 339,80 USD za dva seta. V znesku je zajeta vrednost setov za odvzem vzorcev DNK, analizi za ugotavljanje prednikov in stroški transporta blaga. Zanima vas ali se lahko za carinsko vrednost uporabi samo vrednost seta za odvzem vzorca DNK brez analize za ugotavljanje prednikov?

V skladu s členom 70 (1) Uredbe (EU) št. 952/2013 Evropskega parlamenta in Sveta o carinskem zakoniku Unije (v nadaljevanju CZU) je carinska vrednost blaga transakcijska vrednost, tj. cena, ki je bila za blago ob prodaji za izvoz na carinsko območje Unije dejansko plačana ali jo je treba plačati in je po potrebi usklajena.

Člen 70(2) CZU določa, da je dejansko plačana ali plačljiva cena celoten znesek, ki ga kupec plača ali mora plačati prodajalcu ali tretji osebi v prodajalčevo korist za uvoženo blago in zajema vsa plačila, ki se jih kot pogoj za prodajo uvoženega blaga plača ali jih je treba plačati.

V carinsko vrednost blaga se vključujejo med drugim tudi stroški prevoza blaga, natovarjanja in manipulativni stroški, ki so povezani s prevozom uvoženega blaga do kraja vnosa blaga na carinsko območje Unije.

V vašem primeru kupec uvažava DNK set za ugotavljanje prednikov, ki je sestavljen iz kompleta za testiranje ene osebe in sicer vatiranih paličic in plastičnih posodic. Kupec po opravljenem odvzemu vzorca sline, pošlje DNK set v tretjo državo najkasneje v roku 12 mesecev od nakupa. Rezultati analize so na voljo kupcu na spletu 6 do 12 tednov

¹ Vir FURS, Generalni finančni urad, osebna komunikacija V. Knapič, 16. sept. 2019

po tem, ko laboratorij v tretji državi prejme vzorce DNK od kupca.

Prodajalec je kupcu izstavil račun za dva seta za ugotavljanje prednikov v višini 299,90 USD in stroški prevoza v vrednosti 39,90 USD, kar je v skupnem znesku 339,80 USD. DNK analiza prednikov vsebuje: genetsko analizo prednikov, navodila za odvzem vzorca, knjižico o prednikih, certifikat v obliki zemljevida s prikazom potovanja prednikov z opisom haplotipa naročnika.

Prodajalec postavlja pogoj kupcu, da kupi celoten sklop, ki ga ima v ponudbi. Kupec se ne more prosto odločiti, da morda določenega izdelka ne bi kupil od prodajalca. Iz navedenega sledi, da je v tem primeru carinska vrednost blaga 339,80 USD in zajema vsa plačila, ki jih je moral kupec plačati kot pogoj za prodajo uvoženega blaga in stroške transporta do carinskega območja Unije.

Odgovor carinskega organa Carinski pošti o uvoznih dajatvah:

Prejeli smo vaše elektronsko sporočilo, v katerem nas sprašujete o pravilnem postopku obračuna uvoznih dajatev pri uvozu testa za odvzem vzorca DNK – lističev za slino, ki so podlaga za DNK testiranje. Prejemnik blaga je plačal 82,95 EUR za set, ki zajema vrednost lističev za slino in storitev DNK testiranja. Na računu ni posebej specificirana vrednost storitve in blaga. Zanima vas znesek, od katerega se obračunajo uvozne dajatve.

V skladu s členom 70 (1) Uredbe (EU) št. 952/2013 Evropskega parlamenta in Sveta o carinskem zakoniku Unije (v nadaljevanju: CZU) je carinska vrednost blaga transakcijska vrednost, tj. cena, ki je bila za blago ob prodaji za izvoz na carinsko območje Unije dejansko plačana ali jo je treba plačati in je po potrebi usklajena.

Člen 70(2) CZU določa, da je dejansko plačana ali plačljiva cena celoten znesek, ki ga kupec plača

ali mora plačati prodajalcu ali tretji osebi v prodajalčevo korist za uvoženo blago in zajema vsa plačila, ki se jih kot pogoj za prodajo uvoženega blaga plača ali jih je treba plačati. V carinsko vrednost blaga se vključujejo med drugim tudi stroški prevoza blaga, natovarjanja in manipulativni stroški, ki so povezani s prevozom uvoženega blaga do kraja vnosa blaga na carinsko območje EU.

V vašem primeru kupec uvaža DNK test, ki je sestavljen iz lističev za slino, in storitve DNK testiranja. Kupec po opravljenem odvzemu vzorca slin, pošlje DNK set v tretjo državo, iz katere po določenem

Ker v skladu z 38. členom Zakona o davku na dodano vrednost (Uradni list RS, št. 13/11 – uradno prečiščeno besedilo, 18/11, 78/11, 38/12, 83/12, 86/14 in 90/15) davčna osnova pri uvozu blaga izhaja iz carinske vrednosti, določene v skladu z veljavnimi carinskimi predpisi, se tudi DDV obračuna od celotne vrednosti ponujenega celotnega sklopa.

Odgovor Evropske komisije je potrdil stališče slovenskega carinskega organa, da se vrednost dajatev računa od vrednosti blaga, ki jo izkazuje račun.²

Ne moremo oceniti, za katero

				POTRDILO O ODDAJI POŠILJKE Pošiljko/paket je dovoljeno uradno odpreti Ident. št. uvoznika (če obstaja) (davčna št./ident. št. za DDV/ uvoznikova koda) 6985386 Uvoznikov tel. št./faks št./e-naslov																									
Poslujemo v skladu s splošnimi pogoji.																													
<table border="1"> <thead> <tr> <th>Natančen opis vsebine</th> <th>Količina</th> <th>Neto masa (kg)</th> <th>Carinska vrednost (EUR)</th> <th colspan="2">Samo za komercialno blago</th> </tr> <tr> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <th>HS tarifna številka</th> <th>Država porekla blaga</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Plastic tubes</td> <td>2</td> <td>0,020</td> <td>10,00</td> <td>39 26 00</td> <td>US</td> </tr> <tr> <td colspan="2">Skupaj:</td> <td>2</td> <td>0,020</td> <td>10,00</td> <td></td> </tr> </tbody> </table>		Natančen opis vsebine	Količina	Neto masa (kg)	Carinska vrednost (EUR)	Samo za komercialno blago						HS tarifna številka	Država porekla blaga	Plastic tubes	2	0,020	10,00	39 26 00	US	Skupaj:		2	0,020	10,00		POŠILJATELJ		POŠTARNA	
Natančen opis vsebine	Količina	Neto masa (kg)	Carinska vrednost (EUR)	Samo za komercialno blago																									
				HS tarifna številka	Država porekla blaga																								
Plastic tubes	2	0,020	10,00	39 26 00	US																								
Skupaj:		2	0,020	10,00																									
Vrsta pošiljke: ☐ Darilo ☐ Dokumenti ☐ Blagovni vzorec ☒ Vrnjeno blago ☐ Prodaja blaga ☐ Ostalo (navedite)		Razlaga:		Sprejema pošta/Datum sprejema:																									
Opombe: (npr.: blago je podvrženo karanteni, sanitarnemu/sanitarnemu pregledu ali drugim omejitvam); Pošiljka ne vsebuje premeta karantene ali drugih omejitev / No object of quarantine or other restrictions		Datum in podpis pošiljatelja		Navedila pošiljatelja v primeru nevrnitve: ☒ Vrniti pošiljatelj; ☐ Pošiljatelj se postavlja odgovorjivo																									
☐ Št. licenčni/potrda ☐ Št. certifikat/potrda ☐ Št. računa		Masa:		NASLOVNIK MYHERITAGE 1445 NORTH LOOP WEST, SUITE 820 77008 HOUSTON TEXAS ZDRUŽENE DRŽAVE AMERIKE																									

Primer izpolnjene carinske izjave CN23. Pošiljatelj je sam odgovoren za pošiljko. Lažno ali zavajajočo carinsko izjavo lahko kaznujejo z zaplenbo pošiljke in celo z denarno kaznijo. Tudi če pride do zamude ali vrnitve pošiljke, je pošiljatelj kriv sam.

času prejme rezultat DNK testa. Prodajalec postavlja pogoj kupcu, da kupi celoten sklop, katerega ima v ponudbi. Kupec se ne more prosto odločiti, da morda določenega dela skopa ne bi kupil od prodajalca.

Iz navedenega sledi, da je v vašem primeru carinska vrednost blaga 82,95 EUR in zajema vsa plačila, ki jih je moral kupec plačati kot pogoj za prodajo uvoženega blaga in če so nastali, tudi stroške transporta do carinskega območja Unije. Carinska vrednost blaga je podlaga za izračun carinskih dajatev.

kodo izdelka gre ali kako natančno naj se izračuna njegova vrednost. Upoštevajte pa, da se carina izračuna kot odstotek carinske vrednosti blaga: Odstotek ali stopnja se razlikujeta glede na vrsto blaga. Lahko preverite tarifo, ki jo najdete v zbirki TARIC. Carinsko vrednost sestavljajo:

- cena, plačana za blago,
- stroški zavarovanja,
- stroški pošiljanja.

² DG TAXUD, EDCC, Europe Direct – 101000517962, osebna komunikacija V. Knapič; 19. sep. 2019

Foto: <http://yourcenter.uvacoenter.com>

Po mnenju Carinskega zakonika EU je »primarna osnova za carinsko vrednost blaga transakcijska vrednost, to je cena, ki je bila dejansko plačana ali plačljiva za blago pri prodaji za izvoz na carinsko območje Unije, po potrebi prilagojena.« (Prvi odstavek člena 70).³

Za več informacij o carinskem vrednotenju si oglejte tudi spletno stran (»Išči po ukrepih«): https://ec.europa.eu/taxation_customs/dds2/taric/taric_consultation.jsp?Lang=sl⁴

Predlog spremembe dokumentacije pri ponudniku storitev testiranja.⁵

Hvala, da ste kontaktirali FTDNA. O zadevi in vašem predlogu sem obvestil vodstvo. O njihovi odločitvi vas obvestim takoj, ko bo kaj novega. Lep pozdrav.

Sherman M. Group Project Liaison, FamilyTreeDNA

Obrazec za zahtevo:

Pišem v imenu Slovenskega rodoslovnega društva. Zaradi čedalje večjih težav s carinsko upravo v Sloveniji smo zaprosili za pojasnilo pri Evropski komisiji in zbrali druge potrebne informacije o ustreznih postopkih za prejem DNK komple-

tov iz vašega laboratorija v Evropsko unijo, brez da bi plačevali dajatev zaradi stroškov vaših storitev.

Postopek, kot zdaj poteka:

1. Naročite DNK komplet po spletu. Čez dva tedna laboratorij kupcu pošlje komplet za vzorčenje, v katerem navede vrednost blaga kot dva ameriška dolarja (USD).

Če ste že oddali komplet za vzorčenje pri prejšnjem testiranju, se morate samo prijaviti v svoj račun, če želite naročiti nadgradnje in dodatke. (Slednje jasno loči naročilo blaga, to je kompleta za vzorčenje, od naročila testiranja kot opravljene storitve)

2. Komplet pošljete nazaj v predplačniškem paketu, ki ga ponuja FTDNA. Mednarodna naročila ne vključujejo povratnega pošiljanja. Vašo kuverto damo v večjo, da jo je mogoče prijaviti kot paket in ji priložiti obrazec CN 23 s carinsko oznako in izjavo, da v paketu ni nobenega nevarnega blaga.

3. Rezultate prejmete prek spleta v 4 do 8 tednih.

Pri koraku 1 zdaj manjka deklaracija na mednarodnem carinskem obrazcu KN 23 nomenklature HS 3923 90, ki jo je mogoče najti pod tarifno številko 3923: »Izdelki za prevoz ali pakiranje blaga iz plastičnih mas; zamaški, pokrovi, pokrovčke in druga zapirala iz plastike«. S tem bi jasno opredelili uvoženo blago in za njega veljavne carine za

naročnika, ki se šteje za »uvoznika blaga«.⁶

Poleg tega bi morali za naročnika izdati tudi račun samo za blago, tj. komplet za vzorčenje, vključno z mednarodnimi stroški pošiljanja. Ti dve vrednosti je treba priglasiti pri nacionalnem carinskem organu.

Slovenska carina namreč trenutno obračunava dajatve glede na prejeti račun, kar je zdaj le cena testa in stroški pošiljanja. Tak postopek je tudi v nekaterih drugih državah članicah EU. Če torej nekdo naroči test za 450 dolarjev, bi plačal davke/dajatve na podlagi tega zneska, čeprav to ni vrednost blaga, ampak storitve.

Resnično bi bili veseli, če bi lahko razmislili o spremembi postopkov naročil in izdanih dokumentov. V nasprotnem primeru se bojimo, da bodo kupci iz EU v naslednjem prodajnem obdobju oklevali z naročilom testov po spletu.

QR1: Carinski zakonik EU

QR2: TARIC posvetovanje

QR3: Pojasnilo glede Izdelki za prevoz ali pakiranje blaga iz plastičnih mas

³ Za podrobnosti glej sliko QR1

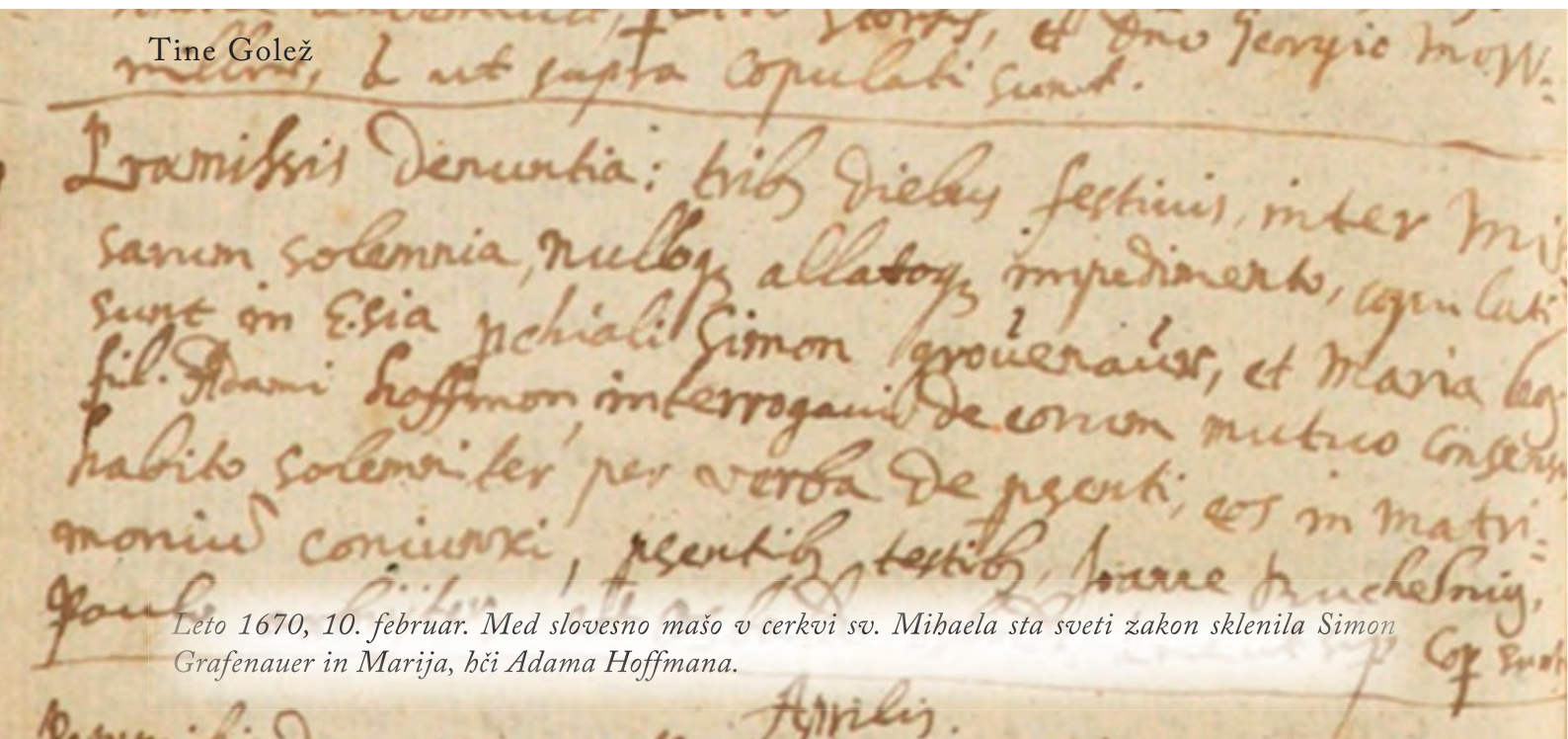
⁴ glej sliko QR2

⁵ FamilyTree-DNA ticket number 1035805, osebna komunikacija V. Knapič; 19. sep. 2019

⁶ za podrobnosti glej sliko QR3

Hišno ime in razkrinkani psevdonim

Tine Golež

Leto 1670, 10. februar. Med slovesno mašo v cerkvi sv. Mihaela sta sveti zakon sklenila Simon Grafenauer in Marija, hči Adama Hoffmana.

Članek, ki je pred vami, je sestavljen iz dveh precej različnih delov. Prvi del govori o uporabnosti hišnih imen pri rodoslovnih raziskavah, drugi pa predstavi literarno snovanje slovenskih dijakov v Celovcu v šolskem letu 1915/1916. A ker imata oba dela dve močni medsebojni povezavi, spadata navkljub različnima temama kar skupaj.

Hišno ime Hoffmann

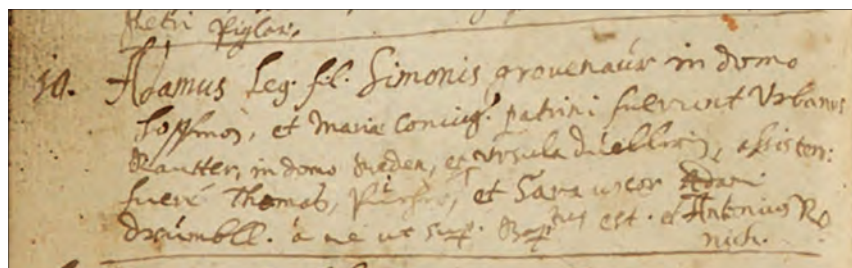
Pred uvedbo hišnih števil (1770) je bil poleg imena vasi ali zaselka ključni naslov kar hišno ime. Velikokrat ga je duhovnik po obredu zapisal tudi v cerkveno matično knjigo. Za rodoslovca je dragocena vsaka zapisana beseda, hišno ime pa še posebej, saj ga včasih lahko povežemo s poznejšo hišno številko. Tako se da dokazati, kje so živeli predniki še pred uvedbo hišnih števil.

Ob raziskavi rodbine Grafenauer, ki je doma iz Ziljske doline na avstrijskem Koroškem, sem pri najstarejšem predniku prišel do zapisa njegove poroke. Duhovnik žal ni omenil, kdo so starši Simona Grafenauerja, je bil pa bolj zgovoren o nevesti: «Leto 1670, 10. februar. Med slovesno mašo v cerkvi sv. Mihaela sta sveti zakon sklenila Simon Grafenauer in Marija, hči Adama Hoffmana.»

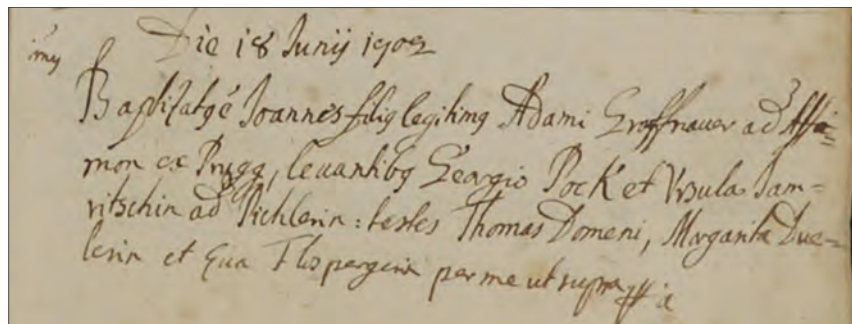
Ko sta čez deset mesecev prinesla

sina h krstu, je duhovnik njun dom poimenoval kot »domo Hophmon« (slika 2). Očitno je ime nevestinih prednikov ostalo ime za to domačijo. Adam je bil rojen na Hofmanovi domačiji.

Leta so tekla in Adam se je poročil. Ko je h krstu prinesel sina Janeza, je duhovnik zapisal nekaj, kar spominja na Hoffmann ... no, vsaj zadnji del besede brez težav preberemo: »mon«. Ker je doma iz zasel-

Slika 2

Slika 3: Junij je mesec Janeza Krstnika, zato je bilo ime Janez junija kar pogosto. Tako se je leta 1702 (18. junija 1702) odločil tudi Adam. Duhovnik ni zapisal imena matere.

ka Prugg/Brugg/Moste, vemo, da gre za obravnavani rod.

Pri Janezovi poroki (1735) duhovnik hišnega imena ni zapisal, je pa navedel zaselek (ex Prugg). Tudi vpisi krstov Janezovih otrok so brez omembe hišnega imena. Toda pri poroki (1768) njegovega prvorojenca Janeza se spet pojavi hišno ime. Morda tudi zato, ker se je malo prej poročil Janez Grafenauer, sin Petra Grafenauerja. Hišno ime je zapisano kot: apud Hoffmann, torej pr' Hoffmannu (Slika 4).

Zapis o krstu Janezovega sina Martina (1742) je brez omembe hišnega imena. Pri Martinovi poroki (1774) pa je že hišna številka: Brugg 1/Moste 1 (duhovnik je sicer zapisal Prugg) (Slika 5).

Kronski dokaz, da gre res za domačijo Hofmann, je kar današnji telefonski imenik! Tam izvemo, da

ponašal z doktorskim nazivom.

Prvič je bil zaradi slovenstva zaprt že leta 1888, drugič pa leta 1916. Menda je prerokoval rusko zmago. Za takšno veleizdajo je grozila tudi smrtna kazen. Odnese jo je »le« s težko ječo. Po izgubljenem plebiscitu je živel v Sloveniji, kjer je leta 1935 tudi umrl.

Njegov rod izhaja iz Hoffmannove domačije. Po svojem zavzemanju za slovenstvo pa nas popelje v drugi del tega članka, kjer bomo spoznali pogumne in narodnozavedne dijake.

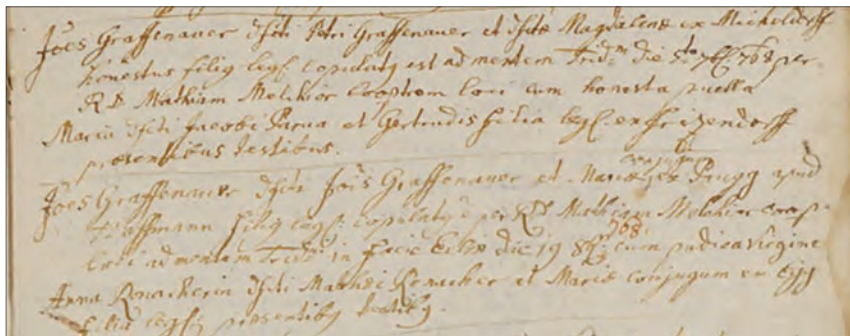
Glasiło Vzbudi se, Sloven

Sedaj razumemo, kako nevarno je bilo poudarjanje slovanstva v času prve svetovne vojne. To ni zaustavilo slovenskih dijakov v Celovcu, da ne bi šli po poti prejšnjih generacij. Že leta 1851 je izhajalo glasiło

bojevala z dvema slovanskima narodoma: Vzbudi se, Sloven. Beseda »izhajalo« je seveda pretirana. Imeli so en sam zvezek, v katerega je urednik (pri tem je imel pomoč) prepisal članke, ki so mu jih poslali. Potem je bil zvezek na voljo na skrivnem mestu, kjer so si ga lahko izposodili.

Vsi so pisali pod psevdonimom. Sušnik si je izbral ime Radimirov. V uvodniku jih je dobesečno rottil, naj si vsako soboto in nedeljo vzamejo eno uro za pisanje. Dodal je, da to ne bo le darilo listu, pač pa tudi njihovi izobrazbi. Opozoril jih je, naj berejo na skrivaj, saj bi kak ovaduh prav rad zatožil sošolce, da berejo neko glasiło, ki ni bilo pregledano in odobreno. Pozneje je urednik sam označil, kadar ni vsega objavil, kar so mu poslali; izpustil je nekaj odstavkov, ki so bili preveč slovnofilski, saj bi lahko predstavljali še večjo težavo, če bi vodstvo Marijanišča (njihov dijaški dom) dobilo zvezek v roke.

Pri tem velja omeniti, da je urednik svoj podvig zaupal prefektu. To ni bil nihče drug kot poznejši škof dr. Gregorij Rožman. Ni nasprotoval njihovemu podvigu, celo spodbujal jih je, da je utrjevanje znanja maternega jezika še kako potrebno. Svetoval jim je, da bi bilo vseeno dobro, da bi kdo od prefektov pregledal vsako številko. Predvsem zato, da bi jih lahko za-

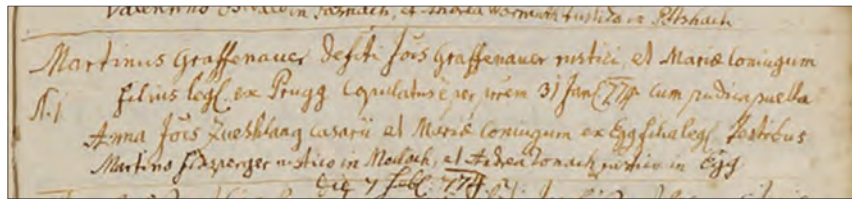

Slika 4

se kmetija na naslovu Brugg 1 imenuje po domače Hoffmann.

Martin je imel tudi brata Pavla, ta pa pravnuka, ki je bil krščen z imenom Franc Jožef (1860). Gre za Franca Grafenauerja, ki je bil izdelovalec orgel, narodni buditelj in poslanec tako v deželnem zboru (Celovec, od 1897) kot tudi v dunajskem parlamentu (od 1907). Čeprav ni hodil niti na gimnazijo, je z branjem in bistrostjo postal prvovrstni govorec, ki je znal logično in utemeljeno povedati svoje misli, tako da je posekal marsikaterega poslanskega kolega, ki se je

Slavija. (Tudi Jožef Stefan je objavil nekaj pesmi v omenjenem glasilu, tako da brez vsakega dvoma trdimo, da je fizik svetovnega slovesa res

Slika 5

slovenskega rodu.) Prav zaradi prve svetovne vojne in protislovenskega vzdušja so se odločili, da bo šlo kar za neke vrste ilegalno glasiło. Pisalo se je šolsko leto 1915/16.

Spiritus agens je bil Franc Sušnik (r. 1898, Prevalje). Bil je urednik glasila, ki je izhajalo na dva tedna. Že ime je bilo zelo pogumno za vojni čas, ko se je Avstro-Ogrska

govarjal, če bi zvezek prišel v roke vodstva. Tako bi se lahko izgovorili, da ne gre za povsem ilegalno pisanje. Zapisal je še zagovor za svoje nemške sobrate v duhovniški službi: «In odkrito povedano: neslovenski krogi ne razumejo potrebe kakega takega lista. Nočem reči, da je temu morda zlobnost ali krivičnost vzrok, ne, nevednost samo. Kdor sam na

Slika 6: Zapis v telefonskem imeniku

lastni koži ne čuti tega, kar mi Slovenci, ta takih stvari kratkomalo ne razume.«

Glasi je danes na voljo vsem, saj je objavljeno na spletni strani Knjižnice dr. Franca Sušnika na Ravnah. Prav tam je po zaslugi tedaj že dr. Franca Sušnika pozneje nastala gimnazija. Še en pisec, Joško Tischler, pa velja za ustanovitelja Slovenske gimnazije v Celovcu. Tudi drugi sodelavci glasila so odšli po akademskih poteh. Sam zvezek je ohranil eden izmed piscev (Ožbi Lodrant) in ga po prvi svetovni vojni izročil uredniku. Več članov tega literarnega krožka je namreč odšlo na fronto že kar pred maturo.

Še današnji bralci občudujejo, kako dobro so pisali tedanji dijaki (jezikovna pravilnost). Ne smemo pozabiti, da gre za fante, ki so imeli v osnovni šoli le nemščino; morda je samo kdo izmed njih hodil v slovensko šolo. Gimnazija pa je bila nemška, slovenščina je bila le dodatni predmet. Verjetno so svojo naravno govorico obogatili z branjem mohorjevsk, ki so bile (najbrž celo v svetovnem merilu) izjemo razširjeno branje glede na število govorcev jezika.

Urednik je ob odhodu na fronto sam razkril svoj psevdonim (Radimirov). Sam sem postal pozoren na domnevo, da je »Srečolovec« Anton Urbanc. Gre za mojega daljnega sorodnika in sem v stikih z njegovimi potomci, ki o svojem davno umrlem dedku bolj malo vedo. Zato sem hotel zanesljivo potrditi, da je res on »Srečolovec«. Najprej sem natančno prebral njegov spis o smrti starejše sestre. Ker je zapisal tudi datum tega nesrečnega dogodka, sem pogledal v knjigo umrlih v njegovi vasi. Nisem našel vpisa njene smrti, pa vendar pisec pravi, da je umrla doma (in ne v bolnišnici v mestu). Zato sem postal pozoren na njegov spis, ko piše o obisku zdravnika v Šmohorju. Od doma do Šmohorja je (tako piše v spisu) hodil štiri ure, nazaj grede pa je za las ušel smrti, saj je zaradi močnega dežja in nara-

Zilja, Šmohor, Sv. Štefan in Blače/Vorderberg (Vir: www.geopedia.si)

sle Zilje takoj po njegovem prečkanju voda porušila most.

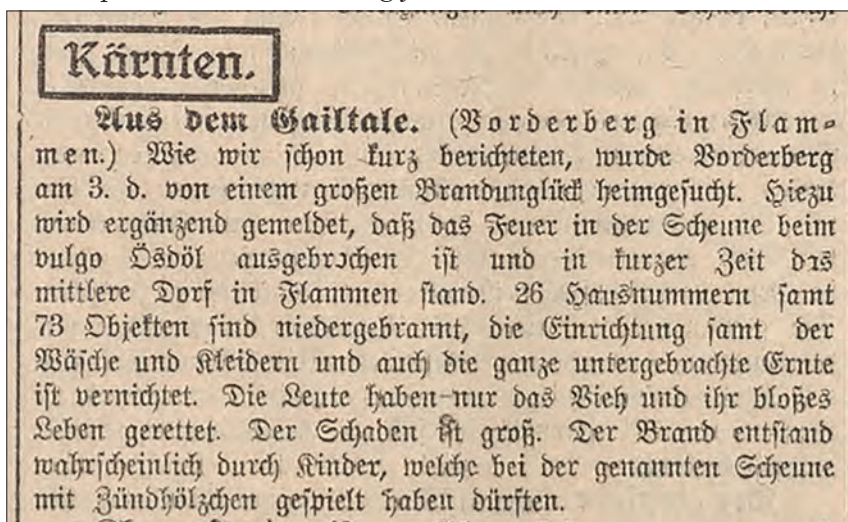
Vas Sv. Štefan je sicer približno štiri ure oddaljena od Šmohorja, tako da razdalja govori v prid Urbancu kot piscu. A zakaj bi rinil čez Ziljo? Tako trg (Šmohor) kot vas sta na levem bregu. Vsekakor sem se odločil, da bi se splečalo pregledati še knjige drugih župnij, ki so približno štiri ure hoda od Šmohorja ... in seveda na desnem bregu Zilje. Izkazalo se je, da je v župnije Vorderberg/Blače točno omenjenega dne umrla mladenka, kot navaja pisec Srečolovec. Njen mlajši brat, ki bi bil primeren za pisca, pa je bil (prepisano iz krstne knjige) Valentin Grafenauer (r. 1897). Kaže, da je bil on Srečolovec.

V prid te domneve govori tudi požar. Srečolovec je opisal, da je avgusta 1914 divjal hud požar, ki je v eni sami uri upepelil kar 27 hiš. Prav o istem požaru v vasi Vorderberg je

iskalnik avstrijskih časopisov sem tako vnesel »Vorderberg« in pregledal samo časopise, ki so izšli poleti 1914.

Še druga povezava

Prvo povezavo sem že navedel: mladi dijaki so pogumno zastopali slovenstvo, kakor je to storil Franc Grafenauer. Z nekaj brskanja po matičnih knjigah pa sem opazil, da sta Valentin in Franc sorodnika. Francetov pradedek je hkrati Valentinov prapradedek. Tako tudi Valentinovi predniki izhajajo iz domačije Hoffmann, ki je leta 1670 postala dom mogočne rodbine Grafenauerjev. Prav iz te korenike Grafenauerjev pa prihaja tudi najbolj znana oseba s tem priimkom: flavtistka svetovnega slovesa Irena Grafenauer.

Grazer Tagblatt je z zamudo poročal o požaru [8. 9. 1914]. (Vir: anno.onb.ac.at)

poročal tudi časopis. Iskanje tega članka je potekalo razmeroma preprosto. Slutil sem, da tak dogodek spada v časopis. V spletni

O pomenu imena Ivan

Tino Mamić

Upodobitev Janeza Krstnika Krištofa Zupeta, ki je v ajdovski cerkvi Janeza Krstnika, je po besedah Ivana Mraka najboljša slikarska umetnija, ki je nastala v Sloveniji po drugi svetovni vojni.

Ivan je slovansko moško ime. Izvira iz hebrejščine. Johanan je ime, ki pomeni »Jahve je milostljiv«. Torrej, Bog je usmiljen. Judovsko ime se je razširilo v Evropo s širjenjem krščanstva. Najprej v grščino kot Ioannes, nato pa v latinščino. Zaradi dveh pomembnih svetnikov s tem imenom že iz prvih krščanskih časov je ime priljubljeno že 2000 let. Poleg Janeza Krstnika in Janeza Evangelista imamo še 21 drugih svetnikov Janezov.

V Sloveniji imamo v uporabi obe glavni različici tega imena, Janez in Ivan. V Prekmurju, na Štajerskem in na Primorskem se bolj uporablja Ivan, na Kranjskem pa Janez. Imamo pa še celo vrsto različic in izpeljank: Ivanček, Ivanko, Ive, Ivek, Ivi, Ivko, Ivo, Janko, Jani, Jan, Van, Vači, Vanče, Vanček, Vanči, Vančo, Vane, Vanek, Vanja, Vanjo.

Ženska oblika imena je Ivana. Različice Ivane pa so: Iva, Ivica, Ivi, Ivanka, Vanja, Jana, Janja.

Iz imena Ivan in njegovih različic so nastali številni priimki: Ivanač, Ivanc, Ivanč, Ivanček, Ivančević, Ivančić, Ivanec, Ivanek, Ivanetič, Ivanež, Ivanič, Ivanjko, Ivanšek, Ivanjšek, Jančić, Janša, Anžič, Ju-

vanc, Vanič, Vankuš, Vanovšek...

Po imenu Ivan so poimenovani številni kraji: Ivanci, Ivančna Gorica, Ivandol, Ivanja vas, Ivanje selo, Ivanji Grad, Ivanjkovci, Ivanjski Vrh, Ivanjše, Ivanjševski Vrh, Ivanovci in še druga.

Ivan je zelo priljubljeno ime, saj je na tretjem mestu najpogostejših imen v državi. Vseh Ivanov v državi je 17.400 ali 1,7 odstotka vsem moških. V zadnjih letih ime ni več tako priljubljeno. Če je bilo v prvem desetletju po drugi svetovni vojni to ime drugo najbolj priljubljeno v Sloveniji, pa je danes šele na 149. mestu. Na svetu živi 4.6 milijona Ivanov, samo v Ukrajini pa milijon in v Rusiji poldrugi milijon. V Evropi pa jih ne najdemo samo v bivši Jugoslaviji. V Španiji živi 140, na Hrvaškem 100, v Belorusiji 60, Srbiji 50, Italiji 30, Britaniji 20 in Bosni 20 tisoč Ivanov.

Enak trend vidimo tudi pri imenu Janez. Janez je na drugem mestu najbolj priljubljenih imen, vendar v zadnjem desetletju šele na 141. mestu. Vseh Janezov v Sloveniji je 21.000, na Hrvaškem 270, v Nemčiji 220 in ZDA 110.

Sv. Janez Krstnik je eden najbolj

priljubljenih svetnikov na Slovenskem, tudi zaradi tega, ker goduje ob kresu in se tako navezuje na predkrščansko praznovanje kresne noči. Janez Krstnik je nadomestil staroslovanskega boga Kresnika, zlatolasega in zlatoglavega božanstva s konjskimi uhlji.

Janez Krstnik je živel v puščavi in se hranil z medom in kobilicami. Bil je Jezusov bratranec, enkrat zamaknjen, kot se uradno reče. Poznamo ga kot »glas vpijočega v puščavi«, preroka, ki je spodbujal k spreobrnitvi. Jezusa je krstil v reki Jordan. Vladar Herod Antipa ga je dal zapreti v temnico in mu dal odrobiti glavo, saj mu je Krstnik očital, da je varal ženo. Zato ga včasih, bolj hudo mušno, imenujejo tudi Janez brez glave.

Ime Ivan je poleti leta 2017 prišlo v Guinnessovo knjigo rekordov, ker se je v Bosni in Hercegovini na enem mestu zbralo največ Ivanov, kar 2325. Do takrat se nikjer na svetu ni na enem mestu zbralo skupaj toliko ljudi z istim osebnim imenom. Ivani so ob tej priliki zapeli popularno popevko Moj Ivane s hrvaškim pevcem Markom Perkovićem Thompsonom.

O nastanku in pomenu priimka Golob

Tino Mamić

Golob je živalski priimek. Tako namreč imenujemo priimke, ki so nastali po živalih: Medved, Kobilica, Jelen itn. Za te priimke je vsem jasno, da so jih dobili ljudje, ki so imeli lastnosti, značilne za določeno žival. Lisjak je bil zvit, sokol je dobro videl, čuka je težila nespečnost. A to je le ena razlaga. Druga možnost je namreč, da je podoba določene živali krasila hišo, gostilno ali kraj. Še danes tako najdemo v grbu Bovca kozoroga, oziroma mitološkega zlatoroga, če smo natančni. Včasih, ko na hišah še ni bilo števil, so mnoge imele namesto tega na pročelju sliko kakšne živali. In tako je lahko povsem miroljubna družina dobila priimek - Volk.

Priimek Golob je zelo pogost, razširjen in eden najstarejših slovenskih priimkov. Prvič ga najdemo omenjenega na Primorskem že okoli leta 1200, v obliki osebnega imena. COLOB je živel v Stolbici v Reziji. Naj kot zanimivost omenimo, da na svetu danes živi tudi okoli 25 ljudi, ki imajo osebno ime Golob. Največ jih je v Indiji.

Človek je golobe gojil že od davnine. Prvi Golob je dobil priimek, ker je gojil golobe. To se zdi najbolj verjetna razlaga. Možno pa je tudi, da je imel prvi Golob kakšno lastnost, podobno golobovi. Mogoče je imel veliko otrok, ki so bili rojeni tik druga za drugim – golobica namreč izleže nova jajca tudi že tri tedne po tem, ko so se izvalili mladiči, kar lahko pomeni tudi devet letno.

Golob z oljčno vejico v kljunu je na Noetovo barko prinesel novico o koncu vesoljnega potopa. Zato je bel golob svetovni simbol miru. Pevec Gianni Rijavec je ustanovil mirovno dobrodelno fundacijo Beli

golob. Tudi državniki radi v nebo spuščajo bele golobe. Dandanes spuščajo golobe v zrak tudi med zabavami in porokami, saj obstajajo podjetja, ki to ponujajo. A priimek Golob nima prav nobene zveze z mirovništvom.

Golob je slovenski priimek. V Sloveniji je priimek Golob 11. najpogostejši in ga nosi 3.760 ljudi. Število počasi pada. Največ Golobov živi v ljubljanski kotlini in Podravju, najmanj pa na Notranjskem.

Enako velja za izpeljanko, izvorno slovenski priimek Golobič. Golobič

je bil sin Goloba. V Sloveniji živi tudi 385 Golobičev.

Na enak način kot Golob so nastali tudi priimki Golobač, Golobar, Golobčič, Golobinek, Golobica. Po svetu najdemo več kot 6.000 Golobov. V Združenih državah 1.000, v Avstriji 440, v Nemčiji 200, v Braziliji 150.

Najbolj znana osebnost s priimkom Golob je nedvomno pisateljica in pesnica Berta Golob (Kranj 1932).

Ivan Golob se je rodil leta 1886 v Šentjurju. To je bil eden od nesrečnih letnikov, ki so morali med prvo svetovno vojno na fronto. Takoj na začetku vojne je bil mobiliziran. Njegov polk je bil poleti 1914, po izbruhu vojne med Avstro-ogrsko in Rusijo prepeljan z vlakom v Galicijo. Tam je padel v ujetništvo. A s tem še ni bil izven smrtne nevarnosti, čeprav so bili Rusi do slovenskih ujetnikov bolj prizanesljivi kot do nemških. Zaradi splošnega pomanjkanja je v Rusiji umrlo na tisoče ujetnikov. Iz ujetništva se je ohranila izredno dragocena fotografija s kamelo. Nastala je verjetno nekje v Srednji Aziji, današnjem Kazahstanu. Domov se je lahko vrnil šele po koncu vojne. Fotografija je last Ane Paljk iz Ajdovščine.

Moji zagorski sorodniki – alternativni način rodoslovnega raziskovanja

dr. Uroš Ocepek

Decembra 2018 je skupina rodoslovcev objavila spletni portal Družinsko drevo Zagorje ob Savi, ki je omogočila posameznikom, da s pomočjo dinamičnih družinskih dreves preiskujejo svoje prednike. V tem prispevku predstavljamo alternativni način rodoslovnega raziskovanja z uporabo besednega oblaka. Besedni oblak, ki temelji na frekvenci pogostosti sorodnosti posameznega priimka, omogoča alternativno raziskovanje priimkov, s katerimi smo sorodstveno povezani. Oblak nam lahko pomaga pri odkrivanju skupnih prednikov še posebno v primeru, ko smo preko DNK zaznali sorodnost.

Družinsko drevo je klasična predstavitev ljudi, ki so si neposredno v sorodu. Ena izmed možnosti je, da izrišemo svoje družinsko drevo, kar pomeni, da oseba predstavlja korenino drevesa, nato pa se generacije prednikov razvejajo – pri nekaterih primerih tudi vse do 12. generacije neposrednih prednikov. Pogostejši zapis drevesa pa je vezan na par (najpogosteje osem pradedov in prababic), ki se nato razprostira po generacijah njihovih potomcev. Oba načina predstavitve sicer omogočata, da prejmemo podatke o vseh (daljnih sorodnikih), a vendar, če bi želeli dobiti podatke za vse prave sorodnike, bi morali pogledati potomce še vseh drugih sedem parov pradedov in prababic.

Sorodstva so stoletje nazaj običajno krajevno vezana, ker so se običajno poročali znotraj nekega

kraja, regije. Zato lažje govorimo o prepletenosti sorodnikov. Za manjše vasi lahko celo z veliko verjetnostjo trdimo, da so skoraj vsi v oddaljenem sorodstvu. Na primer, če imamo podatek, iz katerega zaselka prihaja naš praded, poznamo pa tudi nekoga, katerega generacije prednikov prihajajo iz istega zaselka, potem je zelo velika verjetnost, da je lahko naš daljni sorodnik. Ravno ta ideja je vzpodbudila raziskovanje in raziskovanje sorodnikov iz Zagorja ob Savi z okolico, saj je spletni portal Družinsko drevo Zagorje ob Savi (<https://drevo.uocepek.si>) javno objavljen in omogoča pregledovanje podatkov starejših od 100 let.

Metodologija

Za raziskovanje priimkov, ki so sorodstveno povezani z avtorjem

prispevka, smo se omejili na podatke, ki so dostopni preko spletnega portala Družinsko drevo Zagorje ob Savi. Popisali smo vse posameznike, ki imajo z avtorjem prispevka neposredne prednike – dokazano preko prepisanih matičnih knjig. Seveda se moramo pri raziskavi zavedati, da ni nujno, da vsi zapiski iz matičnih knjig odražajo tudi biološko neposredno sorodstvo. Hkrati pa so v preštevanje bili vključeni le posamezniki, ki so bili rojeni pred letom 1918.

V naslednjem koraku smo posameznike razdelili po skupinah glede na priimke. Pri ženskah smo seveda upoštevali deklinski priimek. Tako smo prešteli frekvence pojavov vseh sorodnikov, ki pripadajo istemu priimku.

Prešteta količina pojavov priimka ne odraža pravega stanja, ker so ne-

kateri priimki pogostejše zastopani v posamezni regiji. Zato smo za vse izračunali verjetnost pojav priimka. Na ta način smo za posameznika določili priimke, s katerimi si je verjetno v sorodu.

Pri predstavitvi podatkov smo uporabili besedni oblak (<http://www.wordle.net/>), ki je primer predstavitve besedilnih vrednosti. Za grafično predstavitev je značilno, da je velikost besede v oblaku v sorazmerju s frekvenco pogostosti pojavov v besedilu, ki je vhodna spremenljivka v spletno aplikacijo.

Rezultati in razprava

Glede na objavljene podatke (Družinsko drevo Zagorje ob Savi) je z avtorjem prispevka v neposrednem sorodstvu 6203 popisanih

pojavov priimkov delili s številom vseh popisanih posameznikov z istim priimkom, ki so bili do trenutka pisanja prispevka vneseni v drevo. S tem smo pridobili tehtane vrednosti, kar pomeni, da lahko lažje geografsko določimo verjetnosti sorodnosti.

Slika 2 prikazuje besedni oblak priimkov, in sicer glede na stopnjo verjetnosti sorodnosti pojave v Družinskem drevesu Zagorje ob Savi. Pri izboru najpogostejših priimkov smo se omejili na tiste, pri katerih je vsaj 30 posameznikov z istim priimkom, sicer bi se na prvih mestih pogostosti znašli priimki, katerega ima samo en posameznik. Besedni oblak (slika 2) prikazuje 50 najpogostejših priimkov (glede na stopnjo verjetnosti), ki so v sorodu

avtorjem. Pri tem bi izpostavili, da se tako priimek Macerl kakor tudi priimki Motnikar, Štirn, Humšek in Mikelj ne pojavljajo med priimki avtorjevih neposrednih prednikov. Zanimiv pa je podatek, da se avtorjev priimek ne pojavi v besednem oblaku, čeprav je priimek na 7. mestu pogostosti v Zasavski regiji – v Družinskem drevesu Zagorje ob Savi je vnesenih 1.044 Ocepkov, a le 132 jih je v neposrednem sorodstvu z avtorjem.

Zaključek

V prispevku smo predstavili alternativni način raziskovanja sorodnikov, in sicer preko besednega oblaka, ki nam lažje predstavi množico priimkov, ki so z nami sorodstveno povezani. Seveda bi bilo smiselno

posameznikov. Od tega je 655 različnih priimkov. Slika 1 (levo) prikazuje 50 najpogostejših priimkov glede na frekvenco pojavov.

Če pogledamo besedni oblak (slika 1), vidimo, da izstopajo priimki Drnovšek, Vozelj, Zupan, Ocepek in Zupančič. Za občutek: v drevesu imamo 2565 Drnovškov, ampak le 262 Drnovškov je avtorjevih sorodnikov. To pomeni, da je velik delež zagorskih Drnovškov, ki z avtorjem niso v sorodu. Zato smo število

z avtorjem prispevka. Od tega se verjetnost sorodnosti giblje od 26 % (priimek Ivnik) do 83 % (priimka Motnikar in Štirn). Pet najpogostejših priimkov, ki izstopajo glede na stopnjo verjetnosti so: Motnikar, Štirn, Macerl, Humšek in Mikelj. Na primer, v Družinskem drevesu Zagorje je popisanih 92 posameznikov s priimkom Macerl, od tega jih je 62 v neposrednem sorodstvu z avtorjem. To pomeni, da je 67 % možnosti, da je Zagorjan ali Zagorjan s priimkom Macerl v sorodu z

avtorjem. Pri tem bi izpostavili, da se tako priimek Macerl kakor tudi priimki Motnikar, Štirn, Humšek in Mikelj ne pojavljajo med priimki avtorjevih neposrednih prednikov. Zanimivo pa je podatek, da se avtorjev priimek ne pojavi v besednem oblaku, čeprav je priimek na 7. mestu pogostosti v Zasavski regiji – v Družinskem drevesu Zagorje ob Savi je vnesenih 1.044 Ocepkov, a le 132 jih je v neposrednem sorodstvu z avtorjem.

upoštevati vse priimke, vendar je lahko množica prevelika in težje grafično predstavljiva. Zanimivo bi bilo pogledati besedni oblak, če bi dodali vse posameznike, rojene po letu 1918, saj bi se verjetno frekvence nekoliko spremenile. Morda bi bilo zanimivo ponoviti raziskavo čez nekaj desetletij, ko bo več podatkov vnesenih in vidnih. Vsekakor pa je omenjeni pristop vreden obdelave, ko imamo veliko količino popisanih podatkov.

Z rodoslovne konference v Amsterdamu (My Heritage)

Miha Rus

Vlasta in Miha med prevajalci MyHeritage portala (skrajno desno).

Znano podjetje My Heritage je septembra v Amsterdamu organiziralo mednarodno rodoslovno konferenco. Med udeleženci iz 30 držav sva dva prišla tudi iz Slovenije. Udeležila sva se delavnice prevajalcev in ostala na "vikend-konferenci". V prvem delu prispevka so povzeti vtisi z lanske in letošnje konference. V drugem delu prispevka pa so povzete novosti s sekcije za genetsko rodoslovje.

Z izraelskim startupom My Heritage sem se srečal pred več kot desetimi leti. Svojo rodoslovno pot sem začel na portalu Geni in potem na določeni točki prešel na Brother's Keeper, ki je standard med slovenskimi rodoslovci, in sicer tako, da sem prenesel datoteko gedcom v prej omenjeni program. Nekako takrat se je na internetnem obnebu pojavil tudi MyHeritage.

Ob nekem vprašanju, ki sem ga poslal na službo za pomoč, se je name obrnil Daniel Horowitz z vprašanjem, ali bi želel sodelovati kot prostovoljec pri prevajanju uporabniškega vmesnika. Takrat se mi je to zdelo zelo privlačna ideja, saj

sem si vedno želel prevajati, za kar mi v sicer prevajalskem podjetju, kjer sem delal takrat kot lektor, niso ravno navdušeno dodeljevali nalog: moja prva naloga je bila pregledovanje prevodov drugih. Ker pa sem se ob svoje delu spoznaval z najrazličnejšimi prevajalskimi orodji, mi je bil tudi prevajalski portal My Heritage nova, zanimiva izkušnja.

Prva konferenca v Oslu

V začetku je bilo takšnega prevajalskega dela precej malo, pa tudi sam nisem imel veliko časa. Sčasoma pa je z rastjo podjetja, ki se je medtem iz okolice Haife preselilo v mesto Or Jehuda blizu Tel Avi-

va, bilo prevodov vedno več. Čeprav sem bil prevajalski prostovoljec, sem z veseljem opazoval rast podjetja: vedno sem si želel biti del neke velike zgodbe, česar v podjetju, katerega zgodba se je zame izpela lansko leto, niso nikoli prepoznali kot možnosti za tvoren prispevek v skupno zgodbo. Rastoče podjetje potrebuje tudi medijsko odmevnost in prvi "MyHeritage Live" dogodek, organiziran v norveškem Oslu leta 2018, je bil zagotovo eden od mejnikov pri razvoju izraelskega rodoslovnega velikana. Hotel sem biti zraven, zato sem se pri takratni vodji prevajalskega oddelka Livii Cartran, pozanimal, ali lahko povpraša

po možnosti zastojne udeležbe na dogodku. Bil sem zelo vesel, ko so mi ponudili možnost, da brezplačno sodelujem na tem dogodku. Že skoraj zimsko vzdušje na severu je v začetku novembra v Oslu ponudilo pester nabor zelo zanimivih predavanj. Poleg DNK-nabora predavanj sta bili še sekciji z bolj tehnično-računalniško usmerjenimi predavanji in s splošnimi rodoslovnimi vsebinami. Večina udeležencev je bila iz skandinavskih dežel, organizirano pa je bilo tudi posebno srečanje za prevajalce-prostovoljce. Tridnevno izobraževanje in druženje (med drugim je bila organizirana tudi tematska zabava na temo Evrovizije, saj se je takrat že vedelo, da je MyHeritage glavni medijski sponzor tega dogodka v Tel Avivu) je po mnenju večine udeležencev uspelo in je postavilo temelje nečemu, kar se je očitno nadaljevalo tudi v letošnjem drugem »live« dogodku v Amsterdamu.

Druga konferenca v Amsterdamu

Septembrski dogodek v spokojnem hotelu Hilton v mondeni četrti Apololaan ob velikem kanalu je bil zagotovo korak naprej, tako kar se tiče organizacije kot vsebine. Razveselil sem se nekaterih starih prevajalskih znanih obrazov iz Osla, s katerimi smo se srečali na samem začetku konference. Tudi judovsko varčni gostitelji so nas tokrat za razliko od lani zasuli s promocijskim materialom, kjer sem se zagotovo najbolj razveselil novega DNK-kompleta, za katerega sem že vedel, kateremu od starejših sorodnikov ga bom namenil. Na predvečer konferenčnega dela konference je bila predstavitev filma o sestrah iz Južne Koreje, ki sta bili posvojeni in nista vedeli ena za drugo. Srečali sta se zaradi testa My Heritage, ki sta ga opravili. Na promocijo filma v deževnem večeru mesta ob kanalih sta prišli tudi sami in marketinško odmevna zgodba je bila popolna. Zagotovo je za njiju dejstvo, da sta

se srečali, vir globoke sreče in zadovoljstva, tako kot tudi vse podobne zgodbe, ne morem pa se znebiti občutka, da gre za na trenutke malo preveč pocukrano zgodbo, ki skuša dvigniti prodajo. Siceršnje včasih a-priori nezaupanje do podjetja, ki zares gradi ogromno zbirko DNK in rodoslovnih podatkov, pa je tako lansko leto kot danes prepričljivo nastopil ustanovitelj Gilad Jafet. Njegovo pristno zanimanje za odkrivanje povezav med ljudmi, tako njegovih lastnih kot tudi drugih, je očitno.

V središču ciklusa predavanj, ki je potekalo oba dneva vikenda na začetku septembra, je bil novi komplet DNK, tako imenovani »zdravstveni« (Health) paket. Ta je na voljo tudi že testiranim pri My Heritage, lahko pa se daš testirati povsem na novo. Storitev ponuja nabor tveganj z različnimi boleznimi, ugotovljenim pri DNK-ujemkih, za katere skrbi ogromna baza doslej testiranih vzorcev. V spregi še z veliko bolj impozantno zbirko rodoslovnih podatkov in pridobljenih vprašalnikov o zdravstvenih težavah so ocene tveganja testiranemu lahko v veliko pomoč. Različne vidike tega novega produkta so razsvetljevala predavanja tako sodelavcev podjetja My Heritage kot bolj znanih svetovnih rodoslovcev, npr. Diahana Southard in Roberte Estes, ki sta na dogodku v živo sodelovali že lansko leto. Večkrat je bilo poudarjeno dejstvo, da diagnostičnih podatkov, pridobljenih s testiranjem, nikakor nihče ne sme dati zavarovalnicam, ki bi jih lahko zlorabile za prilagojene zavarovalne komplete. Southardova je v svojem predavanju tudi poudarila, da ob veliki uporabnosti rezultatov DNK še vedno odtehta tudi poglobljena in natančna raziskava po obstoječih rodoslovnih virih v različnih arhivih.

Med kanali Amsterdama

Po ulicah Amsterdama sem se vozil, gost sina in moža moje pokojne sovaščanke, na enem od njunih šte-

vilnih koles, in užival v kolesarskem rajju. Kar milo se mi je storilo, ko sem opazoval nešteto urejene kolesarske steze in magistrale. Mimogrede sem pri nemških in nizozemskih rodoslovcih povpraševal po podatkih o Hansu Kammingi, ki se je z ženo Henni ustavil pri nas na Logu, ko sem bil še v otroškem vozičku. Okvara na elektriki pri njegovi škodi 1100MB, ki tudi sicer ni slovela za kaj prida zanesljiv avto, je naši družini povezala do danes. Žal se potem nismo videvali tako pogosto, da bi vedeli, iz točno katerega kraja je bil dirigent Kamminga. Imel je češki avto in bil je dirigent in to je že nekaj. Taki drobci, dragi kolegi rodoslovci, pa znajo večkrat biti kaj dragoceni pri naših rodoslovnih raziskavah, kar seveda vsi dobro vemo. In če naše prevajalsko sodelništvo z Vlasto, Jankom, Vojkom, Mitjem in še kom drugim prispeva, da s testi DNK in spletnimi rodovniki tudi slovenski rojaki, ki uporabljajo vedno bolj zgedno preveden portal My Heritage, lažje najdejo sorodnike in prednike, potem je naš namen dosežen. Raziskovalni navdih, ki ga je čutili pri pripadnikih izvoljenega naroda (nič kaj pretreseni niso naši prijatelji od Tel Aviva, če jim omenim to svetopisemsko dejstvo, kvečjemu omenijo silno preganjanje, ki so ga bili deležni v prejšnjem stoletju) nam je pri tem lahko samo v pomoč. Naslednje leto pa se dobimo v Izraelu in prav veselim se že, da bom lahko vadił svoje skromno znanje hebrejščine. Če pa še koga mika sodelovati v prevajalskem sodelništvu, se lahko mirne volje obrne name ali na Vlasto.

*Blog zapis:
Dokumentarni
film The missing
piece*

Z rodoslovne konference v Amsterdamu: Novosti v genetskem rodoslovju

Vlasta Knapič

Foto: blog.myheritage.com

Na sliki: Po premieri dokumentarnega filma 'The missing piece'; je vodja raziskovalcev pri MH Roi Mandel opravil intervju s sestrama Christine Pennell in Kim Haelen, ki sta bili po rojstvu v Daegu v Južni Koreji dani v posvojitev: ena v Ameriko, druga v Evropo. S pomočjo testiranja DNK sta se našli in pristali na snemanje življenjske zgodbe.

Glavni preobrat v genetskem rodoslovju, ki smo ga slutili že nekaj časa, je širitev storitev s področja rodoslovja na področje zdravja. To pomeni uporabo družinske zgodovine in DNK testov za napovedovanje prihodnosti posameznika, ki se bo testiral pri njih (in to znajo že z neverjetno natančnostjo).¹

Ustanovitelj in direktor rodoslovnega velikana MyHeritage, Gilad Japhet, je otvoril rodoslovno konferenco v Amsterdamu z uvodnim govorom, ki je povzel glavne dosežke in novosti preteklega leta, ter napovedal skorajšnje lansiranje novih orodij in tržnih področij, ki so jih v predavanjih kasneje podrobneje obrazložili drugi govorniki, zato jih bomo opisali v nadaljevanju.²

Ogenj z Olimpa

Z digitalizacijo družinskih dreves

¹ Erlich: MyHeritage DNA Health+Ancestry Test
² Japhet: Keynote of MyHeritage Founder

in arhivskih dokumentov, ki so jo podprli z zmogljivimi iskalniki za iskanje ujemkov na podlagi prepoznavanja obrazov ali osebnih imen, so si zgradili ogromno zbirko podatkov. Z nakupom drugih rodoslovnih sistemov, kot sta GENI in FamilySearch, so prišli do globalnega drevesa. Ko so vse to podprli še z DNK testi za rodoslovje, so pritegnili še več uporabnikov. V številkah so rastle takole:

- Leta 2005 so razvili rodoslovni program Family Tree Builder, ki je še danes dostopen brezplačno in omogoča spletno objavo družinskega drevesa. Danes upravljajo s 3,2 milijardami zapisov o posameznikih in s 43 milijoni uporabnikov.
- Leta 2017 so izbrali najboljši laboratorij³ in pričeli tržiti atDNA

³ Gene by Gene, klinični laboratorij, akreditiran pri College of American Pathologists (CAP) in certificiran v okviru Clinical Laboratory Impro-

testiranje (rodoslovno pomembni Y in mtDNA testi jih niso zanimali), za njihovo obdelavo pa so razvili svoje algoritme; danes imajo nad 3 milijone genomov, testiranih dovolj natančno (na 700.000 SNP), da so si naredili svojo Biobanko.

- Leta 2018 so začeli ponujati uporabnikom zdravstvene vprašalnike o pojavljanju hudih bolezni v družini. Pridobili so 200.000 sodelujočih prostovoljcev z okoli 100 točkovnih podatkov na sodelujočega.

MyHeritage je edino podjetje, ki združuje občutljive podatke vseh treh področij v izredno močno podatkovno banko. Kot nevarnost za varstvo osebnih podatkov so ga prepoznali v štirih evropskih državah (Avstrija, Nemčija, Švica in Franci-

vement Amendments (CLIA)

ja), kjer jim zdravstvenih testov ne dovolijo tržiti. Odločitev je seveda posameznikova, ali se bo testiral in kaj bo storil s svojimi podatki. A dobro je, da je pred tem seznanjen s prednostmi in slabostmi.

Kajti, to kar MyHeritage sedaj ima, še ni vse. Prevezel je portala SNPedia in Promethease ter ju združil:

- SNPedia⁴ je v 13 letih delovanja zbrala 110.413 genetskih variant oseb, ki so prispevale rezultate testiranja;
- Promethease⁵ je zbral 30.000 znanstveno preverjenih objav o človekovem genomu.

Tako sta ena plus dve dala šestev ek štiri, saj so iz brezplačnih virov dobili znanstveno podkrepnjene rezultate za zdravstvene teste, ki jih bodo tržili. Znanstveno je bilo dovolj utemeljeno, da so kvantitativno populacijsko analizo rodovnikov z milijoni sorodnikov lahko objavili v reviji Science, v njem pa obdelali dolgoživost in migracije, oziroma poselitvene vzorce.⁶

Japhet je napovedal, da bo Promethease brezplačen le še do konca leta 2019. Do 1. novembra 2019, ko se bo vsa vsebina kopirala na MyHeritage, bodo uporabniki dobili možnost, da se izločijo iz zbirke, oziroma bodo skladno z EU uredbo o varstvu podatkov vprašani, če se želijo vključiti v novo zbirko (opt-in). Je naključje, da se sistem Promethease imenuje po grškem junaku Prometeju, ki je bogovom z Olimpa ukradel ogenj in ga dal v uporabo ljudem?

Rodovnik in zdravje

Maya Lerner⁷ je v nadaljevanju opisala, kaj dobi naročnik testa Ancestry & Health za dodatnih 120 dolarjev. Toliko je treba trenutno doplačati zanj. Leta 2020 bodo uvedli še posebno naročnino za zdravstveni del, saj se nadejajo no-

vih odkritij in s tem bolj natančnih napovedi. Poročila o genetskem tveganju vključujejo najpogostejše hude bolezni, ki so lahko pogojene poligensko (diabetes tipa 2, rak dojk, srčne in žilne bolezni) ali pa so monogenska stanja, ki jih testirajo na več patogenih variant (celiakija, Chronova bolezen, pozna Alzheimerjeva in Parkinsonova bolezen, kolorektalni rak, itd.). Ugotovijo tudi stanja prenašalca genetske bolezni (cistična fibroza, anemija srpastih celic in 11 drugih dednih bolezni).

Najzanimivejši del je bila predstavitev orodij, ki jih uporabljajo za določitev DNK ujemkov: začnejo s podatki imen, krajev in sorodstvenih povezav z globalnega družinskega drevesa, zgodovinskih popisov prebivalstva in dodajo rezultate DNK analize, nato izrišejo medsebojne povezave, ki so podlaga njihovi teoriji o družinski povezanosti (Theory of Family Relativity), s pomočjo katere poiščejo verjeten roditeljski par, ki je skupen dvema DNK ujemkoma, ki jima napovejo na primer, da sta druga bratranca.

Novo orodje za organiziranje DNK ujemkov s pomočjo teorije družinske povezanosti, ki je kot algoritem vgrajena v njihovo spletno ponudbo, je v svojem drugem referatu podal Ran Snir.⁸ Išče povezave v skoraj 50 milijonih družinskih drevesih in 10 milijardah zgodovinskih zapisov in izriše pregledno shemo, kako sta dva ujemka povezana. Sistem lahko izdelava več kot eno teorijo za en ujemek, saj gradi na predpostavkah o sorodstvenem razmerju glede na količino skupne DNK. Tako primerjavo je iz svojih obsežnih podatkov družinskih dreves do sedaj ponujal le Ancestry DNA.

DNK ujemki in skupni predniki

Kako natančno poteka iskanje skupnih prednikov skozi obdelavo velikih podatkovnih zbirk, je po-

ljudno razložila Diahan Southard v prispevku o znanosti skozi oči neznanstvenikov.⁹ Na podlagi rodovnikov 90 milijonov uporabnikov so pri MyHeritage obdelali 5.000 referenčnih populacij iz vzorcev tistih, ki so se dali testirati pri njih. Slovence so na podlagi državnih mej precej neposrečeno razvrstili med narode Balkana, ki je določen na podlagi jugoslovanskega zemljevida (kar je v nasprotju tako z zgodovino kot z drugimi raziskavami o Y in mtDNA analizami). Tako imajo slovenski vzorci kar naenkrat velik delež balkanske etničnosti. Verjetno bo težko dobiti visoko natančnost DNK odsekov (precision) za etničnosti našega območja, ki so se v zgodovini verjetno precej mešale (admixture), na kar smo avtorja v diskusiji opozorili. Referenčne populacije pri FamilyTree DNA kažejo popolnoma drugo etnično sestavo Slovencev in se tudi ujemajo z rezultati domačih raziskav.

13 milijonov sorodnikov

Rezultate genetske analize pa želimo rodoslovci v prvi vrsti uporabiti za odkrivanje sorodstvenih povezav v zadnjih sto do dvesto letih. To računalniški modeli naredijo s pri-

Preglednica 1. Verjetnost, da po testiranju ni DNK ujemka, po generacijah eksponentno narašča (Donell, 1983), velikost DNK ujemka pa logaritemsko linearno pada (z vsako generacijo se količina DNK prepolovi, segmenti pa pred tem razrežejo in rekombinirajo)

Št. generacij po skupnem predniku	Verjetnost, da ni ujemka	Velikost DNK ujemka
1	-	98%
2	0%	12%
3	5%	5%
4	45%	0,9%
5	73%	0,3%
6	90%	0,07%
7	98%	0,02%
8	99%	0,01%
9	99%	0,01%
10	100%	0

⁴ <https://snpedia.com/index.php/SNPedia>

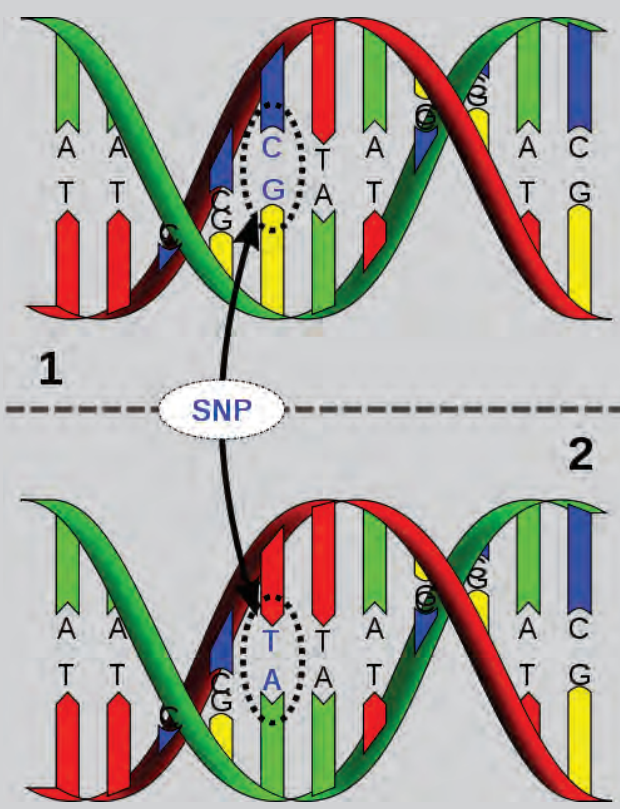
⁵ <https://promethease.com>

⁶ Kaplanis in sod. *Quantitative analysis*

⁷ Lerner: *What's New ...?*

⁸ Snir: *Using the Theory of Family Relativity™*

⁹ Southard: *Science for the non-Scientist*

Kaj je centimorgan?

Kaj pravzaprav je centimorgan, je v uvodu k znanstvenim podlagam DNK testiranja obrazložil Ran Snir. V genomu imamo ljudje približno 3 milijarde baznih parov (A-T, C-G), od teh pa se na posamičnih mestih kakšna črka zamenja in dobimo snip - SNP (Single Nucleotide Polimorphism). Kar 99,9 % genoma imamo vsi ljudje enakega, še vedno pa se razlikujemo v okoli 700.000 snipih, ki jih s testiranjem poskušajo določiti in razbrati, kaj pomenijo. Večina teh sprememb je neškodljivih, nekaj pa jih v genih pomeni tudi škodljivo varianto, ki lahko sproži bolezen. Enota za merjenje oddaljenosti dveh snipov pa je centiMorgan.¹

Snip – polimorfizem z enim nukleotidom (SNP) je sprememba zaporedja DNK, ki se pojavi z zamenjavo enega samega nukleotida: adenin (A), timin (T), citozin (C) ali gvanin (G)], tako da se posameznik razlikuje od ostalih pripadnikov vrste (Slika snp-diagram).

Na podlagi analize atDNA se izplača iskati sorodnost pri bližnjih bratrancih. Pri tem je zelo pomembna velikost ujemajočih delcev DNK, izražena v centimorganih (cM). Sicer ne gre z enostavno matematiko, saj en cM lahko pomeni tri ali pa 300 snipov v verigi DNK določenega kromosoma.

1 Snir: *What Exactly is a Centimorgan?*

merjavami eno-črkovnih sprememb v abecedi DNK. Tako imenovani SNP (izg. snip) imajo na podlagi številnih obdelanih podatkov določen kraj in čas nastanka. S primerjavo našega zaporedja črk v DNK tako modeli ugotovijo, ali gre za ujemke rojakov, ki izhajajo z nekega skupnega območja, snipi pa so nastali pred več kot 1.000 leti, lahko pa tudi 10.000 leti. Take ujemke DNK imenujejo IBS (Identical by State) za razliko od tistih variant, ki so nastale v zadnjih 6 do 8 generacijah in so IBD ujemki (Identical by Descent), ki potrjujejo sorodstvo. Taka obdelava podatkov je mogoča samo, kadar razpolagajo z res množičnimi podatki (big data) in z zmogljivim rudarjenjem s podatki, ki izlušči nedavne snipe od starodavnih. Kadar se nakopičijo številni ujemki določenega dela DNK, to lahko daje signal, da prihajajo z istega območja, npr. iz Skandinavije, ali z Irske, niso

pa (več) sorodniki.

Skupen roditeljski par

Tudi drugi predavatelji so poskusili razložiti, kako si odgovorimo na vprašanje, ali imamo z določenim genetskim ujemkom, ki ga sistem ponudi, skupen roditeljski par bioloških prednikov? Če z nekom delimo dovolj velik segment DNK, kjer so snipi nastali v zadnjih par sto letih, praviloma delimo tudi skupna prednika. Toda že na ravni četrtil bratrancev, ki jih sistem ponudi kot ujemke, je verjetnost, da bomo pri treh ujemkih našli isti segment DNK, samo 2 %, pri štirih pa že gre proti nič. Četrta bratranca imata namreč skupnega praprapradedka s 6.800 cM, ki jih poskušamo sedaj ujeti s testiranimi potomci. Ker se z vsako generacijo količina praprapradedkove DNK, ki jo podeduje potomec, prepolovi (in rekombi-

nira), podedujeta četrta bratranca samo 212 cM njegove DNK (3%), a ne istih segmentov. Običajno si četrtil bratranci delijo 35 cM praprapradedkove DNK. Če imajo od tega vsaj en segment dovolj velik (25 cM), gremo lahko v arhive iskat skupnega prednika. Nikakor pa četrtega bratranca ne proglasimo za sorodnika le na podlagi DNK analize pravi Southard. Lahko je le dokaz, da sta po prednikih rojaka, z istega geografskega območja.

Kartiranje po kromosomih

Blaine Bettinger je iskanje skupnega predniškega para preko DNK ujemkov potomcev opisal kot kartiranje po kromosomih, s katerim organiziramo DNK ujemke in jih razvrstimo v sorodstvene linije. S kartiranjem pa lahko rekonstruiramo DNK naših prednikov!

Preglednica 2: Kartiranje genoma prednikov na podlagi testiranih ujemkov sorodnikov (Bettinger, 2019).

Testirano sorodstvo:	Kartira genom:	Ima skupne DNK
Stari starši	Prastari starši	~1.750 cM
Stari stric/teta	Prastari starši	~900 cM
Pol stric/teta	Prastari starši	~900 cM
Pol prvi bratranec/sestrična	Prastari starši	~450 cM
Drugi bratranec/sestrična	Prastari starši	~225 cM
Tretji bratranec/sestrična	Pra-prastari starši	~75 cM

Svetuje, naj damo testirat znanega bratranca, poiščemo ujemajoče segmente DNK in jih dodamo na našo gensko karto. Če se ta ujemek uvršča med 3. do 4. bratrance, ima določenih skupnih 66 cM ali 0,9 % DNK, po rodovniku pa ima z nami skupne pra-pra-prastare starše, govorimo o četrtem bratrancu. Vsak košček DNK, ki se v kromosomskem brskalniku obarva, sva dobila od istega roditeljskega para 5 generacij nazaj, kar je dragocena informacija.¹⁰

Katere segmente DNK pa si deliva testiranca med seboj, ugotovimo s podatki o ujemajočih segmentih, ki nosijo s seboj natančen zapis o lokaciji (nahajališču) v verigi DNK tega kromosoma. Iz teh podatkov lahko dobimo številčne zapise v preglednici, organizirano po številki kromosoma s podatki o začetni lokaciji, končni lokaciji, velikosti in številu snipov. Z brskalnikom po kromosomih primerjamo proučevani vzorec z več drugimi (one-to-many): več ko je testiranih potomcev, več predniške DNK lahko ponovno sestavimo.

Kartiranja ni mogoče izvesti v prvem kolenu (starši, otroci, sorojenci, tabela 1), Bettinger pa ga priporoča za testirane stare starše, strice/tete, bratrance/sestrične in tudi njihove otroke (tabela 2). Dovolj velike segmente, da zanesljivo pripišemo snipe skupnim prednikom, lahko pričakujemo do tretjega bratranca/sestrične (25cM), pri bolj oddaljenih sorodnikih pa gre mogoče tudi samo za ujemanje

zaradi istega porekla (IBS; 12 cM za 4C2R). Skrajni IBD ujemek je najmanj segment DNK v velikosti 0,5%, ki kaže na petega bratranca.

Kartiranje predniških linij bo dalo tudi bolj natančne prihodnje ujeme, saj bo sistem upošteval tudi vaše kartiranje, oziroma lahko z brskalnikom sami primerjate, ali se novi ujemek prekriva s katero od prepoznanih linij.

Gruče

Kartiranje pa vodi v skupne gruče ujemkov (pri MH jih imenujejo »AutoClusters«), novo orodje, ki grupira ujeme po predniških linijah, katerih verjetni potomci so, in jih prikaže na diagramu. Grupiranje sloni na predpostavki, da ima gruča skupnega prednika. Vsako podskupino pa lahko podrobneje proučimo po velikosti segmenta, ki se ujema, številu snipov, lokaciji na kromosomu in seveda po rodovniku, ki mu pripada. Kartiranje in grupiranje lahko skupaj identificirata ujeme kot sorodnike, če se le ujema v segmentih, velikih vsaj 20 cM. Manjši ujemi so lahko tudi koristni, če skupaj z velikimi sestavljajo dednino prednika, lahko pa so tudi samo zelo stare spremembe, ki kažejo na isto poreklo.

Načrt testiranja

Orodja, ki jih je Bettinger predstavil za urejanje ujemkov,¹¹ so na voljo tudi v drugih okoljih (FamilyTree DNA, GedMatch, DNA Painter). Pri vseh pa tudi velja pravilo, da si je treba pripraviti dober načrt te-

stiranja, da za vsako predniško linijo pokrijemo tudi genetsko sliko. Testiranje DNK je lahko drago, toda genetski dokazi o sorodstvu so postali sestavni del rodoslovnih raziskav, odkrijejo pa lahko tudi linije, ki jih nimamo dokumentiranih. Bettinger je v drugem prispevku podal nekaj napotkov, kako s pomočjo načrta DNK testiranja v začetku raziskave zmanjšate stroške in maksimirate rezultate. Poudaril je zlasti, da je treba najprej pristopiti k vertikalnemu testiranju: staršev, starih staršev, najstarejših sorodnikov pač, ki delijo več skupne DNK s proučevanimi predniki, kot mlajše. Potem pa sledijo horizontalne generacije: sorojenci, bratraneci in sestrične ter njihovi potomci. Rezultate vsakega testiranca pa je potrebno sproti obdelati: kartirati in združiti v gruče (grozde) predniških linij.

DNA Painter

Predavanje dr. Leah Larkin je podalo vpogled v uporabo sorodnih orodij za obdelavo DNK rezultatov, kar kaže na to, da je MH spretno posnel obstoječe znanje in ga vgradil v svoj sistem. Opozorila je predvsem na DNA Painter in sestavljanje kvot (Odds) ujemajoče DNK več testirancev, ki pride v poštev zlasti kadar nimamo rodovnika testirane osebe (npr. za posvojence). Tedaj uporabijo DNK ujeme in postavijo hipoteze o sorodstvu ciljnih osebe z njimi. S kartiranjem kromosomov, grupiranjem in teorijo družinske povezanosti nato preverjajo hipoteze.¹²

Pri taki obdelavi obstaja možnost zavajajočih rezultatov v primeru endogamije, ko pride do sklepanja zakonskih zvez pretežno znotraj rodbine ali znotraj odročne vaške skupine (>40 cM veliki segmenti kažejo na trojne bratrance). Kadar delamo s segmenti DNK, ki so med 30 in 40 cM, lahko izključimo endogamijo. Meni, da se segmentov manjših od 10 cM ne splača razi-

¹⁰ Bettinger: *Mapping Your DNA Matches*

¹¹ Bettinger: *Formulating a DNA Testing Plan*

¹² Larkin: *What Are the Odds?*

skovati (FT-DNA prikaže ujemke nad 5 cM, 7 cM ali 10 cM).

Potreben je rodovnik

Diahan Southard je v nadaljevanju na primeru pokazala, zakaj je koristno svoje DNK podatke dopolnjevali z genealoškimi raziskavami. Neznane sorodnike pa lahko začnemo identificirati tudi na podlagi njihove etnične sestave, ki se je glede na količino podatkov že precej izboljšala, in narodnosti ujemkov.¹³

Genetski svetovni splet

Rezultate analize velikih zbirk podatkov in strojnega učenja pri prepoznavanju genetskih skupin ljudi so pri MH uporabili za prepoznavanje populacij vsega sveta, ki so se v nekaj sto letih preselile iz svojega izvornega območja, a obdržala kulturo, jezik in poročanje znotraj skupine. Taksi so bili Nemci ob Vol-

gi in ob Črnem morju, za katere so ugotovili skupne označevalce z matičnim narodom. Podobna nemška skupina na slovenskem ozemlju bi bili Kočevski Nemci, ki so jih naselili na jugu Kranjske v 14. stoletju z danes avstrijske Koroške in Tirolske.

Pritegnili so nas rezultati odkritih označevalcev genetskih skupin 163 (Spodnja Bavarska), 299 (Severna Avstrija) in 754 (Južna Avstrija). Genetsko skupino Južne Avstrije so postavili na mejo s Slovenijo, na ozemlje katere so v zgodovini prihajali ljudje iz Avstrije in Bavarske, slovenski predniki pa so v preteklosti živeli tudi v teh severnejših deželah.¹⁴

Namesto zaključka

Tematske konference s področja rodoslovja so koristne za tkanje mednarodnih poznanstev, saj nikoli

ne vemo, kdaj bomo potrebovali rodoslovno pomoč na ozemlju drugih držav. V Amsterdamu so bila vsa znana imena iz Evrope, Amerike in Izraela, ki jih sicer poznamo samo z blogov in družbenih omrežij. Dajejo pa zlasti hiter vpogled v področja raziskovanja z ravno prav teorije, da se udeleženci tudi kaj naučijo in dobijo vpogled v novosti. Udeleženci pa dobijo tudi možnost neposrednega komuniciranja z razvijalci in raziskovalci, kar je bilo koristno tako za myHeritage kot za udeležence, ki so uporabniki njihovih storitev. Seveda se vseh konferenc ne da udeležiti v živo, a so pri večini na voljo tudi spletne objave prispevkov. Genetsko rodoslovje se razvija tako hitro, da je FamilyTree DNA po 14. konferenci marca letos v Houstonu napovedal 13. – 15. novembra 2020 že jubilejno, 15. mednarodno konferenco o genetski genealogiji.

¹³ Southard: *Genealogy Research*

¹⁴ Carmel: *The World Wide DNA Web*

Viri:

Vsa predavanja so objavljena na blogu: MyHeritage LIVE 2019 Lectures Now Online! <https://blog.myheritage.com/2019/09/myheritage-live-2019-lectures-now-online/>

- Bettinger: Formulating a DNA Testing Plan. Bettinger, Blaine: Formulating a DNA Testing Plan. MyHeritage Live conference, Amsterdam, 6.-8. sept. 2019
- Bettinger: Mapping Your DNA Matches. Bettinger, Blaine: Mapping Your DNA Matches on MyHeritage. MyHeritage Live conference, Amsterdam, 6.-8. sept. 2019
- Carmel: The World Wide DNA Web. Carmel, Alon Diament: The World Wide DNA Web. MyHeritage Live conference, Amsterdam, 6.-8. sept. 2019
- Erlich: MyHeritage DNA Health+Ancestry Test. Erlich, Yaniv: Introducing the MyHeritage DNA Health+Ancestry Test. MyHeritage Live conference, Amsterdam, 6.-8. sept. 2019
- Japhet: Keynote of MyHeritage Founder. Japhet, Gilad: Keynote, Scoop, Sneak peek. MyHeritage Live conference, Amsterdam, 6.-8. sept. 2019,
- Kaplanis in sod. Quantitative analysis. Kaplanis, J., A. Gordon, T. Shor, O. Weissbrod, D. Geiger, M. Wahl, M. Gershovits, B. Markus, M. Sheikh, M. Gymrek, G. Bhatia, D. G. MacArthur, A. L. Price, Y. Erlich. Quantitative analysis of population-scale family trees with millions of relatives. *Science* 13 Apr 2018: Vol. 360, Issue 6385, pp. 171-175; DOI: 10.1126/science.aam9309
- Larkin: What Are the Odds? Larkin, Leah: What Are the Odds? Getting the Most Out of AutoClusters, Theory of Family Relativity™, and DNA Matches. MyHeritage Live conference, Amsterdam, 6.-8. sept. 2019
- Lerner: What's New ...? Lerner, Maya: What's New at MyHeritage? MyHeritage Live conference, Amsterdam, 6.-8. sept. 2019;
- Snir: Using the Theory of Family Relativity™. Snir, Ran: Using the Theory of Family Relativity™ to Research Your DNA Matches. MyHeritage Live conference, Amsterdam, 6.-8. sept. 2019
- Snir: What Exactly is a Centimorgan? Snir, Ran: What Exactly is a Centimorgan? An Introduction to the Science of DNA Testing. MyHeritage Live conference, Amsterdam, 6.-8. sept. 2010
- Southard: Genealogy Research. Southard, Diahan: Why You Should Complement Your DNA Data with Genealogy Research. MyHeritage Live conference, Amsterdam, 6.-8. sept. 2019. <https://www.yourdnaguide.com/>
- Southard: Science for the non-Scientist. Southard, Diahan: Science for the non-Scientist: How Does MyHeritage Produce their DNA Results? MyHeritage Live conference, Amsterdam, 6.-8. sept. 2019

Z RootsTech konference

Lidija Sambunjak
Center za družinsko zgodovino Zagreb

V Salt Lake Cityju (ZDA) vsakega februarja poteka konferenca RootsTech – rodoslovna konferenca, ki združuje ljubiteljeje rodoslovja, profesionalce ter največja tehnološka podjetja s področja rodoslovja, genetike in računalništva.

Konferenco s pomočjo sponzorjev iz sveta arhivistike in raziskovanja družinske zgodovine organizira Family Search International, ki je skupaj z Ancestry.com trenutno vodeča medmrežna platforma. Family Search International nudi svojim obiskovalcem brezplačna orodja za raziskovanje, imetnikom in skrbnikom arhivskega materiala pa ugodne ali brezplačne načine ohranjanja dokumentacije.

Ta, danes največja rodoslovna konferenca na svetu, je bila prvič organizirana leta 2011, ko jo je obiskalo približno 3.000 ljudi. V zadnjih osmih letih pa se je število obiskovalcev povečalo na 25.000 do 30.000 ljudi.

Ko sem se leta 2006 udeležila svoje prve rodoslovne konference na univerzi Brigham Young v ameriški zvezni državi Utah, ki je predhodnica današnjega RootsTecha, je bilo obiskovalcev okoli 2.500 in že to se mi je zdela velika številka. V zadnjih časih pa številka še raste, saj

konferenčni center Salt Palace, ki se nahaja v samem središču mesta Salt Lake, postaja vse bolj priljubljena destinacija rodoslovcev s celega sveta.

Letos je na konferenci sodelovalo več kot 20.000 obiskovalcev, s tem da je samo na zadnjem dnevu odprtja, ki je brezplačen za vse obiskovalce, sodelovalo še dodatnih 23.000 ljudi.

V štirih dneh konference smo lahko izbirali med več kot 300 predavanji različnih tematik – od genetike do raziskovanja za začetnike, branja različnih pisav in ohranjanja slik, napredkov iz sveta tehnologije in rodoslovnih programov ter vse do specifičnih predavanj vezanih za določene države ali verske skupine.

Več kot štirideset najbolj obiskanih predavanj pa je tudi posnetih in si jih danes lahko ogledate na uradnih spletnih straneh portala Rootstech.

Najzanimivejša stvar pa je

morda njihov sejem oziroma Expo Hall, kjer razstavljalci z vsega sveta predstavljajo svoje izdelke, storitve in napredno tehnologijo. Tam lahko po znižanih cenah kupite rodoslovne programe, vzorce za analizo DNK, knjige, storitve, članarine in še marsikaj. Zastonj si lahko ogledate premium predavanja, se na štiri oči pogovorite z glavnimi profesionalnimi raziskovalci z vsega sveta ali pa se samo sprehodite med stotinami različnih stojnic, zakupljenih tako s strani podjetij kot tudi različnih rodoslovnih združenj.

Konferenca RootsTech je zagotovo eden od tistih dogodkov, ki bi jih moral vsak rodoslovni entuziast doživeti vsaj enkrat. Čeprav boste domov odšli utrujeni in bolečih nog, boste hkrati odšli tudi polni novega znanja in elana ter s polnimi žepi slanih karamel, ki jim v »dolini Slanega jezera« res ne morete pobegniti.

<https://www.rootstech.org/>

Rodoslovna delavnica v Clevelandu: Slovence po svetu povezuje tudi DNK

Vlasta Knapič (SRD)
Peter Hawlina (SRD)
Mary Lou Voelk Deyak (SUA)

Nacionalna konvencija Slovenske zveze Amerike (SUA: Slovenian Union of America) se je odvijala z nekaj sto udeleženci od 13. do 16. junija, pričela pa se je z dobro obiskano delavnico »Slovenska DNK«, ki jo je 13. junija 2019 izvedlo Slovensko rodoslovno društvo. V času pred konvencijo in po njej so bili vzpostavljeni stiki tudi z drugimi organizacijami, ki delujejo v Clevelandu: SGSI – Slovenian Genealogy Society International, KSKJ in SNPJ – Slovenska narodna podpora jednota. Nosilna tema pogovorov je bila raba genetskega rodoslovja v odkrivanju osebne in družinske zgodovine ter povezovanje z izglabljenimi sorodniki.

Pričujoč zapis služi tudi kot poročilo s konvencije Slovenske zveze Amerike sofinancerjem. Slovenskemu rodoslovnemu društvu (SRD) ga je v imenu obeh udeležencev podala 3. septembra 2019 na srečanju društva Vlasta Knapič. Konvencije v Clevelandu (Ohio) sta se junija 2019 udeležila skupaj s Petrom Hawlino.

Vzpostavitev sodelovanja

Udeležba Slovenskega rodoslovnega društva (SRD) je bila mogoča na podlagi odobritve sofinanciranja projektne prijave Uradu Vlade Republike Slovenije za Slovence v zamejstvu in po svetu, da bi izvedli delovni obisk dveh članov upravnega odbora SRD v Združenih drža-

vah Amerike. Namen obiska je bil, da bi z različnimi organizacijami ameriških Slovencev dorekli sodelovanje pri dolgoročnejših aktiv-

nostih povezovanja Američanov slovenskega porekla z matičnim narodom in med seboj. Pri tem pa bi bila rdeča nit aktivnosti klasič-

Poročilo o udeležbi na letnem zborovanju Ameriške slovenske zveze Slovenian Union of America (SUA) združuje tiste potomce nekdanjih slovenskih izseljencev v ZDA, ki vzdržujejo zavest o svojem slovenskem poreklu.

V programu njihovih prireditev je vsakoletno srečanje. Za leto 2019 je bilo sklicano od 13. do 16. junija v Clevelandu. Letos sta bili kot osrednji temi v program uvrščeni rodoslovje in genetika in sva bila za predstavitev teh dveh področij povabljeni Vlasta Knapič in jaz (P. Hawlina).

Vsak od naju je imel za svoj referat dokaj skromno odmerjen čas, zato pa sva bila oba praktično vse dni dokaj zaposlena z razgovori s posamezniki, ki so rabili pomoč pri konkretnih zasebnih raziskavah. V teh dneh sva skušala kolikor mogoče razširiti svoje poznavanje slovenskega izseljenstva v ZDA.

*Peter Hawlina,
do marca 2019 predsednik Slovenskega rodoslovnega društva*

no in genetsko rodoslovje, ki sta se izkazala kot učinkoviti sredstva za spodbujanje dejavnosti Slovencev po svetu in njihovo povezovanje z Republiko Slovenijo.

Rodoslovna delavnica

Delavnica o genetskem rodoslovju je bila predvidena kot stranski dogodek na SUA nacionalni konvenciji 13. junija 2019 v Clevelandu. Zaprošeno je bilo sofinanciranje stroškov poti in bivanja ter materialnih stroškov za predstavitev sodelovanja v kratkoročnem obdobju do leta 2021. Čeprav je bila odobrena le tretjina zaprosenih sredstev (1200 EUR), smo se odločili program izvesti v sodelovanju z gostiteljem, ki je kril stroške bivanja, SRD pa je pokrilo razliko v ceni za letalske karte (289,45 EUR). Stroške tiskovin in promocijskega materiala (260 EUR) ter ostale stroške potovanja sta pokrila udeleženca sama (brez dnevnice).

Peter Hawlina je v uvodnem predavanju poudaril pomen iskanja dokumentov in uradnih virov, saj je za odkritje matične družine prednikov in morebitnih sorodnikov, ki še živijo, potrebno klasično rodoslovno delo, ki je v Sloveniji še toliko bolj zahtevno, ker zgodovinski matični viri niso spletno dostopni. Predstavil je osnovne popisne liste SRD za rodovnik in popis družine, ki so za začetnike v rodoslovju velikega pomena, da znajo pravilno organizirati pridobljene podatke. Obrazec rodovnika je preveden v angleščino objavljen tudi v jesenski številki Zarje.¹

Predavanje Vlaste Knapič je predstavilo možnosti analize dednine, ki postaja v svetu in pri nas vse bolj dostopna in uporabna. Najbolj popularno je testiranje avtosomalne DNK (atDNA), s pomočjo katere lahko v velikih svetovnih zbirkah podatkov najdemo bližnje sorodnike, oddaljene do petega ali šestega kolena, za katere morda sploh ne vemo ali pa ne najdemo doku-

Peter Hawlina:

S SUA sem imel občasne stike po e-pošti. Osebno sem se s takratno predsednico Marie Prislund srečal maja leta 2009, ko je bila s skupino na obisku v Sloveniji. Sprejel sem jih v Škofji Loki in na svojem domu v Lipici. Aprila 2013 sem novo predsednico SUA Marie Lou Voelk povabil, da svojo dejavnost predstavi na srečanju SRD v Ljubljani.

Ti stiki so bili kratki. S potomci slovenskih izseljencev v ZDA sem jih imel neprimerno več izven te organizacije. Največ stikov je bilo z Mednarodnim slovenskim rodoslovnim društvom ([»https://www.sgsii.com/«](https://www.sgsii.com/) Slovenian Genealogy Society International) še veliko več pa je bilo stikov s posamezniki, ki za ti dve organizaciji sploh niso vedeli. Zato trdim, da je rodoslovje tista sila, ki potomce nekdanjih Slovencev najmočneje spodbuja k navezovanju stikov z današnjo Slovenijo, saj je med njimi mnogo tistih, ki so verjeli, da so bili njihovi predniki Avstrijci.

Prvi najvidnejši dokaz za to trditev so bili organizirani skupinski obiski Američanov v Sloveniji. Druga in tretja generacija nekdanjih slovenskih izseljencev je v organizaciji SGSI in SRD vsakih nekaj let v skupini po 50 in več udeležencev za deset dni prihajala v Slovenijo. Njihov glavni namen je bilo raziskovanje rodovnika, obiskovanje rojstnih krajev svojih prednikov in srečevanje s sorodniki.

Drugi prepričljiv dokaz o pomenu rodoslovja za slovensko-ameriške stike so bili naši obiski v ZDA. Sam sem bil šestkrat v ZDA, zadnjič letos na omenjeni konvenciji SUA. Te stike uvrščam v društveno dejavnost SGSI in SRD. Izven teh organiziranih dogodkov pa je bilo še mnogo več osebnih, z rodoslovjem pogojenih obiskov. Znani so primeri ponovljenega, skoraj vsakoletnega obiskovanja.

Tu sem se zadržal pri omembi najvidnejših organiziranih dejavnosti. Vse to pa je drobec v primerjavi s tistimi, ki se dogajajo dnevno in potekajo največ po izmenjavi pošte, danes največ elektronske.

Rezultat te dejavnosti so rastoče referenčne zbirke rodoslovnih podatkov, rodovniki, publikacije in razstave.

V zadnjih letih je močno naraslo z rodoslovjem najtesneje povezano področje genetike. Tudi v tem SRD in Slovenija ne zaostaja in prav to zanimanje je povzročilo naše letošnjo aktivno sodelovanje na konvenciji SUA v Clevelandu.

mentov. Na prvi pogled zahtevno znanstveno področje postane z obravnavo v specializirani skupini razumljivo povprečnemu človeku, ki spozna, da je genetsko rodoslovje orodje za odkrivanje korenin in povezovanje generacij. Slušateljem je bilo razdeljenih vseh 200 pristopnic za genetsko rodoslovje, 20 pa so jih vrnilo izpolnjene in podpisane že ob koncu delavnice.

Slovenski DNK bazen

Sama projektna zasnova z delovnim naslovom »Slovenski DNK bazen/Slovenian DNA Pool« sledi izraženemu zanimanju Slovenske zveze Amerike in Slovenskega rodoslovnega društva, da bi z združenjem rezultatov testiranja DNK zainteresiranih posameznikov v rodoslovne namene podatke orga-

nizirano zbrali in s pomočjo SRD rodoslovcev tudi odkrili sorodnike darovalca in njihov geografski izvor. V ta namen je bila vzpostavljena posebna spletna stran v angleščini, saj večina izseljencev ne govori več slovensko.²

Ker projekt nima v ozadju nobene vira financiranja, se tudi ne razvija po načrtih, saj je vse delo opravljeno ljubiteljsko. Kljub temu so tisti, ki najdejo pot do spletne strani in se želijo pridružiti s svojimi vzorci slovenskemu genetskemu rodoslovju, redno servisirani. Posebne promocije in oglaševanja na družbenih omrežjih pa SRD ne izvaja.

K sodelovanju so bile sicer povabljene tudi druge slovenske organizacije, a so se do sedaj odzvali le posamezniki iz njih. SGSI bi še

¹ SUA National Convention.

² <https://dna-slovenia.com/>

posebej radi videli kot projektne partnerja, saj so v sodelovanju s SNPJ oblikovali FTDNA projektno skupino za Američane slovenskega porekla z imenom Slovenia, ki ga sedaj SRD ne more uporabiti. Že drugo leto tečejo razgovori, da bi združili skupini 'Slovenia' in 'Slovenian origin', a rezultatov še ni.

SUA kot gostitelj

Brez entuziazma in zagnanosti predsednice SUA, Mary Lou V. Deyak, rodoslovne delavnice v Clevelandu ne bi bilo. Pravi, da je načrtovanje konvencije potekalo dve leti, zadnjih šest mesecev je bilo intenzivno. Do Clevelanda sta s soprogom opravila 2000 kilometrov dolgo vožnjo, nato pa bila pet celih dni v pogonu na konvenciji. Izkazala se je kot suverena in vedno dostopna predsednica.

Našla je način, kako zapreti finančno konstrukcijo celotne konvencije in ji kot atraktivno temo dodati delavnico. V imenu SUA je tudi povabila posebne goste konvencije, vključno z udeležencema iz SRD. To uradno vabilo je bilo potrebno tudi priložiti projektni prijavi na razpis Urada, skupaj s podpisano izjavo SRD, da kot prosilec deluje na področju povezovanja in skrbi za Slovence po svetu. Udeležba na 28. konvenciji SUA je bila odlična priložnost za spoznavanje delovanja in povezovanja ameriških Slovencev. V času, ko so zasedali delovni organi zveze, so potekali stranski dogodki, kot so razstave in degustacije ter neformalni pogovori o sodelovanju. Program, namenjen spoznavanju zgodovine razvoja slovenske glasbe v Ameriki od leta 1900 dalje, je prinesel vpogled v nekatera znana imena, za katera bi v prihodnje kazalo raziskati družinsko zgodovino. Lokalna SUA podružnica je odlično organizirala dogodke na konvenciji kot tudi spremljevalni program z ogledom Clevelanda in dveh muzejev. Kosila in večerje so bile s pridihom slovenske kuhinje, pogrinjki vedno popestrjeni s slovenskimi ok-

Že nekaj let sem tuhtala, kako začeti zagonski DNK projekt med SUA in državo Slovenijo. Spodbuda je prišla za božič leta 2018. Naš sin John je tako za božič podaril komplete Ancestry DNA soprogu in meni. Ko so se rezultati Genejeve DNK vrnili z velikim presenečenjem, sem se odločila, da je čas, da se obrnem na Slovenian Genealogy Society International v Clevelandu. Priporočili so mi Vlasto Knapič in Petra Hawlino iz Slovenskega rodoslovnega društva v Ljubljani. Vlasta in Peter sta imela zame pomembne besede: »To je ključni čas v zgodovini; od množičnega priseljevanja okoli leta 1900 je minilo pet do šest generacij.«

S prihajajočo konvencijo junija 2019 je bil primeren čas, da v Ameriko povabimo Vlasto Knapič in Petra Hawlino. Pripadniki SUA želijo vedeti za svoje prednike!

Še niste naredili DNK testa? Prosim, dajte... morda boste prijetno presenečeni!

To je to.

Mary Lou V. Deyak,
SUA National President

raski. Na festivalu potic so podelili nagrado zmagovalcem. Dogodke je spremljalo obilo slovenske glasbe in plesa, tako izseljenskih društev kot udeležencev konvencije. Razstava slikarja in kiparja Jožeta Vodlana, ki je ob tej priložnosti zvezi podaril sliko Marije Pomagaj, je skupaj

prireditvijo so se člani SUA, gostje in drugi udeleženci lahko vključili v številne dejavnosti, ki so se nanašale na slovenski jezik, glasbo, kuhinjo in obrt. Uživali so lahko tudi v razstavi tradicionalnih slovenskih noš iz različnih regij države, spoznali čebelarstvo, se udeležili tekmova-

Na slavnostni večerji se je vsako omizje imenovalo po slovenskem mestu. Na sliki je protokolarni del omizja »Ljubljana«, kjer vsa sedela tudi gosta iz SRD; na sliki (z desne): veleposlanik Republike Slovenije v ZDA Stanislav Vidovič in žena Liljana sta prišla iz Washingtona, Gene Voelk, Mary Lou Voelk Deyak, predsednica SUA, Monika Rode in dr. Andrej Rode, generalni konzul v ZDA s sedežem v Clevelandu, ki je v juniju 2019 ravno zaključeval svoj mandat.

z zgodovinsko razstavo o slovenskih kmetih, rudarjih in beguncih v Minnesoti zaokročila kulturno dogajanje.

Tudi predhodna nacionalna konvencija, ki je bila leta 2015 v Chicagu (Naperville Marriott in Slovenski katoliški center v Lemontu), je bila bogata. Med štiridnevno

nja v izdelavi orehove potice, kupili slovenske izdelke, se udeležili predstave lipiških konj, se udeležili puka plesa polke in slovenske maše v Lemontu.

Naslednja nacionalna konvencija SUA bo leta 2023 v Pueblu (Kolorado). Župan Puebla, Nick Gradišar je slovenskega porekla...

Foto: Vlasta Knapič

Glasi Zarja

Zarja je pričela izhajati leta 1929. Revija je bila učno orodje, ki je Slovenke usmerjalo v novo družbo. Do letošnjega leta, ko je Zarja praznovala 90 let obstoja, se je pojavljala kot močan glas, ki je ohranjal stike med Slovenci po celotni Ameriki. Vsa leta je neprekinjeno izhajala. Šestkrat letno izhaja tudi sedaj, ko je mlajša generacija postala mešanica več dediščin. Večine slovenskih sosesk ni več, prav tako ne slovenskih cerkva in ne kulturnih domov. Zarja pa je znova pokazala svojo moč, kot informativno orodje, ki medgeneracijsko spodbuja slovensko kulturo, tradicijo in znanje med svojimi člani, moškimi in ženskami. Zarjo bere več kot 2.500 slovensko-ameriških družin.

NUK hrani revijo Zarja od letnika 1930 dalje. Posamezne številke so sedaj digitalizirane. Še leta 2003 je na naslovnici nosila zapis kot uradno glasilo Slovenske ženske zveze. Namen glasila Zarja, ki ga je ustanovila Slovenska ženska zveza v ZDA, je bil enakopravno uveljavljanje stališč žensk, širjenje izobrazbe, enotnosti in sloge med Slovenkami, razkropljenimi po ZDA. Zarja je sprva izhajala v slovenščini, od 1935 pa so začeli uvajati angleške strani. Glasilo v glavnem objavlja poročila o delu državnih društev vključenih v zvezo, spodbuja k ohranjanju slovenske etnične dediščine in poroča o pomembnih dogodkih v Sloveniji.³ To praktično počne še sedaj.

Na večerni slovesnosti ob 90. letnici Zarje sta dobili priznanji njena urednica Bonnie Prokup in oblikovalka Debbie Pohar. Prva literarna nagrada SUA pa je bila podeljena psihologinji, glasbenici in pisateljici Blair Kilpatrick iz Kalifornije, ki je napisala uvodno poglavje za knjigo Potica Tales, ki nastaja v okviru SUA. Blair, ki je po mami Slovenka, se je od nje naučila peči potico. Piše tudi blog: Slovenian Roots Quest Blog.⁴

³ NUK, Zarja

⁴ <https://slovenianroots.blogspot.com>

SUA kot organizacija

SUA - zdaj Slovenska zveza Amerike - je bila ustanovljena kot Slovenska ženska zveza v Chicagu 19. decembra 1926. Njena prva predsednica je bila Marie Prislán, ki se je v družbi udeleževala s temami o izzivih »Ameriške Slovenke«. S tem je šla v korak s časom, ko so v ZDA nastajale organizacije, ki so organizirale forume za ženske, na katerih so razpravljali o enakih pravicah v družbi.

Ameriške ženske so dobile volilno pravico 1920. leta, a to še ni pomenilo, da je bil boj za pravice žensk

Peter Hawlina med predavanjem na SUA konvenciji

končan. Slovenke pa so potrebovale organizacijo, ki bi služila kot odprt forum za vse ženske slovenskega rodu, ki so prihajale v ZDA, kjer so lahko svobodno izrazile svoje mnenje in se hkrati učile pravil družbe od Slovenk, ki so že živele tu. Danes ima Slovenska zveza Amerike več kot 4.300 članov, ki jih združuje zanimanje za slovensko dediščino, običaje, kulturo in drugo, povezano s Slovenijo.

Zvezo že nekaj mandatov vodi Mary Lou Voelk Deyak, ki vodi tudi Heritage Museum v Jolietu (Illinois). Na 28. konvenciji je bila ponovno izvoljena za štiriletno obdobje, skupaj s tremi podpredsedniki: George Plautz (trženje in zbiranje sredstev), Richard Grill (glavni urad) in Mary Glaize (sekretarka, ki

ureja tudi SUA Facebook stran).

Prihodnje sodelovanje

Po letošnji konvenciji so se vzpostavili še tesnejši stiki z ameriški Slovenci, zlasti tistimi, ki se povezujejo in aktivno sodelujejo v SUA in SGSI. Povezani smo preko elektronske pošte, DNK projektnih strani in družbenih omrežij, pa tudi z obiski.

Septembra 2019 je bila v Sloveniji na obisku skupina Slovencev, ki so iskali svoje korenine v organizaciji SGSI. Na uvodni konferenci v Piranu je podpredsednica SRD Jasmina

Stanojević tudi tem udeležencem predstavila projekte SRD, razložila prednosti genetskega rodoslovja in zbudila zanimanje za sodelovanje. Peter Hawlina je poskrbel za razstavo rodovnikov v času njihovega obiska, ki jo je otvoril predsednik SRD Matej Hohkraut. SGSI organizira redne obiske za svoje člane v Sloveniji. V prihodnjem letu pridejo od 16. do 26. septembra 2020 organizirano raziskovat Ptuj, Maribor in Ljubljano.

člani SUA pa načrtujejo svoj obisk v Sloveniji od 27. maja do 6. junija 2020. Poleg ogleda Slovenije od Bleda do Goriških brd in Portoroža, Idrije, Bele Krajine in Ljubljane se bo našel čas tudi za nekaj rodoslovnih vložkov.

V letu 2021 pa neumorna Mary

Lou V. Deyak načrtuje praznovanje 95-letnice ustanovitve Slovenske zveze Amerike v Sloveniji, med drugim v kraju porekla ustanoviteljice Marie Prislán. Poleg državnih ustanov se pri vseh obiskih ameriških Slovencev v domovini vključuje tudi Slovensko rodoslovno društvo. Že za gostovanje ameriških Slo-

vencev v letu 2020 načrtujemo podporo pri turistično-kulturnem udejstvovanju, vključno pri iskanju zgodovinskih podatkov o prednikih v Sloveniji. V načrtu je priprava razstave rodovnikov, ki bi bila tematsko naravnana na znane Slovence, ki so delovali v izseljenstvu, in rodoslovni priročnik za začetnike

v angleškem jeziku za raziskave v Sloveniji. To nadaljevanje sodelovanja in povezovanja Američanov slovenskega porekla z matičnim narodom in med seboj na podlagi klasičnega in genetskega rodoslovja se kaže kot učinkovito sredstvo za spodbujanje dejavnosti Slovencev, ki živijo po svetu.

Na kratko še nekoliko več o udeležbi na omenjeni konvenciji v Clevelandu.

S kolegico Vlasto Knapič sva odpotovala v torek 11. 6. iz Zagreba preko Toronta v Cleveland.

V sredo, 12. junija je prišla po naju Rose Marie Jisa, dolgoletna predsednica SGSI in zdajšnja voditeljica clevelandskega rodoslovnega centra. Razkazala nama je Slovenski dom, knjižnico in arhiv. Obiskali smo obe glavni slovenski cerkvi in župnišči. Ogledali smo si matične knjige. Zvečer smo se v slovenskem domu udeležila sestanka najmočnejše ameriške slovenske rodoslovne skupine, kjer svojo dejavnost predstavi George Plautz - eden najvidnejših raziskovalcev svojega in mnogih drugih belokranjskih rodovnikov.

V četrtek sva imela po programu SUA s kolegico Vlasto vsak svojo prezentacijo. Ne vem več, kaj sem povedal. Malo od vsega tistega, kar bi poslušalce še lahko zanimalo. Čas je bil kratko odmerjen. V uvodu sem povedal, da v Sloveniji sledimo ameriškim zgledom tako v rodoslovju, kot v genetiki. ZDA so daleč pred nami, midva lahko poveva nekaj več o tem, kaj na obeh področjih lahko naredimo združeni.

Ostanek dneva in vse dni do konca so močno zapolnili razgovori s posamezniki z obravnavanjem njihovih rodoslovnih situacij. V hotelu so me obiskovali tudi nekateri rodoslovci, ki niso bili člani SUA in niso bili udeleženci na zborovanju. Ena od njih je zaradi tega prišla iz Kalifornije in nekdo drug iz Chicaga in tretji iz Kanade.

V petek je bil organiziran ogled muzejev The Museum of Divine Statues in Polka Hall of Fame. Večer je bil posvečen 90-letnici izhajanja časopisa Zarja.

V soboto zvečer sta se banketa udeležila slovenska diplomatska predstavnika Stanislav Vidovič in Andrej Rode z ženama. V kulturnem nastopu je sodelovala folklorna skupina Kres.

V nedeljo naju je Rose Marie peljala najprej k slovenski maši na Pristavi ob obletnici poboja domobrancev. Tam sem srečal nekaj drugih starih znancev, kot je Tom Kastelec in družina Edija Gobca. Popoldne smo šli še na eno od podružnic SNPJ. S tem sem dobil nekaj več vpogleda na razliko med skupino črnih in rdečih. Glede rodoslovja in genetike pa med njimi ni razlike.

Ponedeljek je bil nekoliko bolj prost dan. Obiskali sta me dve daljni sorodnici. Sorodstvo smo odkrili zaradi genetskih izvidov. Še mnogo daljše je sorodstvo s parom Podominick (amerikanizirana verzija priimka Podobnik), ki sta naju povabila na večerjo.

V torek dopoldne sva poletela proti Torontu. Pred poletom v Zagreb je bilo v Torontu še dovolj časa, da sem obiskal tam živečega nekdanjega kolega pri Intertrade-IBM.

Za finančno podporo smo v imenu SRD zaprosili Urad Republike Slovenije za Slovence v zamejstvu in po svetu. Odobrena sredstva niso zadostovala niti za dve povratni letalski vozovnici. Najprej sem predlagal kolegici Vlasti, da se zborovanja udeleži sama, pa me je pregovorila, da bova vse ostalo krila sama. Vsa druga moja potovanja v ZDA in povsod drugod sem vedno v celoti kril sam.

Zapisal na Silbi, 20. avgusta 2019

Peter Hawlina

Viri in literatura:

- Urad Vlade Republike Slovenije za Slovence v zamejstvu in po svetu. Javni razpis za razpisno področje B v letu 2019: finančna podpora Slovincem po svetu projektu 'Udeležba na konvenciji Slovenske zveze v Ameriki s predstavitvijo zbirke Slovenska DNK'. November 2018, Uradni list Republike Slovenije
- SUA National Convention. Slovenian Union of America, Inc. The State of the Union. 28th SUA National Convention. Zarja | The Dawn, Volume 91, Issue 3, Fall 2019, p. 1-7.
- SUA Slovenia 2020. Slovenian Union of America, Inc. Join the SUA May 27- June 6, 2020, Slovenia 2020. 28th SUA National Convention. Zarja | The Dawn, Volume 91, Issue 3, Fall 2019, p. 31-32.
- NUK, Zarja. Zarja: uradno glasilo Slovenske ženske zveze | The Dawn = official publication of the Slovenian Women's Union of America. Zarja (2003), letnik 75, številka 4. URN:NBN:SI:DOC-VBIRSFXL from <http://www.dlib.si>

Vzorčna rodbinska kronika: dve knjigi o rodbini Tuma

Tino Mamić

Rodbinskih kronik je v zadnjih letih vse več. A le redke so obsežne in temeljite. In le tu in tam ima kaka kronika čast, da jo izda založba. Največkrat založbe le pomagajo in izdajo knjigo tako, da stroške tiska krije – avtor. Zaradi takih razmer je knjiga, oziroma, sta dve knjigi o rodbini Tuma, že na meji čudeža. O čem takim lahko večina rodoslovcev samo sanja.

Take sanje pa so se uresničile Matiju Tumi, avtorju obeh knjig.

Že pred leti je v samozaložbi izdal Kroniko rodbine Tuma. Knjiga je naletela na izjemen odmev, zato je njena predelana in dopolnjena izdaja bila ponovno natisnjena. Sanje je uresničila založba, kakopak, Sanje. Knjiga pod imenom Zgodbe rodbine Tuma. V usnje odete temno

rdeče platnice so tudi sanje mnogih rodoslovcev, ki dobro poznajo tisti poseben občutek, ko odpreš tri stoletja staro matično knjigo, vezano v usnje.

Matija Tuma je doktor strojništva z lepo kariero v industriji in na univerzi. A človek, ki je vodil dela za postavitev jedrske elektrarne na Švedskem in bil dekan strojne fakultete ljubljanske univerze, se je po upokojitvi zakopal v – arhive. Odgovoriti si je namreč skušal na vprašanje, ki si ga je zastavil kot izseljenec. »Če živiš v tujini, če si izkoreninjen iz svoje zemlje in so očen z drugačnimi usodami, ti na misel prihajajo tudi stvari, o katerih bivajoč v rojstnem gnezdu sploh ne razmišljaš,« se začne uvod v kroniko. Osnovno vprašanje pa je: »Od

kod?« Na to vprašanje avtor odgovori podrobno, jasno in argumentirano. Čeprav knjiga ne bo tako zelo zanimiva za ljudi, ki niso sorodniki omenjene rodbine, pa bi jo veljalo vsakomur vzeti v roko. Posebej rodoslovcem. Gre namreč za dovršen, vzorčen primer, kako lahko nastane odlična rodbinska kronika.

Druga knjiga Matija Tume ima skromen naslov *Moje življenje*. Gre za spomine, avtobiografijo. Tu v strojniku Tumi najdemo družboslovca, humanista in zoon-politikona, ki ima čut za lepo v slovenščini. Zanimivo niza dogodke iz svojega življenja, ki zaradi nenavadnosti in zanimivih dogodkov postane prava zgodba. O marsikateri manj zanimivi življenjski zgodbi so že posneli film.

Janez Toplišek: Rodoslovje

sprašuje:
Vlasta Knapič

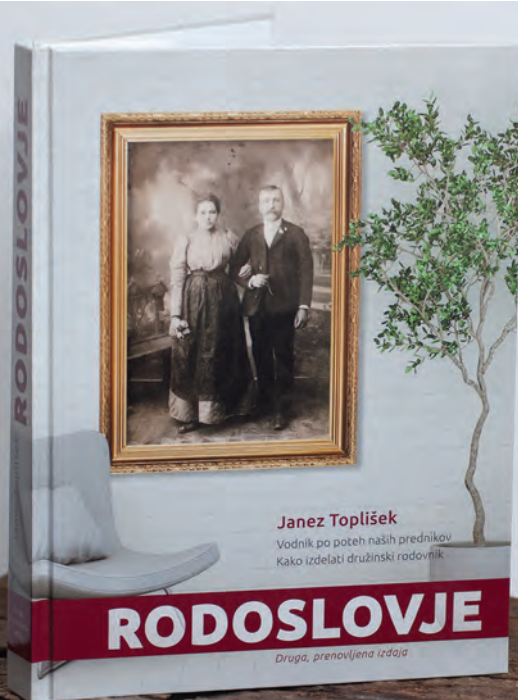

Foto: Ana Tia Hohkraut

Mag. Janez Toplišek je na srečanju Slovenskega rodoslovnega društva oktobra 2018 predstavil svojo drugo, prenovljeno izdajo knjige RODOSLOVJE. Njegova druga predstavitev je bila v okviru aktivnosti društva načrtovana februarja 2019 v sodelovanju z medgeneracijskim programom Simbioza, a je naše elektronsko povabilo z dne 16. januarja 2019 ostalo brez odgovora, saj je Janezu usodno zastalo srce. Objavljamo njegov zadnji intervju.

Priročnik bo v pomoč tako začetniku, ki se spoznava s tehnikami raziskovanja družinske zgodovine, kot izkušenim rodoslovcem, saj celovito predstavlja vire, literaturo in orodja, ki jih rodoslovci uporabljajo za sestavljanje rodomnikov in rodbinski opis. Knjiga, ki je s 461 stranmi za 100 strani obsežnejša od prve izdaje, je v prosti prodaji.

Mag. Toplišek, izšla je vaša prenovljena izdaja knjige Rodoslovje. Prvi istoimenski priročnik ste izdali leta 2004. Najbrž je pošel, saj je postal nepogrešljiv za vse, ki se lotevajo raziskovanja prednikov. Katera področja pokriva?

Sistematika druge izdaje knjige je podobna prvi. Približno polovico vsebine zajema opis virov za rodoslovje. Druga poglavja opisujejo metode dela: rodoslovje z računalnikom in internetom, kako izdelamo rodovne prikaze, genetsko rodoslovje, stične vede v pomoč rodoslovcu, nasvete za pisanje dru-

žinske kronike, kako organizirati srečanje sorodnikov, razširjeno je poglavje o etičnih in pravnih vidikih rodoslovja (npr., ali je rodomnik avtorsko delo).

Katera poglavja ste morali po 15 letih najbolj posodobiti?

Predvsem je treba omeniti tri povsem nova poglavja:

- razni cerkveni viri,
- staro časopisje,
- plemiško rodoslovje.

V poglavju o raznih cerkvenih virih so prikazani manj znani viri, kot so štolninski zapisnik, birmanska knjiga, bratovščinske knjige, knjiga najemnikov cerkvenih sedežev, oznanilna knjiga in mašne ustanove. Stari časopisi so izjemen vir ne samo za neposredno rodoslovne podatke, temveč tudi za opisovanje dogajanja in vzdušja v preteklih dvesto letih. Tako slovenski kot tudi nemški (avstrijski) časopisi so dostopni kar po internetu. V njih poiščemo priimek prednika ali kakega drugega sorod-

nika in zanesljivo bomo presenečeni nad tistim, kar bomo našli. Med stare »časopise« knjiga uvršča tudi stare uradne liste, ki so prav tako dostopni v digitalizirani obliki; tudi v njih so številni rodoslovno zanimivi podatki. Plemiško rodoslovje je bilo pri nas dolgo zanemarjena tema, ki je iz raznih razlogov zanimiva tudi za današnjega rodoslovca.

Vso drugo snov knjige je bilo treba posodobiti in dopolniti z novimi spoznanji, ki so se nabrala v 15 letih od izida prve knjige. Najbolj seveda poglavje o genetskem rodoslovju, ki ga je bilo treba napisati skoraj povsem na novo.

V prvi izdaji knjige ste poudarili, da je rodoslovje več kot ljubiteljstvo. Vendarle se le malo zgodovinarjev ukvarja z genealogijo in z njo le malo rodoslovcov profesionalno. Kaj menite, da je temu vzrok?

Za zgodovinarje je genealogija možna veda. Za poklicno ukvarja-

nje z rodoslovjem pa ima Slovenija premalo prebivalcev. Zato se z raziskavami po naročilu lahko ukvarjajo le redki, ki imajo sicer zagotovljene druge dohodke.

Kaj je glavni dosežek rodoslovnega raziskovanja? Je to rodovnik prednikov, ki sega čim dlje v preteklost? Ali je pomembno opisati tudi lokalno zgodovino, tedanjo kulturo in običaje? Je pomembno povedati zgodbo?

Vse je odvisno od motiva in želja samega rodoslovca. Vsekakor je rodoslovni prikaz (grafični) osnoven rezultat rodoslovčevega dela. Večina pa to nadgradi z družinsko kroniko, ki je vrh rodoslovčevega dela. Z opisom posameznikov, družin ali morda cele vasi rodoslovec prispeva k ohranjanju tradicije naroda. In kot je dejal neki pameten mož: tradicija ni čaščenje pepela, temveč ohranjanje ognja. Ni pomembno, ali gre za zabavno zgodbo ali dokumentarni zapis, vsako tako domoznansko delo je nadvse dragoceno.

Že prva izdaja ima podnaslov: Genealogija kot znanost in hobi. Kako pomembno je, da se raziskave prednikov lotimo strokovno in sistematično?

Začetnika ne bi preveč »strašil« s strokovnostjo in sistematičnostjo. Škoda pa je, če raziskovalec ne uporabi bogatih izkušenj drugih rodoslovcev. Lahko si prihrani veliko časa in nepotrebnih napak. Prav tako se je koristno seznaniti s priporočili za delo, ki jih opisuje knjiga Rodoslovje, vsa pa izhajajo iz dosedanjih izkušenj slovenskih rodoslovcev.

Med raziskovanjem rodbine se nabere velika količina podatkov. Katera orodja priporočate za delo?

Pred 15 leti smo še obzirno priporočali, da naj že začetnik uporabi računalniški program za vnašanje in obdelavo podatkov. Danes je to že samoumevno. Uspešno rodoslovno delo je možno le s pomočjo računalnika, interneta in drugih sodobnih pomagal. Tri četrtine naših

rodoslovcev uporablja v slovenščino prevedena računalniška programa Brother's Keeper in Family Tree Builder (My Heritage).

Za raziskovanje rodbinske zgodovine je potrebnega kar precej znanja: poznavanje arhivskih virov, nemščine, latinščine, branja gotice, starih enot, poklicev in tako naprej. Kje se rodoslovci izšolajo?

V knjigi opišem idealnega rodoslovca: je zgodovinar, pravnik, antropolog/etnolog, informatik (od vsakega ravno prav), zna latinsko, nemško, italijansko (ali madžarsko) in bere staro gotico. Šolanje za tako usposobljeno osebo ne obstaja nikjer na svetu. Ta zamišljeni opis pa kaže, da v rodoslovju ne gre brez učenja in usposabljanja. Mnogi starejši kolegi so se zaradi rodoslovja naučili delati z računalnikom. Pomembni so vodniki, kakršen je knjiga Rodoslovje, in v zadnjem času tudi Arhivski priročnik za rodoslovce (latinski in nemški slovar, bralne vaje za gotico).

Kakšen je vaš osnovni napotek navdušencem, ki bi se začeli ukvarjati z rodoslovjem?

V novi knjigi so osnovni nasveti za tiste, ki z rodoslovjem šele začnejo, zbrani v 33. poglavju z naslovom »Rodoslovec začetnik«. Ti nasveti so že dolgo znani in preskušeni, kot npr. ugotoviti, od kod izvira priimek, odločiti se za družinsko vejo, ki bo najprej raziskana, ugotoviti, kaj o prednikih ve širša družina in kaj morda že imajo zbrano drugi rodoslovci, prebrati priporočila glede načina zapisovanja podatkov ipd. Dobro se je pridružiti srečanjem Slovenskega rodoslovnega društva in se vpisati na diskusijsko listo rodoslovcev, spremljati kakšen forum in facebook. Koristne informacije so na rodoslovnih spletnih straneh, kjer so povezave na Rodoslovni indeks priimkov, Zgodovinski imenik župnij, Leksikon priimkov, Arhivski priročnik za rodoslovce in druga pomagala. In začetnik bo kmalu znal postaviti tudi prava vprašanja – brez teh pa ni pravih odgovorov.

V Sloveniji in celi Evropski uniji se zaostrejujejo predpisi o varstvu osebnih podatkov. Kako se naj rodoslovje spopada s »pravico do pozabe« in stoletno zakasnitvijo vpogleda v osebne podatke?

Brez osebnih podatkov ni rodoslovja. Težava je, ker včasih ni določena časovna meja, kje se začnejo zgodovinski podatki. Arhivi določajo to mejo nekoliko »na počez«, zato rodoslovec išče vse možne obvoje, da ugotovi podatke za čas po letu 1900. K sreči večina rodoslovnih podatkov izvira iz obdobj, za katera ne veljajo omejitve predpisov o varstvu osebnih podatkov. Kdor spremlja rodoslovje nekaj zadnjih desetletij, vidi, da vendar raste širša zavest o tem, da morajo biti podatki o prednikih lažje dostopni. K sreči na to uspešno vplivajo kolegi iz rodoslovno najrazvitejših dežel, kot so Nemčija, Francija, Velika Britanija in ZDA.

Veliko rodoslovnih virov je že digitaliziranih in spletno dostopnih. Ali gre Slovenija na tem področju v korak z Evropo in svetom?

Digitaliziranih in spletno dostopnih je že nekaj urbarjev, pospešeno digitalizirajo matične knjige. Žal pa cerkveni arhivi ne dajo nobenega razumnega pojasnila, zakaj matične knjige niso dostopne po spletu, tako kot je to npr. v Avstriji, na Češkem in še marsikje. Žal pri zavzemanju za spletno dostopnost rodoslovnih virov ni bilo prav nič zavzeto niti

Slovensko rodoslovno društvo. V novjšem času je postal pomemben spletni dostop do starih časopisov in raznih starih publikacij.

Ob koncu prispevka dodajmo še misel iz avtorjevega predgovora novemu priročniku: »Rodoslovno delo se v marsičem ni spremenilo. Med raziskovanjem se srečujejo sorodniki, ki se prej niso poznali. Rodoslovci ne odkrivajo le prednikov, ampak izvedo marsikaj novega tudi o sebi. Ob spoznavanju svojega širšega zgodovinskega ozadja doživljajo občutek lastne celovitosti.«

Matej Hohkraut: Vrelci naše zgodovine

sprašuje:
Vlasta Knapič

Foto: Ana Tia Hohkraut

Matej Hohkraut se je začel sistematično ukvarjati z rodoslovjem v letu 2007. Povod je bil projekt oblikovanja spletne strani krajevne skupnosti Zidani Most, ko je bilo potrebno zbrati podatke o zgodovini kraja, jih sistematično obdelati in predstaviti na spletni strani. Pri zbiranju podatkov je naletel na informacije o svojih rodbinah, ki so od nekdaj tesno povezane z Zidanim Mostom in Laškim okrajem. Tako se je resneje lotil zbiranja in proučevanja rodbinskih podatkov in kot rezultat raziskovalnega dela izdelal številne rodovnike in napisal kar nekaj knjig. Tudi o zgodovini svoje družine. Leta 2019 je postal predsednik Slovenskega rodoslovnega društva.

Leta 2018 ste v samozaložbi izdali knjigo z naslovom Vrelci naše zgodovine. Rodoslovci običajno napišejo dela z več faktografskimi podatki o svojih prednikih, prikažejo rodovnike in morda nekaj slik. Vi ste pa napisali zanimivo knjigo, kjer ne manjka zgodb, kot tudi ne posebej oblikovanih rodovnikov. Kako ste se lotili zasnove knjige?

Nobena skrivnost ni, da prihajam iz družine, ki je močno predana ustvarjalnemu načinu razmišljanja in življenja. Gledano iz perspektive mojih otrok z bližnjimi sorodniki, pokrivamo s formalno izobrazbo praktično vsa področja likovnega ustvarjanja: od oblikovanja na vseh področjih, arhitekture, izobraževanja na področju umetnosti, vse do fotografije. Verjetno ni potrebno posebej dodati, da je izgled izdelka

enako pomemben kot vsebina.

Zame je značilno, da sem se v obdobjih svojega življenja posvetil različnim dejavnostim ter pri tem pridobil zelo raznolike delovne izkušnje ter prišel do spoznanja, kako pomembno je zadeve gledati »na široko«. Isto vodilo me vodi v rodoslovju. Vedno se vprašam, kako zadeve predstaviti ciljni publiku, da bo moja predstavitev zanje zanimiva in kako jim posredovati bistvo, da ga bodo sprejeli.

Takšen način dela je težaven in zahteva ogromno časa, analiz in pravkov že opravljenega dela. Zame kot rodoslovca so matični podatki le osnova v svet medsebojnih primerjav podatkov, razvijanja in dokazovanja hipotez in opreznega za podrobnostmi, ki jih morda še nisem opazil.

Strnjeno povedano, bralcu želim

podati obliko in vsebino, ki bi bila vredna vse veličine zgodovine, ki so jo s svojim obstojem hote ali nehote zapisali njegovi predniki.

Knjiga ima ročno oblikovane rodovnike, podatki živih oseb pa so precej skopi: podano je samo osebno ime. Ste imeli pri oblikovanju rodovnikov v mislih vse bolj regulirano varstvo osebnih podatkov?

Da, vsekakor. V poklicnem življenju sem že skoraj dvajset let zaposlen kot strokovnjak na področju informacijskih tehnologij. Moje delo je zelo povezano z zagotavljanjem varnosti, preprečevanjem varnostnih incidentov, kar vključuje tudi skrb za osebne podatke.

Čeprav bi podatke živčih oseb brez večjih težav pridobil kar preko različnih zbirk na spletu, jih v knjigo nisem vključil, saj bodo ti podat-

ki dosegljivi tudi čez leta. Trenutno pa knjigi, vsaj po mojem mnenju, ne prinesejo občutnejše dodane vrednosti.

Pa še namig: rodovniki so oblikovani tako, da lahko lastnik knjige brez večjih težav sam dopisuje manjkajoče podatke oseb, kar seveda ni v nasprotju z uredbo (smeh).

V knjižnici je mogoče najti še vaše delo Lipa zelenela je ... Kdaj ste napisali prvo knjigo?

Uf, ja. 'Lipa' iz leta 2009 je moj rodoslovni prvenec v pravem pomenu besede. Knjiga ima rodoslovno gledano kar nekaj pomanjkljivosti, je pa čustvena in srčna. Gre za rodbinsko knjigo po strani moje babice po očetu (rodbina Slanšek). Omi, kot sem jo klical, je morda največji vzrok za mojo 'rodoslovno kariero'. Bila je oseba, ki se je, ne glede na svoje nesrečno osebno življenje, vedno rada družila, bila neznansko priljubljena med sorodniki in sovaščani, predvsem zaradi svojega optimizma in ljubezni do sočloveka. Velikokrat sva skupaj pregledovala stare družinske fotografije, pripovedovala mi je zgodbe in me vodila s seboj na obiske k svojim bližnjim. Tako sem že kot otrok praktično poznal vse njene sorojence in njihove družine, kar je za povprečnega človeka dokaj neobičajno.

Knjiga vsebuje tudi podatke o naših sorodnikih preko Atlantika, s katerimi še po 110 letih vzdržujemo stike.

Knjigi imata enako grafično podobo, format, tudi slog. Vse ste napravili sami. Ste torej tudi oblikovalec, tehnični urednik, tržnik in še kaj?

Priprava rodbinske knjige je zame zelo resen in odgovoren projekt. Gre za delo, ki zaznamuje več generacij in najverjetneje postane 'družinska resnica'. Zato sem se lotil dela z vso odgovornostjo in premišljenim konceptom. Eno izmed osnovnih pravil je, da ne bom pisal ničesar, kar ni preverjeno ali

pa bom na to pomanjkljivost bralca posebej opozoril. Drugo pravilo pa je, da nikakor ne bom dovolil, da bi na vsebino knjige ali delček vsebine vplivali interesi ali svetovni nazori posameznika.

Glede na vse stroge kriterije, ki sem si jih zadal, sem kar nekaj dela moral potem opraviti sam. Vseeno pa je pri projektu sodelovalo kar nekaj izjemnih posameznikov, brez katerih končni izdelek ne bi bil na tem nivoju kot je.

Knjiga je izšla v sto izvodih. Projekt je bil nekomercialne narave, tako da je vsak interesent naročil in financiral svoj izvod. Vsem ostalim pa je knjiga na spletu prosto dostopna.

Rodoslovčevo delo ni nikoli končano. Se lahko nadajevamo nadaljevanja pisanja rodbinske zgodovine?

Že od začetka gojim idejo, da bo zgodovina predstavljena v trilogiji. Znani so tako osnovni koncept, kot naslovi knjig, kar bo za nekoga mogoče malce smešno. Vendar osnovna ideja je, da predstavim rodbinsko zgodovino v treh knjigah za štiri rodbine. Vsako rodbino predstavlja en zemeljski element, ki je značilen za njeno zgodovino.

Element zemlje je namenjen rodbini Slanšek s Kopitnika nad Dolom pri Hrastniku. 450 let njene zgodovine opisuje knjiga Lipa zelenela je..., ki na 150 straneh vsebuje še okoli 215 fotografij, zemljevidov in reprodukcij dokumentov. Osrednja nit knjige je družinska lipa, stara preko 300 let, ki še danes cveti na opusteli domačiji rodbine iz 19. stoletja. Element vode je posvečen rodbini Hochkraut z območja Rimskih Toplic, ki je bogato s toplimi vreli. 400-letna rodbinska zgodovina je zabeležena v knjigi Vreli naše zgodovine, ki na 200 straneh vsebuje preko 200 fotografij, zemljevidov, reprodukcij dokumentov in družinskih rodovnikov.

V pripravi je še tretja knjiga Za vero, dom..., ki bo združevala rodbini Škruba iz Šoštanja in Habič s

področja južno od Ljubljane. Kar nekaj pripadnikov rodbine Škruba je bilo znanih po aktivni vlogi v družbeno političnem življenju (politika, vera, NOB), zato njim pripada element zrak, za katerega bi lahko dejali, da je neviden, vendar nujno potreben za obstoj, kot so vera, domoljubje in skrb za sočloveka. Pri rodbini Habič pa so že od nekdaj gojili znanje obrti kovaštva in ljubezen do glasbe, zato sem jim namenil element ognja.

Matej Hohkraut, hvala za predstavitev obeh izdanih in načrtovane knjige. Vaše odlične ideje bodo prišle morda prav še komu, ki se pripravlja na pisanje knjižnega prvenca z rodovniki. Svoje ideje nesebično delite tako na svoji kot na spletni strani društva, kjer nastaja prva elektronska rodoslovna knjižnica. Imate za konec še kak nasvet za pisca začetnika?

V vsebinskem smislu predvsem to, kar sem že omenil. Avtor naj pri svojem zapisu poskuša ostati kar se da objektivni in izčrpen z navajanjem virov in dokazovanji svojih predpostavk. Prav tako je pomembno, da je zapis zanimiv za branje tudi drugim ljudem. V primeru, da v knjigo 'nabašemo' samo goro datumov in imen, bo takšna knjiga po prvem listanju letela v prašen kot ali na podstrešje, kar pa bi bila velika škoda glede na vse vloženo delo.

Tehnično gledano, imamo za realizacijo skoraj neomejeno možnosti od tiskanja preko domačega tiskalnika in vezave v usnje do natisa prave knjige preko digitalnega tiska, kjer danes izvod knjige ne stane več kot 50 evrov. Omejitve so bolj ali manj le v naših glavah.

Elektronska različica knjige Lipa zelenela je...

Elektronska različica knjige Vreli naše zgodovine

Miha Rus: Slovo od Loga

sprašuje:
Vlasta Knapič

Foto: Ana Tia Hohkraut

Miha Rus je slovenist in slavist z Brezovice..... Z rodoslovjem se je začel ukvarjati pred 15 leti iz radovednosti: od kod izvira njegov rod po očetovi barjanski in mamini dolenski plati? Vzpodbuda mu je bil rodovnik, ki ga je sestavila mlajša sestra kot nalogo v osnovni šoli. Očetov (Rus, Petkovšek, Grom, Jeraj) in materin (Sadar, Kokelj, Košak, Rus) je raziskal po razpoložljivih župnijskih virih, pri tem pa napaberkoval še kopico ljudi, ki so vsaj nekako povezani z njegovim rodom, pri čemer velja izpostaviti ženine sorodnike (Rode, Pikec, Rotar, Tominec, Kette). Dosegljiv je na e-naslov: miba.ciril.rus@gmail.com ali mihaciril@hotmail.com.

Leta 2019 ste v samozaložbi izdali knjigo z naslovom Slovo od Loga. Rodoslovci običajno napišejo dela z več faktografskimi podatki o svojih prednikih, vključijo rodovnike, datume in kraje. Vi ste pa napisali zelo zanimivo »poročilo« za obdobje otroštva pa tja do polnoletnosti. Kako to?

Knjiga je bila zamišljena kot presenečenje za povabljen na moji petdesetletnici, obenem pa tudi za vse znance in prijatelje, ki poznajo bodisi mene osebno bodisi moj rod. Rad se pošalim, da sem neko počistil bogate spomine v glavi, zato tudi morda tak naslov: slovo od drage rodne vasi Log pri Brezovi-

ci, kjer sem preživel večino svojega življenja doslej. Čeprav z družino že 10 let živimo na Brezovici, se še vedno skoraj vsak dan vračam na bližnji Log, kjer mi je pokojna mati zapustila staro hišo. Zaenkrat jo samo pospravljam (smeh).

Kdaj v življenju se človek odloči napisati knjigo? Mora za ta korak dozoreti ideja?

Mene je pisanje že od nekdaj veselilo, čeprav sem se že od otroških let predvsem poskušal v poeziji, proza pa so bili predvsem šolski spisi. Ob 30-letnici sem napisal knjigo o očetu »Cirile«, pred leti pa še prvo pesniško zbirko »Priklik večnosti«,

ki je sestavljena predvsem iz dveh večjih sklopov: pesmi s služenja vojaškega roka in tistih, posvečenih sodelavcem iz podjetja IOLAR, s katerim sem se, žal, lansko leto po 20 letih razšel.

Knjiga je osebno pripovedna, nizzate eno resnično zgodbo za drugo, brez olepšav in sprenevedanja o odraščanju na Ljubljanskem barju. So imeli vaši sorodniki kaj zadržkov pred objavo tako osebnih podatkov?

V bistvu sorodnikov nisem prav veliko spraševal, za pregled knjige v nastajanju sem prosil samo sestro. Knjiga je bila namreč skrivnost, tako da je zanjo vedelo največ 20 ljudi. O svojih domačih sem po lastnem mnenju napisal same lepe stvari, tako da me ne skrbi preveč za njihov odziv, pa saj tudi bolj temačnih v našem rodu niti ni: v veliki družini in garanju staršev niti ni bilo časa za kaj takega. Pri tem me podpira tudi uspešnica Bronje Žakelj »Belo se pere na devetdeset«, ki sem jo prebral pred kratkim. Avtorica povsem brez dlake na jeziku spregovori o sebi, svoji družini in okolju, v katerem je odraščala. Zanimivo je, da je gospa Žakljeva samo osem dni starejša od mene. Sem se pa odločil, da se zdaj odslej bolj posvetim fikciji.

Drugače pa mi je bil vzpodbuda za tako knjigo priročnik znanega motivatorja Guyja Kawasakija, v katerem opisuje nastajanje knjige od pisanja, tiskanja, promocije do prodaje, kjer moraš kot samozaložnik za vse poskrbeti sam. Knjigo bi rad izdal v angleškem prevodu tudi kot e-knjigo v okviru Amazonovega programa »Kindle direct publishing«, ker bi rad poskusil ves postopek izdajanja elektronske knjige.

Kakšen krog bralcev ima vaša knjiga? Je javno dostopna?

Knjiga je izšla v 300 izvodih in jo tržim na način »gverilskega marketinga«: ponujam jo na predstavitev, prek prijateljev tu in v zamejstvu, na voljo je že v ljubljanski Mestni in

v vrhniški Cankarjevi knjižnici, in še kako drugače. Mislim, da bom počasi lahko prodal vso naklado in tako malo okrepil družinski proračun.

V knjigi je zelo malo letnic: bralec mora skoraj izračunati, kdaj je bil glavni junak rojen, če je leta 2019 obhajal Abrahama in v kakšnem časovnem razmerju je do drugih akterjev. Pa vendar ste o šolskih dogodkih natančno poročali...

Pri šolskih stvareh so mi bili v pomoč sošolci, s katerimi sem si v zadnjih letih dopisoval na Facebookovih internih skupinah in se srečeval z njimi na obletnicah. Je pa res, da se mnogi ne spominjajo prav dobro tega obdobja, zato se čudim, kako so se vsi ti dogodki prav meni tako živo vtisnili v spomin. Mislim, da je odgovor v zanimanju za ljudi in povezave med njimi, kar je skupno vsem nam rodoslovcem. Za oporne točke so mi bile v pomoč predvsem številke medobčinskega glasila »Naš časopis v Digitalni knjižnici (dlib.si)«. Tako sem se lažje spomnil, kaj se je v posameznih letih dogajalo.

Tudi slike v knjigi so brez podnapisov, pa bralec vseeno ve, kdo je na njih (ne hvalite se radi.). Na rodoslovno delo nakazuje le abecedni seznam oseb, ki so omenjene z imeni in priimki na koncu knjige. Ste v teh strožjih časih iskali soglasja za objavo njihovih imen? Ali ste iz previdnosti le z incialkami objavili edino ime neuslišane ljubezni?

Prijatelj Miha Knavs (ni v bližnjem sorodu z ameriško prvo damo) mi je svetoval, da knjigo opremim s seznamom oseb, ki v njej nastopajo. Tukaj se je vse skupaj malo zapletlo, ker je bilo treba odkriti priimke vseh profesorjev, sošolcev, znancev in prijateljev, s katerimi sem se v tem obdobju srečeval. Ker sem bil zaradi tega še bolj radoveden, so mnogi, ki me dobro poznajo, posumili, da nekaj pripravljam, zato sem moral biti posebej previden. Nisem pa nikogar spraševal za dovoljenje,

le kakšne kočljive stvari iz zgodovine moje vasi sem skušal diskretno preveriti. Sem pa ženi prav zaradi knjige razodel vse svoje nekdanje, v glavnem neuslišane ljubezni, na koncu pa jo tudi povabil, da prebere knjigo pred tiskom. Me je pa zelo prizadela smrt ene od nekdanjih simpatij, ki je umrla pred kratkim. Vesel sem, da sta se najini poti pred leti spet zbližali in da sva skupaj odkrila, kako so najine vrednote zdaj veliko bolj usklajene kot v letih mladostne zaljubljenosti.

S knjigo Slovo od Loga ste zaključili pripoved mladega moža, ki odhaja služiti vojaščino. Se lahko nadajamo nadaljevanja spominov?

V glavi imam nadaljevanje, ki bo morda nosilo naslov »Spomini razvodnika Rusa«. Čeprav naj bi taka knjiga pokrila samo leto vojaškega roka v Pulju, bi mi bila verjetno v pomoč, ker se že ves čas v obdobju stiske preganjajo nočne more, da moram odslužiti še eno leto, čeprav se tudi v snu zavedam, da sem dal bivši domovini, kar ji gre. Sem pa v tistem času spoznal toliko zanimivih ljudi iz bivše Jugoslavije, da bi bila knjiga, opremljena s kuliso starodavnega mesta Pulj, v katerem sem po sili prilike preživel eno leto, po mojem mnenju kar zanimiva. Vsekakor pa bo drugačna, ne tako dokumentarna kot »Slovo do Loga«.

V pripravi imam tudi knjigo s kombinacijo znanstvene fantastike in prostovoljnega gasilstva, ki bi bila verjetno tudi zanimiva. Skratka: dolgčas mi res ni (smeh).

Tjaša Drnovšek: Moji predniki

sprašuje:
Vlasta Knapič

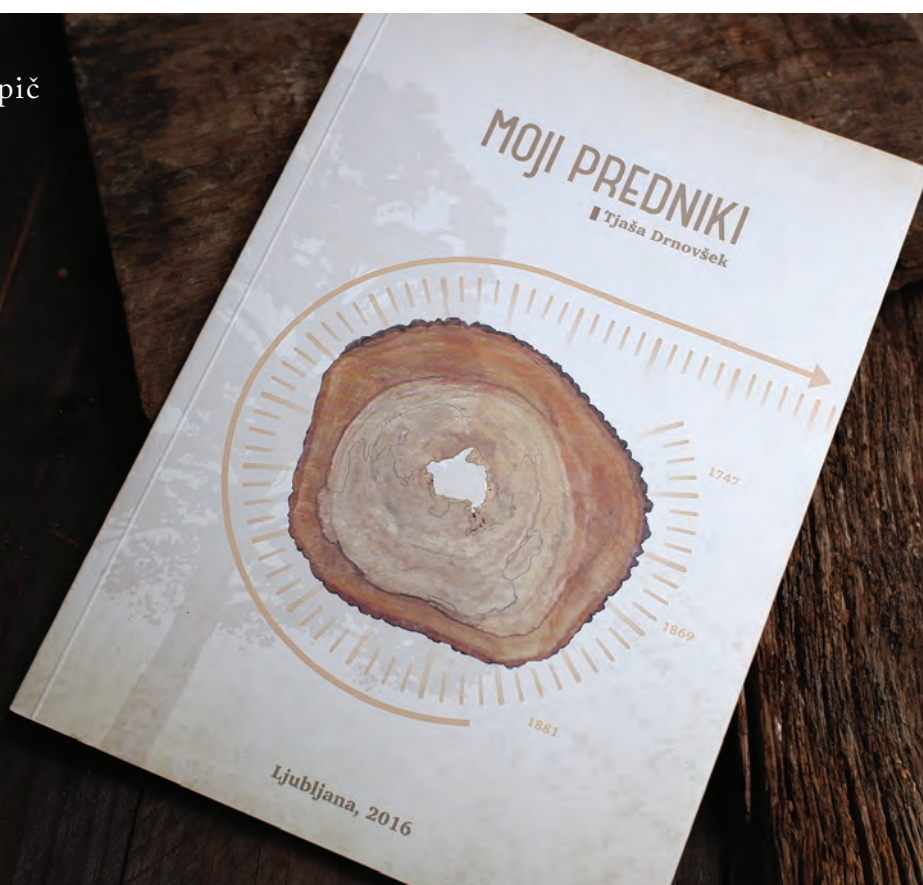

Foto: Ana Tia Hohkraut

Dr. Tjaša Drnovšek je doktorirala iz kemijskega inženirstva in je upokojena znanstvena sodelavka Inštituta za celulozo in papir v Ljubljani. Leta 2009 je pri Društvu inženirjev in tehnikov papirništva izdala strokovno knjigo z naslovom Mikroskopija papirniških vlaken. Zatim se je začela ukvarjati z rodoslovjem in kot rezultat raziskovalnega dela izdala knjigo o svojih prednikih. Dosegljiva je na e-naslovu: tjasa.drnovsek@gmail.com.

Leta 2016 ste v samozaložbi izdali knjigo z zgovornim naslovom *Moji predniki*. Rodoslovci običajno svoje prednike opišejo v rodovnikih, ki jih objavijo kje na Internetu. Kaj je vas pripeljalo do izdaje knjige?

Prve napotke za zbiranje podatkov za pisanje tega dela sem črpala iz priročnikov rodoslovcev Vasje Butine in Janeza Topliška. Iz obeh del sem povzela, da je za bralce bolj zanimivo, če k rojstnim podatkom prednikov dodamo še nekakšen opis kraja in časa, v katerem so živeli. Samo rodovniške številke so suhoparni podatki. To mi je bilo vo-

dilo ves čas pisanja, sčasoma pa sem verjetno dodala tudi kaj po lastnem razmisleku.

Celotna vsebina knjige sloni na nekaterih ustnih izročilih še živečih prednikov, v glavnem pa na podatkih iz neprecenljivih matičnih knjig, ki so se vodile in ohranile v okviru rimokatoliške Cerkve.

Kdaj v življenju se človek odloči napisati knjigo? Mora za ta korak dozoreti ideja?

Predvsem si mora človek za to vzeti čas. Ko nima več veliko družinskih obveznosti in ko zaključí profesionalno kariero, se lahko pog-

lobi v raziskovanje svoje preteklosti.

Če se pa dobro spominjam, sem se začela s to idejo ukvarjati, ko je v Sloveniji postal priimek Drnovšek nekoliko pomembnejši. In v moji širši družini ni nihče vedel, kam seže naša veja tega priimka. In uspelo mi je predstaviti pet generacij od mojih starih staršev nazaj.

Kje vse ste iskali in nato dobili podatke o svojih prednikih?

Ljudje z neplemiškim poreklom lahko svojim koreninam sledimo do obdobja, ko so začeli po župniških voditi matične knjige. Obiskovala sem predvsem Nadškofijski arhiv v

Ljubljani, ki hrani arhivske matične knjige za Kranjsko, nekaj podatkov za kraje na levem bregu Save pa sem dobila tudi v Nadškofijskem arhivu Maribor, kjer so na ogled že elektronske kopije matičnih knjig. Pri razbiranju podatkov iz njih sem ugotovila, da je bil priimek Drnovšek (do leta 1900 pisano izključno kot Dernovšek) zelo razširjen po slovenskih deželah.

Mene je sled preko župnije Trnovo v Ljubljani pripeljala v Krko na Dolenjskem, v zaselek Videm (Višnja Gora). Najstarejši tamkajšnji zapis prednika seže v leto 1747, in sicer ga najdemo v krstni knjigi za enega od otrok. To je bil čas daljše vladavine cesarice Marije Terezije Habsburške, ki je pomenil znaten napredek za Slovence, ki so tedaj živeli v t. i. dednih deželah tega cesarstva.

Ste v knjigo vpletli kakšne resnične zgodbe ali zgodovinska dejstva?

Za obdobje življenja družine Dernovšek na Vidmu moram izpostaviti ne samo, da sta bila predstavnik prvih dveh generaciji uspešna gostilničarja in trdna kmeta, ampak da je bila leta 1770 na Vidmu ustanovljena prva t.i. »terezijanska šola«. To je izjemno pomemben podatek, saj so bile sicer prve šole v deželi Kranjski (razen v večjih mestih) ustanovljene šele sto ali več let kasneje. V arhivih je namreč zapisano, da je šola stala na vrtu Kuharjeve domačije. To zemljišče je v ta namen očitno podarila družina Dernovšek, saj se je hiši po domače reklo Pri Kuharju.

Predstavnik tretje generacije na Vidmu je finančno propadel, njegov naslednik pa se je naselil na Ljubljanskem Barju leta 1880, na takrat imenovani karolinski zemlji (danes Ižanska cesta). Za to obdobje sem črpala podatke iz knjižice Prva šola na Barju in Kolonizacija ljubljanskega barja našega znanega geografa Antona Melika, ki je bil med drugim tudi naš sorodnik. Opisala sem tudi povezavo z družini-

nama Škafar in Vidmar, ki sta razširjeni na tem območju.

Kakšen krog bralcev ima vaša knjiga? Je javno dostopna?

Izsledke raziskav sem predstavila svojim sorodnikom in jim podarila knjigo, ki je izšla v petdesetih izvodih. Štirje obvezni izvodi so v Narodni univerzitetni knjižnici (NUK), po en izvod sem dala v Slovansko knjižnico, Nadškofijski arhiv Ljubljana, Osnovno šolo Krka na Dolenjskem ter Turističnemu društvu Barje. Podarila jo bom tudi Slovenskemu rodoslovnemu društvu. Tiskana izdaja knjige je seveda pošla, za elektronsko različico se še nisem odločila, ker ne vem, ali bi bilo dovolj zanimivo za širšo javnost.

Zahvaljujemo se vam za podarjeni izvod knjige. Upamo, da bo knjiga tudi predstavljena na kakšnem srečanju, da bi z nami delili svoje izkušnje pri pripravi gradiva in njegovi obdelavi. Kaj se vam zdi posebej zanimivo pri knjigi?

Vesela sem, da so bili sorodniki zadovoljni z opravljenim delom in predstavitevjo.

Kronološko sem predstavila tri generacije prednikov na Krki, kjer so živeli skupaj 122 let. Predstavnik četrte generacije se je po propadu tamkajšnje posesti naselil na Ljubljanskem Barju in na tem koščku zemlje živimo že skoraj 140 let, tako da smo že prekosili prednike, ki so vztrajali na Krki na Dolenjskem.

S knjigo Moji predniki ste sledili zlasti očetovi liniji in priimku Dernovšek ali Drnovšek, ki lahko pomeni »prišleka iz kraja Drnovo«. Ali gre za Drnovo pri Krškem, kjer je bila že rimska naselbina Neviodunum na Krškem polju?

Pri iskanju prednikov po matičnih knjigah Nadškofijskega arhiva sem v letih od 1650 do 1900 naletela na eno samo različico tega priimka, in to je Dernovšek. Zapisovanje priimkov v matične knjige župnij je bilo po ustnem izročilu včasih pre-

cej nedosledno in nenatančno. Priimek Dernovšek se je med ljudmi izgovarjal kot D̄ernovšek, z nemo črko e v prvem zlogu, ki pa je nato pri mojih prednikih v začetku 20. stoletja povsem izginila.

Po Janezu Kebru priimek Dernovšek izhaja iz krajevnega imena Dernovo ali Dernovec, kar pomeni, da je to prebivalec kraja s tem imenom. Dernovski prebivalec je torej Dernovski z dodanim obrazilom -šek.

V Etimološkem slovarju slovenskega jezika je mogoče najti pojasnilo, da ime kraja Dernovo izhaja iz besede dren. Dernovski prebivalec naj bi bil neroden in robusten, po drugi strani pa »zdrav kot dren«.

Bi nam za konec zaupali kaj o družinski lipi in načrtih za prihodnja raziskovanja?

Z družinsko lipo je pa takole. Po ustnem izročilu moje tete Marte Kraljič (ki sem ji seveda neskončno hvaležna, da je pri 90-tih letih delila vse spomine z menoj) jo je zasadil naš stari oče Viktor Dernovšek, verjetno za obeležje svoje poroke, ki je bila leta 1906. Za to lipo smo vedeli vsi njegovo vnuki, saj smo jo v obdobju naše mladosti tudi pridno obirali. V letu 2016 smo ugotovili, da jo je načel zob časa, zato smo jo dali podreti. V spomin sem dala izrezati dve rezini debla. Ena visi kot velika ura na steni pod starim kozolcem, druga rezina pa še čaka, če se bo komu zazdela zanimiva, za kakršenkoli namen. Sliko rezine debla je oblikovala knjige uporabila za naslovnico in jo opremila s časovnim trakom na obodu.

Raziskava prednikov še zdaleč ni končana. Vsaj še ena generacija Dernovškov nazaj me zanima. Imam pa zbrane podatke o prednikih matere (Jeriha), ki jih bom izdala posebej, ali bo pa to dopolnjena izdaja prve knjige.

Vitez iz zapora

Tino Mamić

V avtobiografski knjigi Ivana Mamića je največji del posvečen običajem in življenju v dalmatinski vasi Lokvičiči sredi 20. stoletja. V njej je tudi opis življenja v Dalmaciji po drugi svetovni vojni, ki je poln etnoloških posebnosti. Dediščina, ki bi z ustnim izročilom kmalu izginila, se je tako ohranila. V knjigi je objavljen tudi rodovnik rodbine Mamić, ki je v zadnjih treh generacijah živela tudi na slovenskih tleh. Čeprav je večina knjige v hrvaščini, pa so opisi priseljenca v Slovenijo s konca 70-let 20. stoletja zelo zanimivi tudi za Slovence.

V Luciji, nato pa še v Kopru, sta bili konec leta 2017 predstavitvi knjige spominov primorskega politika in gradbenika Ivana Mamića. Mamićeva življenjska zgodba je nadvse zanimiva: Ivan, kasnejši parlamentarec in vitez Božjega groba, je prve svoje ure v Ajdovščini prebil v - zaporu. Čeprav se življenje zdi dolgo, pa je celotno kariero naredil še pred svojim 18. rojstnim dnevom. Rojen je namreč na prestopno leto zadnjega februarja.

Ko je srednješolec Ivan Mamić prvič stopil z avtobusa v Ajdovščini, se ni utegnil niti razgledati po ulicah tega primorskega mesta sredi rodovitne Vipavske doline. Kot strela z jasnega se je namreč prikazal policist, ki so mu takrat morali reči miličnik, in ga - aretiral. Pisalo se je leto 1963. Aretirani mladenič, ki je na skrajni zahod takratne Jugoslavije prišel na delovno prakso, ni vedel,

kaj se dogaja. Na ajdovski policijski postaji so ga popisali in izprašali, potem pa brez pojasnila zaprli. Brkati komandir »ljudske milice« je od njega hotel dobiti priznanje, da je v Ajdovščino prišel k bratu, ki ga bo ilegalno spravil čez mejo, k bratoma v Pariz. Poltretjo uro je trajal ta pripor, med katerim mladeniču niti na kraj pameti ni prišlo, da bi zahteval odvetnika. Že vprašanje, ali mu lahko dajo kaj za brat, je bila drznost, na katero je miličnik odgovoril tako, da mu je pred nosom glasno zaloputnil vrata celice. Na srečo se je na policiji ob glavnem križišču, zaradi avtošole edinemu s semaforjem v vsej dolini, oglasil tudi Ivanov brat. Iskal ga je povsod, saj mu na policiji rekli, da so ga že izpustili. Pripor se je končal tako, da je po Ivana prišel mlad miličnik in mu z nasmeškom pojasnil da je to del službe. Ugovora seveda ni bilo...

To je del zgodbe, ki jo je Ivan Mamić opisal v svojih spominih. Le-te so člani njegove družine uredili in jih natisnili v knjigi. Tega mu seveda niso povedali, zato je bilo presečenjenje ob darilu – pravi pravcati knjigi, veliko. Da ganjenosti niti ne omenjamo.

Besedilo so dali v pregled lektorju, hrvaškemu novinarju Vanji Vinkoviću, ki je tudi slogovno besedilo malce preobrnil, da je branje bolj privlačno. Z zamenjavo vrstnega reda odstavkov, da je najzanimivejši del poglavja na začetku in s postavitvijo naslovov postane namreč besedilo bralcu bolj prijazno.

Prvič sta knjigo predstavila Hrvaški kulturni klub Istra (HKD) in koprski Klub krščanskih izobražencev v obliki literarno-etnološkega večera. Udeležila se ga je tudi takratna predsednica Nove Slovenije Ljudmila Novak. »Ivan Mamić je bil v mandatu od 2000 do 2004 poslanec NSi. Zvest je Vipavski dolini, kot državljan pa tudi slovenski državi, kjer je na novo pognal korenine in si s svojo Nežko ustvaril dom. »Gospod Ivan, pričujoča knjiga je prerez vašega bogatega in za-

Punoljetan

Priča iz Lokvičića

Knjiga je na voljo tudi v prosti prodaji po 20 evrov (kontakt: mojca.mamic@gmail.com).

nimivega življenja, ki vam je lahko v ponos, vašim naslednikom pa tudi v vednost, od kod izvirajo korenine vaše rodbine in kam so segle veje s sadovi vašega dela,« je povedala v pozdravnem nagovoru. O nujnosti integracije in negovanju spomina na korenine je spregovoril tudi predsednik HKD Istra Joso Begić.

Knjiga Punoljetan je napisana je v hrvaščini, Mamićevi materinščini. Nekaj zapisov je tudi v slovenščini. Uvod v knjigo sta prispevala koprski škof dr. Jurij Bizjak in prvi slovenski predsednik vlade, Lojze Peterle. Slednji je zapisal: »Iskrena hvala, dragi prijatelj - mož, oče, dedek, kristjan in krščanski demokrat, vitez, Dalmatinec in Vipavec Ivan, da si nas obogatil s svojimi spomini in tako postal še bolj naš.»

Knjiga je bila darilo potomcev svojemu očetu. Tako so želeli ohraniti za potomstvo zanimive zgodbe,

ki jih Ivan tako rad pripoveduje. Čeprav so jih njegovi bližnji slišali večkrat, pa bi težko o vsaki povedali več kot stavek ali dva. Tako pa so se ohranile za »večno«. Obenem so navdušile tudi znance, ki so začeli razmišljati o podobnem projektu. Ivan pa je tudi začel pisati nadaljevanje svoje knjige.

Natisnili so nekaj izvodov več, saj je cena tiska za 100 ali 300 izvodov praktično enaka.

Spletni biografski
leksikon Prmorci.si

Razstava rodovnikov

Tino Mamić

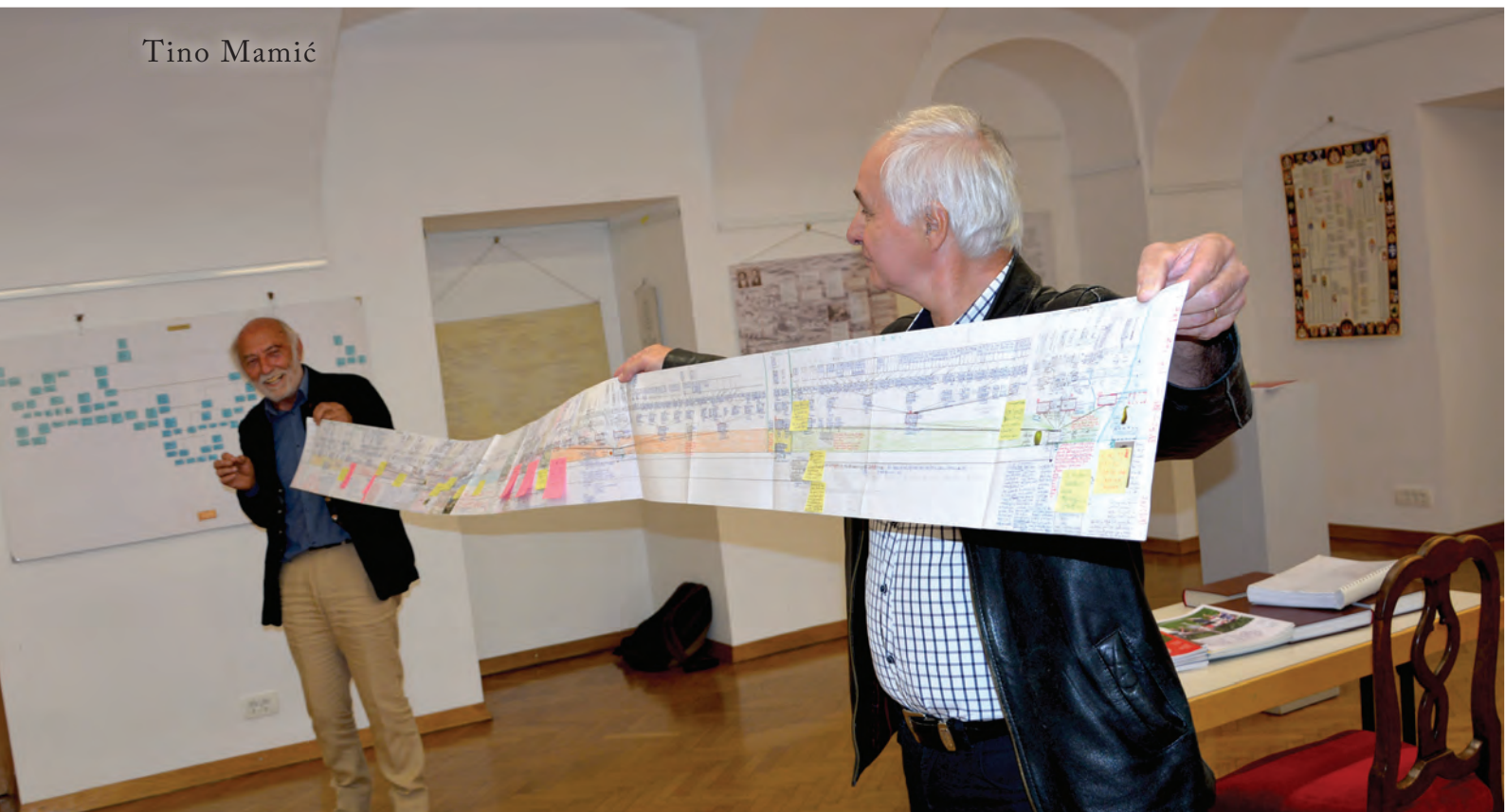

Foto: Tino Mamić

V Ljubljani so v pritličju stavbe, kjer domuje Nadškofijski arhiv, postavili rodoslovno razstavo. Postavil jo je Peter Hawlina v sklopu obiska članov ameriškega rodoslovnega društva, ki so raziskovali svoje rodovnike in se srečali s sorodniki. Razstava v galeriji Družina je bila na ogled od 7. do 11. oktobra 2019. Na otvoritvi je bila kakih 30 rodoslovcev, večina ameriških. Prisluhnili so nagovorom Petra Hawline, predsednika SRD Mateja Hohkraputa in Rose Marie Maček iz ameriškega slovenskega rodoslovnega društva SGSI. V razgovoru so povabili ljudi, da bi si naredili analizo DNK in tako začeli dopolnjevati svoje pisne zbirke.

»Rodoslovje ni nič novega. Človeštvo ga je vedno rabilo. Tudi v dobi nepismenosti. Od obdobja pismenosti je ohranjenih veliko raznovrstnih dokazov. Še bolj se je razmahnilo v obdobju računalništva,« pravi Peter Hawlina.

»Na tej razstavi predstavljamo pretežno rodovnike, ki za razliko od računalniških prikazov, izražajo osebni odnos raziskovalca. Rezultati takega dela izražajo avtorjevo večino in domiselnost. Vidimo, da na razstavljenih formatih lahko pregledno predstavimo od sto do dvesto oseb. V računalniških datotekah pa se navadno nabere tisoče oseb. Vseh teh ni mogoče prikazati grafično. Za njihovo obvladovanje je nepogrešljiv računalnik in rodoslovni program. S tem je šele omogočena enostavna in cenena izmenljivost in spletna predstavitev. Tako rodovniki niso več podobni drevesom s koreninami, debelom, vejam, krošnjam. Pridobijo pa lastnosti, katerih na razstavi ni mogoče prikazati. S tem od obdobja pismenosti preidemo v sfero računalniških možnosti, ki v zadnjih letih omogočajo, da začnemo rodo-

slovje dopolnjevati z genetiko in genetiko z rodoslovjem,« je še povedal Hawlina.

Foto: Tino Mamić

Družinsko drevo na drevesnem deblu. Izdelal P. Hawlina

Anton Aškerc

1856 - 1912
Rimske Toplice - Ljubljana

Samosvoji duh, ki je pisal doživljene balade in romane med duhovniškimi službovanjem, prevajanjem in mestnim arhivarjenjem, ki svobodni mislečega duha ni uklonil pod pritiskom časa, v katerem je živel, in ki je srečo v življenju komaj kaj okusil...

Otnemogel od neprestanih bojev za narod, socialno pravičnost in svobodo mislečega človeka v takratnih kriznih časih je preminil v 56. letu starosti, a nam kljub temu zapustil veliko kulturne dediščine.

Pisnik Anton se je rodil na domu svoje matere, na Kizovnem, Člóboko št. 15, kjer danes nastojata skromne hiše ranca, dve hiši, posajeni ob 130 - letnici pesnikovega rojstva. Aškercovi so se leta 1859 preselili na Senožete št. 5 nad Rimoškimi Toplicami, na Hruškovarjevo domačijo, kjer sta bila rojena iz pesnikove oče in ded. Tu pesnikov pravnica Avgust Aškerc ohranja spominski muzej.

Aškerc si svoj izhajajo s pomena Tevče 6 v župnijski sv. Lenart nad Laskim, kjer so v soseski bivali tudi Stegerski.

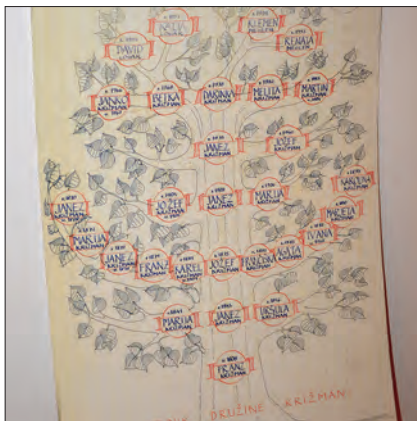
Andrej Stegerski, mlajši, kasneje pa starši podetnik iz Tevč 27, je od sorodnikov pesnika Antona Aškercu kapti zemljiče, na katerem si je postavil dom - Tevče 32, kjer je odlokal. Iz Avguštin Stegersk z bratom in sestrami. Andrejpa omlina Marija Stegerski se je poročila s Francem Aškercem v Tevče št. 6, nočtini pa sta bili tudi sicer gospodarsko in sorodstveno povezani.

V sorodstvo povezani priimki:

- Aškerc
- Cepuš
- Derčan
- Deželak
- Flis
- Građišnik
- Hraštnik
- Jančič (Jančič)
- Leskovšek
- Močnik
- Klenovšek
- Knez
- Lapornik
- Polanec (Polanc)
- Razborskec
- Stegerskec (Stegerski)
- Urgl
- Vidic
- Zupan

Družina Aškerc iz Globokega in Senožet ter predniki iz Tevč

Aškercova rodovina

Novi predsednik SRD

Matej Hohkraut se predstavi

Foto: Ana Tia Hohkraut

Matej je po izobrazbi profesor likovnih umetnosti. Diplomiral je pri prof. mag. Črtomirju Frelihu na temo interdisciplinarnosti in v svoji diplomski nalogi združil znanja umetnosti in informatike, za kar je v letu 2003 prejel študentsko Prešernovo nagrado. Skoraj celotno poklicno kariero deluje na področju informatike v prostem času pa se najraje posveča raziskovanju na področju rodoslovja in domoznanstva.

Systematično sem se s področjem rodoslovja pričel ukvarjati v letu 2007. Že naslednjega leta sem se včlanil tudi v Slovensko rodoslovno društvo. Zaradi zaposlenosti sem se že na začetku odločil, da se moje raziskovanje omeji na svojo širšo rodbino. Vendar sem skozi leta svojo prvotno odločitev malce razširil. Sodeloval sem v različnih rodoslovnih projektih, z rodoslovci kot so bili Leon Mokotar in Janez Toplišek (Leksikon priimkov) in Peter Hawlina (društvena spletna stran). Prav tako sem se lotil in uspešno zaključil nekatere zasebne rodoslovne projekte tako doma kot tudi v tujini.

Za mesto predsednika društva sem kandidiral z željo, da poskušam tudi sam prinesiti nove zamisli in oblikovati slovenski rodoslovni prostor na modernih naprednih temeljih, ki

bodo tudi naš prostor uvrščale med rodoslovno naprednejše države. Zato sem svoj program dela zasnoval na štirih temeljnih ciljih:

- Krepitev obstoja in delovanja društva,
- Skrb za strokovnost in izobraževanje,
- Digitalizacija in razvoj, ter
- Povezovanje z deležniki podobnih interesov.

V zadnjih letih število članov vztrajno upada, zato bi bilo moje delo usmerjeno predvsem na povečanje števila aktivnih članov društva. Izvedli smo tudi že prve ukrepe, ki zajemajo izdajo članskih izkaznic vsem aktivnim članom društva. Z njimi se člani lahko identificirajo in zagotavljajo svojo osveščenost in sposobnost delovanja v skladu z rodoslovnimi standardi. Člani so v tem letu pridobili tudi nekatere

druge ugodnosti poleg vseh dosedanjih naštetih na naši spletni strani,¹ kot na primer:

- možnost dostopa do društvene knjižnice,²
- možnost vpogleda v rodoslovno bazo društva,
- možnost prijave svojega ali sodelovanja v projektih društva,³
- dostop do dosedanjih izvodov revije Dreves v digitalni obliki,⁴
- dostop do video posnetkov društvenih predavanj,⁵
- dostop do omejenih vsebin 'samo za člane' na spletni strani društva, ki zajemajo vsebine o genetiki, referenčne zbirke članov, spletne povezave pomembne za rodoslovna raziskovanja ipd.

¹ <https://rodoslovje.si/index.php/about-us/clanstvo>

² glej sliko QR1

³ glej sliko QR2

⁴ glej sliko QR3

⁵ glej sliko QR4

V prihodnosti je načrtovano, da bi na osnovi članstva članom omogočili tudi ugodnosti s strani zunanjih ponudnikov storitev kot npr. ponudnikov rodoslovne računalniške opreme, knjigarn, ponudnikov biro storitev ipd.

Poglavitno za razvoj društva je tudi oblikovati skupne smernice in merila za raziskovanja in zapis podatkov. V ta namen bo društvo ustanovilo strokovni svet, ki bo oblikoval in po potrebi osveževal predloge in smernice, neke vrste standardov in metodologij, ki bi bili v pomoč pri delu članom in ostalim na področju rodoslovja. S tem bi pridobili večjo kredibilnost in ugled tudi proti ostali strokovni javnosti in celotni družbi.⁶

Znotraj društva bomo organizirali in podpirali projekte, ki bodo širili rodoslovne dejavnosti. Že v naslednjem letu je predvideno, da bodo posamezni člani lahko prijavili rodoslovne projekte, ki jih bo v soglasju s programsko komisijo društvo tudi finančno podprlo.

V prihodnjem letu načrtujemo pripravo izobraževalnega načrta za rodoslovne tečaje, ki bi jih izvajali v okviru rodoslovnega društva, prav tako pa bi bilo smiselno razmisliti in oblikovati kriterije in postopke za pripravo certificiranja rodoslovnih raziskovalcev. Certifikacija bi na eni strani prispevala k večji prepoznavnosti in upoštevanju rodoslovnih standardov, na drugi strani pa bi dvignila kakovost in zanesljivost izvedenih rodoslovnih raziskav.

Na področju digitalizacije smo aktivnosti društva nadgradili z projektom e-knjžnica,⁷ ki jo najdete na naši spletni strani. Knjižnica trenutno vsebuje 14 knjižnih del, poleg del s področja rodoslovja še monografije in dela z domoznansko tematiko. Pričeli smo tudi z digitalizacijo vseh izdanih številčk revije Drevesa, ki se jih je v petindvajsetih letih nabralo za pravo zakladnico rodoslovnega znanja in izkušenj.

⁶ <https://rodoslovje.si/index.php/metode-in-priporoki/standardi>

⁷ glej sliko QR5

Posamezni izvodi številčk v PDF formatu so vsem članom društva dostopni na društveni spletni strani.⁸ Ključnega pomena je, da je bila digitalizacija revij izvedena v OCR načinu, kar pomeni, da lahko bralec po vseh besedilih v reviji uporablja funkcionalnost iskanja.

Velik izziv v napredku pri izvajanju digitalizacije gradiv nam vsekakor predstavlja tudi rodoslovni indeks,⁹ saj je v sedanjih obliki dokaj uporaben in neskladen z evropsko uredbo GDPR. Po mojem mnenju je pri razvoju indeksa potrebno dati poudarek lažjemu iskanju oseb, točnosti in celovitosti podatkov, skladnemu navajanju vira podatkov in seveda upoštevanju vseh zakonodajnih predpisov, kot sta ZVOP in GDPR.

Društvo že vrsto let sodeluje predvsem s kolegi iz tujine, naj tu omenimo predvsem vsakoletno druženje preko rodoslovne konference, ki jo izvede SGSI. V bodoče si bomo prizadevali, da se sodelovanja tudi formalizirajo v smislu še boljšega sodelovanja in izkoristka potencialov, ki jih bilateralno sodelovanje lahko prinese. Poseben poudarek je potreben predvsem na povezovanju z društvu na sorodnih področjih delovanja.

Društvu sapa po četrtoletja delovanja ne pojema. Izzivov in idej je dovolj, zato je dragocen vsak posameznik, ki želi pridati svoj kamenček v mozaiku slovenskega rodoslovja, pa naj bo to kot član skupine ali kot vodja posameznega rodoslovnega projekta. Vsi lahko pripomoremo in nadaljujemo uspešno zgodbo, ki so jo tako uspešno in smelo pričeli naši kolegi sredi devetdesetih, sedaj že prejšnjega stoletja.

⁸ <https://rodoslovje.si/index.php/drevesa-arhiv>

⁹ <http://www.genealogy.si/>

QR1: Spletna stran društvene knjižnice

QR2: Projekti društva

QR3: Arhivske številke revije Drevesa

QR4: Videoposnetki društvenih predavanj

QR5: e-knjžnica

Srečanje z ameriškimi Slovenci v Piranu

Jasmina Stanojević

Slovensko rodoslovno društvo (SRD) se je letos zopet odzvalo na povabilo k sodelovanju z ameriškim rodoslovnem društvom (Slovenian Genealogy Society, International, SGSI). Tako so bili v času od 2. do 12. oktobra 2019 v Sloveniji gostje iz Amerike, potomci slovenskih izseljencev, ki delujejo v društvu SGSI. Povabili so nas na uvodno enodnevno konferenco 4. oktobra v Piranu. Ker sta bila odsotna tako predsednik društva Matej Hohkraut, kot vodja projekta genetskega rodoslovja Vlasta Knapič, sem oba nadomeščala v dvojni vlogi kot podpredsednica društva in skrbnica projekta. Konferenca je bila v samem centru Pirana, v palači Trevisini poleg akvarija.

V prvem delu smo na kratko predstavili naše društvo, novo vodstvo in trenutne aktivnosti, potem je Rose Marie Macek Jisa izčrpno predstavila delo rodoslovca v arhivu. Po kratkem odmoru smo nadaljevali z genetskim rodoslovjem in z našim projektom združevanja slovenskih genetskih rezultatov. Nazorno smo pokazali skrbniški pogled na »Slovenian Origin« in predstavili pomen združevanja rezultatov analiz v javno dobro. Potencialno občutljive podatke smo predhodno zakrili, a ne le zaradi zahtev splošne uredbe o varstvu podatkov (GDPR), ampak tudi zato, ker smo res korektni do vseh, ki so se projektu pridružili z zaupanjem do društva SRD.

Tokratna skupina je bila manjša in odlično pripravljena na raziskovanje. Naši obiskovalci so v klasičnem rodoslovju napredni, skoraj vsi so se tudi genetsko testirali, vendar se je po vprašanih videlo, da se še

niso vsi naučili, kako rezultate najbolje uporabiti. Nekateri niso bili seznanjeni s tem, da lahko prene-sejo podatke od drugod v okolje Gedmatch in FamilyTreeDNA ter s tem pridobijo nove ujemke in še kakšno orodje za primerjave. Bilo je tudi nekaj vprašanj, kako je s testiranjem mitohondrijske DNK in testiranjem Y-kromosoma.

Imeli so nekaj dvomov o varnosti podatkov nasploh in o tem, kakšen cilj ima projekt 'Slovenian Origin'. Tako smo na primer morali zagotoviti, da nima kar vsak vpogleda v seznam, ki ga lahko vidi skrbnik projekta 'Slovenian Origin', saj so podatki varovani znotraj portala Family Tree DNA. Tudi dostopa do surovih podatkov testiranja snipov skrbnik nima, razen če ga pooblasti imetnik vzorca sam, da mu pomaga urediti rodoslovne podatke. Skrbnik tudi nima nobene želje po tem, da bi razkrili kakšne neuradne sorodnike (nasprotno, temu se izogibamo, da ne bi komu pokvarili dneva). Pomembno je tudi, da ne pobiramo plačila za pristop (to je tudi proti pravilom Family Tree DNA), so pa možni prostovoljni prispevki za dodatna testiranja preko projekta. Poudarili smo, da nas pa zanima, če se lahko kaj naučimo iz zbranih podatkov. Pokazali smo, da pri projektu 'Slovenian Origin' komuniciramo in poskušamo rezultate sortirati, da bi iz prikazanih rezultatov lahko prišli do novih spoznanj. V istem okolju ima ameriški projekt z imenom Slovenia, ki ga podpira SGSI, seznam, ki je nesortiran in je videti kot naključni spisec števil v telefonskem imeniku. Administrator je en sam, kar ni priporočljivo, in še ta je neaktiven; menda nima

veliko časa za vodenje projekta.

Američani menijo, da ne bi bilo dobro, če bi dva projekta združili brez izrecnega vnaprejšnjega soglasja vseh članov pri projektu Slovenia. To ni prehud problem, saj sistem o vsaki spremembi samodejno obvesti vse člane projektne skupine. Bolj nerodno je, da naš projekt Slovenian Origin¹ kot dvojniki projekta Slovenia² na spletni strani ni razvrščen v seznam, zato ni opazen in ljudje zanj ne vedo.

Za rodoslovje se je mimogrede navdušila slovenska vodička skupine. Dejansko je ostala z nami in poslušala vse dogajanje. Upajmo, da se nam bo še oglasila.

Še to: plakat na stojalu, ki sem ga imela s seboj in oznanja naš DNK projekt, je bil glavna zvezda v dvorani. Ker se je naredilo krasno dopoldne, je sonce sijalo v dvorano brez zaves - in plakat je naredil ravno dovolj sence, da se je dobro videla projekcija.

Uradni del smo zaključili s prijetnim druženjem v bližnji piceriji, pod staro podobo mestnega zavetnika Sv. Jurija.

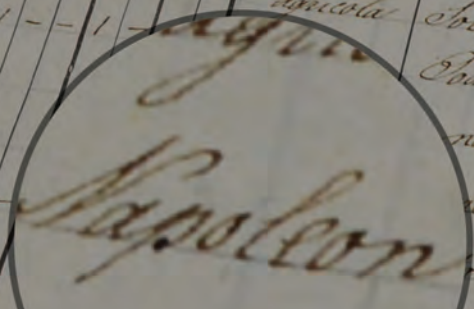
Na poti z javnim prevozom me je nekaj ljudi vprašalo, če v nenavadno dolgi torbi s plakatom tovorim glasbeni instrument, kar je bila iztočnica za hitro predstavitev rodoslovja. Srečala sem npr. Sanito iz Indije. Prijetna, očitno izobražena gospa, marsikaj je vedela o Evropi ... ko sem ji omenila skoraj-soime-njakinjo Sunito Williams, pa je bila presenečena, da ima astronautka tudi slovenske korenine. Slovensko rodoslovje brez meja...

¹ <https://www.familytreedna.com/groups/slovenianorigin>

² <https://www.familytreedna.com/groups/slovenia/about>

Napoleon v Istri

V Zrenju v Istri je bil leta 1882 rojen Napoleon. Ni se sicer pisal Bonaparte, ampak Antonia, verjetno je šlo za poitalijančenega Antoniča.

50 Perdec Michael und Katharina Mastnak 220

Ko se Perdec poroči

V poročni knjigi župnije Laško najdemo zapis poroke Mihaela Perdeca in Katarine Mastnak.

Hitler iz Laškega

Pri prebiranju matičnih knjig iz župnije Laško, naletimo na Andreja Hitlerja. Drugih pripadnikov rodu Hitler ni bilo najti, zato obstaja velika verjetnost, da gre v bistvu za priimek Hitter.

Drevesa

Časopis Slovenskega rodoslovnega društva

ISSN 1318-6221

Letnik 24

Številka 1

december 2019

Izdaja:
Slovensko rodoslovno društvo
Šempas 59
5261 Šempas

srd@rodoslovje.si

Davčna: 90829905
Matična: 5905940000
TRR: SI56 0201 0003 5458 316

Revijo je uredil uredniški odbor:
Tino Mamič,
Vlasta Knapič in
Matej Hohkraut.

Tehnični urednik: Matej Hohkraut
Jezikovni pregled: Urška Vimer Kovaček

Tisk:
Tiskarna Oman
Cesta na Rupo 55
4000 Kranj

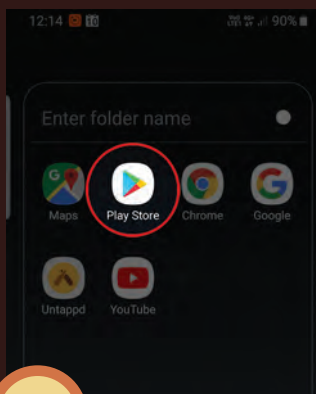
Natisnjeno v 250 izvodih.

Vse pravice pridržane. Ponatis celote ali posameznih delov je dovoljen le s pisnim dovoljenjem uredništva.

Uredništvo revije Drevesa ne prevzema odgovornosti za nenaročene rokopise, fotografije, risbe itn. niti za morebitne napake v vsebini. Vsebina revije se lahko citira z jasno navedbo vira in se ne sme uporabljati v komercialne namene.

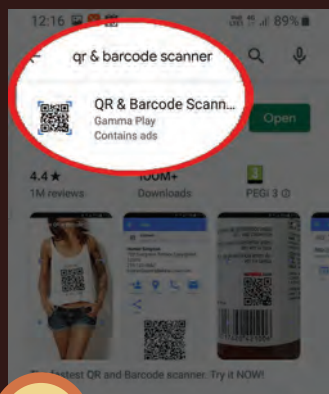
Kaj je QR koda in kako jo uporabljamo?

Razvili so jo za uporabo v avtomobilski industriji (Toyota), v širšo uporabo pa je prišla šele s pametnimi telefoni. Velikokrat je uporabljena za oglaševalske namene ali kot rešitev za hiter vnos kontaktnih podatkov v pametni telefon. V našem časopisu vsebuje URL povezavo do različnih spletnih strani in vas odredi tipkanja URL naslovov v brskalnike. Uporaba je enostavna, zato je ta koda vedno bolj priljubljena.

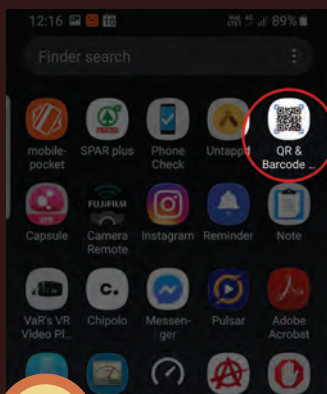
1.

Najprej na naš pametni telefon (Android) preko Google Play Store namestimo ustrezn program.

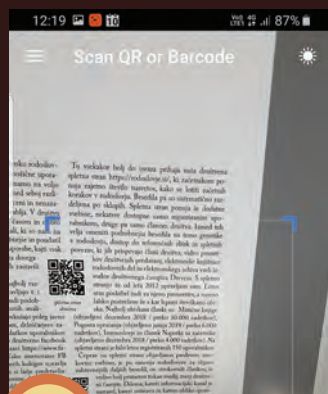
2.

V iskalnik Google Play Store vpišemo npr. 'QR & barcode scanner', v našem primeru bomo uporabili program s tem imenom.

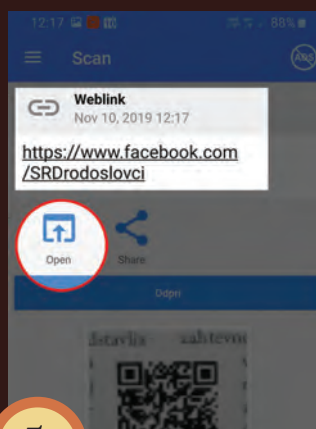
3.

Po namestitvi kliknemo gumb Open (Odpri) ali zažene programček preko ikone na našem telefonu.

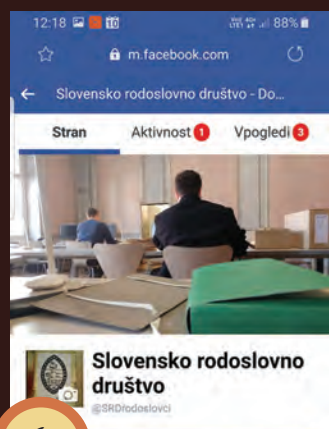
4.

Na zaslonu se nam pojavi kamera in moder okvirček, ki ga usmerimo na izbrano QR kodo v časopisu.

5.

Če smo uspešno usmerili telefon proti kodi, se nam na zaslonu pojavi ime spletnega mesta, ki ga vsebuje koda. Kliknemo na gumb 'Open'.

6.

Na zaslonu telefona nam se brez tipkanja odpre zelena spletna stran.

Nasveti za varnost

– Previdno že pri izbiri aplikacije oz. bralnika QR kode. Aplikacijo namestite vedno preko uradne trgovine, če je le mogoče, poiščite takšno, ki omogoča predogled povezave in vsebine na strani,

– če vas QR koda pripelje na stran, ki od vas najprej zahteva vpis uporabniškega imena in gesla za določeno storitev (npr. elektronsko pošto, facebook), ne nasedajte in ne posredujte zahtevanih podatkov.

– Goljufi lahko povsem neškodljivo oz. legitimno QR kodo prelepijo z nalepko in ta druga QR koda vas odpelje neznano kam. Bodite pozorni tudi na to tveganje.